

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER
GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Asiye CAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI

EYLÜL, 2012
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER
GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Asiye CAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 05/10/2012

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Ahmet DUMAN

EYLÜL, 2012
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün/...../..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Asiye CAN'ın “ İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi” adlı tezini incelemiş ve aday 05/10/2012 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy birliği ile karar verildi.

Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Üye

Yrd. Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Üye

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Asiye CAN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : CAN

Adı : Asiye

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi

Y. Dil : Investigation of Career Development of Elementary School Students

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte :

Enstitü : Eğitim Bilimleri

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : TAYLI, Aşlı

Ünvanı : Yrd. Doç. Dr.

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. İlköğretimde Kariyer Gelişimi
- 2.
- 3.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

1. Kariyer
2. Kariyer Gelişimi
3. Çocuklukta Kariyer Gelişimi
4. İlköğretimde Kariyer Gelişimi

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

1. Career
2. Career Development
3. Childhood Career Development
4. Career Development of Elementary School Students

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezinden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezinden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası : Asiye CAN

Tarih :/...../.....

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ilköğretim II. kademe (6., 7. ve 8. sınıf) öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerini incelemektir. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyi, seçmeyi düşündüğü lise türü, anne- babanın eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu, algılanan sosyoekonomik düzey, yaşanan yerleşim yeri türü, yaşanan yerde üniversite olup olmaması ve akademik başarı gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma, 2010-2011 eğitim- öğretim yılı II. döneminde Antalya il merkezinde, Kaş ilçe merkezinde, Kalkan beldesinde ve köylerinde öğrenim görmekte olan 413 (218 kız; 195 erkek) ilköğretim II. kademe öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada veriler, “Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)”, kişisel bilgi formu ve akademik başarı için öğrencilerin yılsonu ağırlıklı başarı ortalamaları kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler İlişkisiz Örneklem t-testi; Tek Yönlü Varyans Analizi ve Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiş ve elde edilen istatistiksel bulguların anlamlılığı .05 ve daha hassas düzeyde sınanmıştır.

Bu araştırmanın bulgularına göre ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin sınıf düzeyleri, algılanan sosyoekonomik düzey, seçilmesi düşünülen lise türü, anne-babanın eğitim düzeyi, yaşanan yerleşim yeri, yaşanan yerde üniversite olup olmama durumu ve akademik başarıya göre farklılaştığı görülmüştür. Sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, anne-babanın eğitim düzeyi ve akademik başarı yükseldikçe kariyer gelişim düzeyinin yükseldiği; sınavla ve yüksek puanla öğrenci alan liseleri seçmeyi düşünen öğrencilerin sınavsız girilebilecek liseleri seçmeyi düşünen öğrencilere göre daha yüksek kariyer gelişim puanlarına sahip olduğu; il merkezlerinde yaşayan ve yaşadıkları yerde üniversite olan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin, köyde yaşayan ve yaşadıkları yerde üniversite olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kariyer gelişim düzeyinin cinsiyet ve annenin çalışıp çalışmama durumuna göre ise farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, alan yazındaki bulgular dikkate alınarak kariyer gelişimi ve alt boyutları kapsamında, başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kariyer, Kariyer gelişimi, Çocuklukta kariyer gelişimi, İlköğretimde kariyer gelişimi

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate career development of elementary school 6th, 7th and 8th grade students. Career development of elementary school 6th, 7th and 8th grade students is examined according to gender, grade level, perceived social economic status, education levels of mother and father, whether mother works or not, selecting to type of high school thought, living environment, whether there is a university in their environment and academic achievement.

Four hundreds and thirteen (218 female and 195 male) students from 5 formal elementary schools from Antalya city, Kaş town and villages participated to this study. The students involved in the research was taken in 2010-2011 educational year. Childhood Career Development Scale (CCDS), Personal Information Form and academic achievement are used to collect data. One way ANOVA, Independent Samples T-test and Pearson Moments Correlation Coefficient are used to analyze data. Statistical analyse was tested at $\alpha=.05$ significance level. Statistical analysis were carried out with SPSS. 15 program in a computerized environment.

According to the results of this study; there are no significant differences in career development scores of the students according to gender and whether mother works or not. When grade level, perceived social economic status, the education levels of mother and father and academic achievement levels of the students increased the career development levels of them increased. Also the students who think to select the high schools that accept them with examinations have got higher career development levels than the others. The students who live in center of cities that have got universities have got higher career development levels than the ones who live in villages.

The results are discussed in the light of previous findings and in the context of career development conducting future research for implications as well.

Keywords: Career, Career development, Childhood Career Development.

TEŞEKKÜR

Her zaman yanımda olan, benimle hayatı ve sevgiyi paylaşan sınıf arkadaşım, hayat arkadaşım ve sevgili eşim Hakkı CAN' a,

Yüksek lisans dönemim boyunca desteklerini esirgemeyen ve psikolojik danışmanlık konusunda kendimi daha yetkin hissetmeme katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Zafer GÖKÇAKAN'a, akademik anlamda bana değerli katkılarda bulunan ve beni destekleyen hocalarım Yrd. Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN, Yrd. Doç. Dr.Sabahattin DENİZ ve Yrd. Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ'ye, tezimin her aşamasında bana yol gösteren, yardımcı olan, beni yüreklendiren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI' ya,

Verdiği burs desteğiyle tezimi daha rahat koşullarda gerçekleştirmemi sağlayan ve bilime katkıda bulunan TÜBİTAK'a,

İçimdeki öğrenme aşkını her daim destekleyen ve her zaman yanımda olduklarını bildiğim sevgili annem Durkadın YİĞİT ve babam Mehmet YİĞİT'e,

Ve henüz minicik olduğu halde sevgisini içimde kocaman hissettiren bebeğim Ahmet Miraç'a,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Asiye CAN

Muğla, 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	X

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	4
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	7

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. Kariyer Kavramı.....	8
1.2. Kariyer Danışmanlığı.....	9
1.3. Kariyer Danışmanlığının Tarihsel Gelişimi	11
1.3.1. Kariyer Danışmanlığı Hareketinin Doğuşu.....	12
1.3.2. Kariyer Danışmanlığı Hareketinin Gelişimi	13
1.4. Kariyer Gelişimi Anlayışı	14
1.5. Kariyer Gelişim Kuramları.....	15
1.5.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Kariyer Gelişimi Kuramı	16
1.5.2. Super'in Kariyer Gelişimi Kuramı	20
1.5.2.1. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli	23
1.6. Kariyer Gelişimi ve Kişisel Değişkenler İlişkisi.....	32

1.6.1. Cinsiyet.....	33
1.6.2. Sınıf Düzeyi ve Seçilmesi Düşünülen Lise Türü	34
1.7. Kariyer Gelişimi ve Ailesel Değişkenler İlişkisi	34
1.7.1. Algılanan Sosyoekonomik Düzey	34
1.7.2. Aile	35
1.8. Kariyer Gelişimi ve Çevresel Değişkenler İlişkisi	36
1.9. Kariyer Gelişimi ve Akademik Başarı İlişkisi	37
1.10. İlköğretimde Kariyer Gelişimi	37
1.11. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yapılan Araştırmalar	39
1.11.1. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	39
1.11.2. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	46

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	50
2.1. Araştırma Modeli	50
2.2. Evren ve Çalışma Grubu	50
2.3. Veri Toplama Araçları.....	51
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	52
2.3.2. Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği	52
2.3.3. Akademik Başarı	53
2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	53

BÖLÜM III

BULGULAR	55
-----------------------	-----------

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUM	73
4.1. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	73
4.2. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	75
4.3. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	75
4.4. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Seçilmesi Düşünülen Lise Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	77
4.5. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu	78
4.6. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	79
4.7. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	80
4.8. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Yaşanan Yerleşim Yerine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	80
4.9. İlköğretim II.kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Yaşanan Yerde Üniversite Olup Olmama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	81
4.10. İlköğretim II. kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	81

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
-------------------------------	-----------

KAYNAKÇA	87
EKLER.....	101
EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	102
EK 2: ÇOCUKLAR İÇİN KARIYER GELİŞİM ÖLÇEĞİ	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil-1. Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramındaki dönemleri ve alt basamakları.....	17
Şekil-2. Kariyer gelişim dönemlerinin yaşlara göre özellikleri.....	21
Şekil-3. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli.....	24

BÖLÜM I

GİRİŞ

Genelde rehberlik ve psikolojik danışmanlık uzmanlık alanının, özelde okul psikolojik danışmanlık alanının başlangıcını mesleki rehberlik hizmetleri oluşturmuştur. Zaman içinde bu alanda ortaya çıkan çok yönlü gelişme ve değişmelere rağmen, mesleki rehberlik hizmetleri, alanının en temel boyutlardan biri olarak ağırlığını sürdürmektedir (Gelso ve Fretz, 2001; Schmidt, 1999). 1970'lere kadar daha çok mesleki gelişim ve iş olanakları hakkında bilgi verme amacı ile yürütülen hizmetler, bu tarihlerden itibaren daha çok kapsamlı kariyer gelişimi ve kariyer eğitimi anlayışına dönüşmüştür (Gibson ve Mitchell, 1999). Mesleki rehberlik ve meslek danışmanlığı anlayışından kariyer danışmanlığı anlayışına geçilmesinde en önemli etken 1960'lı yıllardaki gelişimsel bakış açısına bağlı olarak, meslek seçimi ve meslek seçim sürecinin gelişimsel açıdan ele alınmasına dayanmaktadır (Gelso ve Fretz, 2001). Meslek gelişim sürecini yaşamın ilk yıllarında başlayıp, emekli olup, mesleği sonlandırmaya uyum sağlayıncaya kadar geçen süre olarak bakan Super "kariyer" kavramını ilk kez öneren kuramcı olmuştur. Kuramcının bu konuda savunduğu nokta, kariyer gelişiminin meslek tercihi ve gelişimini içeren öğrencilik yıllarını, meslekteki yılları ve emekliliği de içine alan, geniş bir zaman dilimi olduğu; bu zaman diliminde mesleki anlamda çok fazla fırsat ve olasılık bulunduğu; kişilerin yaşamları boyunca birden fazla meslekte çalışması da göz önünde bulundurulunca meslek gelişimi anlayışının yetersiz kalacağıdır (Gelso ve Fretz, 2001).

Yine kariyer gelişim kuramcılarında Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herma (1951), Gottfredson (2002) ve Super (1953,1990)'a göre kariyer gelişimi çocuklukta başlayan ve sonraki gelişim dönemlerine kadar uzanan yani yaşam boyu devam eden dinamik bir süreçtir. Bu açıdan bakıldığında ilköğretim yılları, bireyleri kariyer kararı ile ilgili tutum ve davranışları kazandıkları, kendi kararlarının belirmeye başladığı zamanlardır ve bu nedenle özel önem taşımaktadır. İlköğretimin birinci kademesinde bulunan çocukların ilgi ve yetenekleri, yaşlarının küçük olması ve aynı temel eğitimi alıyor olmalarından dolayı henüz ayrılmamıştır. Oysa ilköğretimin ikinci kademesinde bulunan çocuk birinci kademe bulunan çocuktan farklı olarak ilgilerinin, yeteneklerinin ve meslek değerlerinin daha çok farkına varmaya ve meslek tercihlerini

bu alandaki bilgilerine dayandırmaya başlar. Bu kademedeki çocuk kendisi ve çevresindeki olanaklar hakkında birinci kademedeki çocuktan daha fazla bilgiye sahip olduğu için, bu çocuğun meslek tercihleri daha gerçekçi olmaya başlamıştır (Kuzgun, 1992). Bununla birlikte bu dönemde öğrenciler tam olarak hangi mesleği seçeceklerine karar vermek zorunda değildirler, ancak ne tür yetenek ve ilgilere sahip olduklarının farkına varmak ve kendilerini tanıyıp gerçekçi tercihler yapmak durumundadırlar (Kuzgun, 1999). Zaten ülkemizde ilköğretim II. kademenin sonunda öğrenciler, kendilerine uygun ortaöğretim kurumu tercihi yapmak durumundadırlar ve bu da ilerdeki meslek tercihlerini etkileyecek önemli bir karardır.

İşte bu kararı en sağlıklı şekilde verebilmeleri için öğrencilerin bazı niteliklere sahip olmaları gerekir. Super (1963)'a göre içinde buldukları gelişim dönemine ilişkin olarak kendilerinden beklenen kariyer olgunluk düzeyine ulaşamamış bireylerin gerçekçi bir mesleki benlik kavramına sahip olmaları beklenemediği gibi, sağlam bir çevresel olgu bilgisine ve doğru karar verebilme yeteneğine sahip olmalarını beklemek de mümkün değildir. Crites (1969) da içinde bulunduğu gelişim döneminde kendisinden beklenen kariyer olgunluk düzeyine ulaşamamış bireylerin mesleki kararlarında istenmeyen faktörlerin daha çok rol oynayacağını belirtmektedir.

Bu dönemde öğrencilerin doğru ortaöğretim tercihini yapabilmeleri için gerekli kariyer olgunluğuna ulaşmaları ve dönemin gerektirdiği kariyer gelişim görevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmeleri gerekir. Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009)'a göre bu gelişim görevleri; çalışmanın önemini anlamak, meslekleri, iş dünyasını merak etmek ve araştırmak gibi kariyer gelişimiyle ilgili davranışlardır. Bacanlı (2011)'ya göre ise kariyer gelişim sürecinde ders seçmek, lise türü ve meslek seçmek ergenden beklenen kariyer gelişim görevleridir. Bu kariyer gelişimi görevleri dört ana hedeften oluşmaktadır: Gelecekle ilgilenme, yaşama ilişkin kişisel kontrolünü artırma, okulda ve işte başarının önemini farkındalık sağlama, iş alışkanlıkları ve çalışmaya karşı olumlu tutum kazanma (Super; Savickas ve Super, 1996).

Bu görüşlerden hareketle ilköğretim öğrencilerinin hangi kariyer gelişim düzeyinde olduğunun bilinmesi, alanda çalışanlar başta olmak üzere birçok fayda sağlayacaktır. Örneğin psikolojik danışmanlar, öğrencilerin kariyer gelişim evrelerinden hangisinde olduğunu ve kariyer olgunluk düzeylerini bilirlerse, gerekli rehberlik programlarını hazırlayacak ve uygulayacaklar, öğrenciler de meslek seçiminde

zorlanmayacak ve daha doğru kararlar verebileceklerdir (Çoban, 2005). Kendine en uygun mesleği seçen öğrencilerin de ilerde daha başarılı, iş doyumunu daha yüksek ve daha mutlu bireyler olması ve sağlıklı bir toplumu oluşturmaları da beklenen bir durumdur.

Ülkemizde konuyla ilgili literatür ile uygulamalara bakıldığında, kariyer eğitimi ve danışmanlık konusunun, daha çok lise düzeyinde ve üniversite sınavlarıyla ilişkili olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bireyin yaşamının en önemli kararlarından biri olan kariyer seçimi konusunun ilköğretimden itibaren değerlendirilmesi gerekliliğine ilişkin görüşler ise sınırlı düzeyde olup, yakın zamana denk düşmektedir. Dolayısıyla bu görüşlerin yaygınlaşması ve konunun daha akademik düzeyde ele alınması gereklidir (Yaylacı, 2007). Bu durum göz önünde bulundurularak bu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri; cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan SED, anne-babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu, yaşanan yerleşim yeri, yaşanan yerde üniversite olup olmaması ve akademik başarı değişkenlerine göre incelenecektir.

Bunun yanında ilgili literatür incelendiğinde eski kaynaklarda daha çok ‘mesleki rehberlik ve mesleki danışmanlık’ kavramıyla karşılaşılmaktadır. Yeni kaynaklarda ise gelişimsel bakış açısı sebebiyle ‘Kariyer gelişimi ve kariyer danışmanlığı’ kavramlarına yer verilmiştir. Kavram kargaşasını önlemek ve araştırmanın anlaşılabilirliğini arttırmak açısından çalışmamızda günümüz bakış açısını yansıtan ‘kariyer, kariyer danışmanlığı ve kariyer rehberliği’ kavramları kullanılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerini kişisel değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, seçilmesi düşünülen lise türü), aileyle ilgili değişkenler (anne-babanın eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu, algılanan sosyoekonomik düzey), çevresel değişkenler (yaşanan yer, yaşanan yerde üniversite olup olmaması) ve akademik başarı açısından ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, seçilmesi düşünülen lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, anne-babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, annenin çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, yaşanan yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri, yaşanan yerleşim yerinde üniversite olup olmasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri ile akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Gelişim evreleri açısından bakıldığında, ilköğretim dönemi bireylerin zorunlu olarak temel bir eğitim aldıkları, bir yandan günlük yaşamla ilgili bilgi ve beceriler, diğer yandan da ortaöğretim için gerekli bilgi ve beceriler kazandıkları kritik bir dönemdir. Bu nedenle ilköğretimin II. kademesi değişkenlik, araştırma ve geçiş dönemi olarak nitelendirilmektedir (Drummond ve Ryan, 1994). Yine bu dönem, bireylerin kariyer kararı ile ilgili tutum, davranışları kazandıkları, kariyer karar verme yetkinlik inançlarının geliştiği zamanlardır. Bu yıllar, çocukların psikososyal kişilik gelişimi açısından da kritik olarak kabul edilmektedir. Kişinin kendine olan güveni, kendini kabul, benlik tasarımı, içsel denetiminin gelişmesi gibi kişilik boyutları da bu dönemde gelişmektedir (Bacanlı, Bozgeyikli ve Doğan, 2009).

Kariyer gelişim kuramcılarında Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951) ilköğretimin II. kademesini de içine alan dönemi “Deneme Dönemi” olarak adlandırmaktadır ve bu dönemde gencin ilgi, yetenek, değerlerinin farkına varması ve iş dünyası hakkında bilgi edinmeye başlaması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu dönemin ardından gencin mesleki tercihlerini belirlediği gerçekçi dönem başlamaktadır (Akt. Sharf, 1991). Super’ın kuramında ise bu dönem “Büyüme Dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Çocuğun bu dönemde kendisi ve iş dünyasıyla ilgili farkındalık kazanmak gibi gelişimsel görevleri bulunmaktadır. Bu gelişimsel görevleri yerine getirmeye çalışırken çocuklar fantezi, ilgiler ve yeteneklerle ilgili farkındalık gibi evrelerden geçmektedirler (Niles ve Haris- Bowlsbey, 2002).

Buradan da anlaşılacağı üzere, hem kişilik hem de kariyer gelişimi açısından önemli olan bu dönemde çocuk kariyer kararı vermek zorunda değildir. Ancak bu dönemde çocukların ileride kendilerine uygun meslek seçimi yapabilmeleri için çalışmanın önemini anlamak, meslekleri, iş dünyasını merak etmek ve araştırmak gibi gerçekleştirmeleri gereken kariyer gelişim görevleri bulunmaktadır (Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009). Bu kariyer gelişim görevlerinin bu dönemde başarıyla tamamlanması, ilerleyen yıllarda sağlıklı ve doğru bir kariyer kararı vermeyi sağlayacaktır.

Köksalan (1999)’ın bu konuda yaptığı çalışma oldukça anlamlıdır. Köksalan (1999), üniversite öğrencilerine meslek seçiminin hangi yaşlarda yapılması gerektiğini sormuş, öğrenciler yüksek oranda (%34.2) “meslek seçimi 13-18 yaşlarında yapılmalıdır” cevabını vermişlerdir. Üniversitenin son sınıfına gelmiş ve seçtiği mesleğin icrasını gerçekleştirmesine çok az bir süre kalmış olan öğrencilerin, meslek seçimi için en uygun gördükleri yaş döneminin temel eğitimin ikinci kademesine rastlayan 13-18 yaşları olduğunu düşünmeleri ilgi çekicidir. Muhtemelen lise ve lise sonrası bir yönlendirmeye tabi tutulan bu öğrencilerin meslek seçimi için daha erken yaşları işaretlemeleri önemli bir tespittir.

İlköğretim döneminin kariyer gelişimindeki önemine rağmen ülkemizde konuyla ilgili literatür ile uygulamalara bakıldığında, kariyer eğitimi ve danışmanlık konusunun, daha çok lise düzeyinde ve üniversite sınavlarıyla ve üniversite düzeyinde (Aydın, 2002; Bacanlı ve Sürücü, 2005; Magnuson ve Starr, 2000; Stead ve Schultheiss, 2003) değerlendirildiği görülmektedir. Bireyin yaşamının en önemli kararlarından biri olan kariyer seçimi konusunun ilköğretimden itibaren değerlendirilmesi gerekliliğine ilişkin

görüşler ise sınırlı düzeyde olup, yakın zamana denk düşmektedir (Yaylacı, 2007). Örneğin çocukların ve ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini inceleyen araştırmaların daha çok son yıllarda yapıldığı ve sayıca çok az olduğu görülmektedir (Bacanlı, Sürücü ve Özer, 2007; Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009; Evren, 1999; Gysbergs, 1996; Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2005; Liben, Bigler ve Krogh, 2001; Sapmaz, 2010; Schultheiss, 2005; Schultheiss, Palma ve Manzi, 2005; Tracey, 2002; Tracey, 2001; Wahl ve Blackohurst, 2000; Walls, 2000; Yayla, 2011). Konunun öneminin anlaşılması ve yapılacak araştırmalara ışık tutması açısından, bu alanda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bunun yanında olumlu gelişmeler de görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı 'Mesleki Bilgi Sistemi (MBS)' projesi ile ilköğretim 7 ve 8. sınıftan itibaren öğrencilere ilgi, yetenek ve değerleriyle ilgili farkındalık kazandırmak, meslekleri tanıtmak, iş ve istihdam olanaklarıyla ilgili bilgi vermek gibi amaçlar güdülmektedir. Proje, internet üzerinden öğrencinin kariyerle ilgili kendi kendisine bilgi almasını amaçlamaktadır. Bu proje, ilköğretim yıllarının kariyer kararı vermedeki öneminin ülkemizde de anlaşılmaya başlandığını göstermesi açısından önemlidir. Bu araştırma ile de, ülkemizdeki ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri ortaya konulacak ve alanda çalışanlara, uygulayıcılara gerçekçi veriler sağlanacaktır. Gerçekçi veriler üzerinden yapılacak değerlendirmenin de daha faydalı ve geçerli olacağı muhakkaktır.

Varsayımlar

1. Çalışma grubuna giren bütün öğrenciler ölçme aracını içtenlikle yanıtlamıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2010-2011 eğitim öğretim yılı ile,
2. Antalya il merkezi, Kaş ilçe merkezi ve belde-köylerinde öğrenim görmekte olan ilköğretim 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinden benzer oranlarda seçilen 413 öğrenciyle,
3. Veri toplama araçlarındaki ifadelerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Kariyer: Bir mr boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel örüntü ve gelişim çizgisinde özellikle meslek rollerinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2006).

Kariyer gelişimi: Kişinin kendisi, kariyer ve eğitsel seçenekleri, hayat tarzı ve rolleri hakkında araştırma yapma, bilgiye ulaşma ve bilgiyi işleme süreçlerine odaklanan yaşam boyu devam eden gelişimsel bir süreçtir. Başka bir ifadeyle kariyer gelişimi, bireylerin meslek yaşamını ve bu yaşamdaki rolleri ile ilişkili olarak kendilerini anlama sürecidir ve bu süreç yaşam boyu devam etmektedir (Zunker, 2000).

Kariyer danışmanlığı: Danışmanın çeşitli teknik veya süreçlerden oluşan bir repertuar içinde çalışarak, bireylerin amaçlarını tanımlama ve uygulamaya odaklandığı, kendi faaliyetlerinden sorumlu bireylere karar verme, kendini ve davranışsal alternatifleri tanıma konusunda yardımcı olduğu ve bireylerle bir arada dinamik ve işbirliğine dayalı ilişkiler içinde gerçekleşen ve büyük oranda szly iletişime dayanan süreçtir (Herr ve Cramer, 1996).

Kariyer rehberliği: Danışmanlık ve kariyerle ilgili eğitim programları sağlayan eğitim enstitüleri, büroları ve diğer tüm organizasyonlardaki servis ve aktivitelerin tüm ögelerini kapsar (Zunker, 2000).

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. Kariyer Kavramı

Kariyer kavramı gelişim psikologları tarafından meslek danışmanlığı alanına getirilmiş bir kavramdır ve bir kimsenin yaşamı boyunca yaptığı işler, yaşamını oluşturan olaylar dizisi, yaşam rollerinin örüntüsü olarak anlaşılmaktadır (Kuzgun, 2006). Gelişim psikologlarından Super (1990), kariyer kavramını, kişinin çeşitli gelişim görevleri ile baş etmesi ve bu görevleri istediği kişi olabilmek üzere ele almasını içeren bir yaşam süreci olarak tanımlamıştır (Akt. Dölek, 2008). Başka bir tanımda ise Super (1976) kariyeri bir kişinin yaşamı süresince oynadığı rollerin sıralanması ve kombinasyonu olarak nitelendirmektedir. Super (1976), bu rollerin çocuk, stajyer, öğrenci, vatandaş, çalışan, eş, ev hanımı, ebeveyn ve emekli; çoğu insanın zamanını alan, meşgul eden beklentilerle ilişkili durumları ve yaygın olmayan suçlu, reformcu ve sevgili gibi diğer rolleri de içerdiğini savunmaktadır. Özetle, kişinin yaşamındaki, doğrudan ya da dolaylı olarak mesleki yaşamını etkileyebilecek tüm roller kariyer kavramının içinde yer almaktadır.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere meslek, bu yaşam rollerinin yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır. Kariyer ise, bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel örüntü ve gelişim çizgisinde özellikle meslek rollerinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2006). Yani kariyer, bir kimsenin yaşamının herhangi bir anında sahip olduğu bütün rollerin gerektirdiği etkinliklerin bileşimidir ve bu roller bireyin çalışan olarak üstlendiği rolleri de içerir (Herr ve Cramer, 1992; Harris-Bowlsbey, Suddarth ve Reile, 2000; Akt. Kuzgun, 2000). Ulusal Kariyer Gelişim Derneği (NCDA) ise kariyeri, kişinin hayatı boyunca iş yaşamı ve boş zaman etkinliklerini kapsayan bir faaliyet alanı olarak tanımlamaktadır (Sears, 1992; Akt. Sharf, 2002).

Literatürde eski kaynaklarda “kariyer danışmanlığı” kavramı yerine “mesleki danışmanlık” kavramı kullanılmış olmakla birlikte güncelliği sağlama adına çalışma boyunca “kariyer” kavramı kullanılacaktır.

1.2. Kariyer Danışmanlığı

Kariyer rehberliği ve kariyer danışmanlığının her ikisi de, hem eski hem de yeni terimlerdir (Herr ve Cramer, 1996). 50'li yılların başlarında, danışma psikolojisinin, klinik psikolojiden ayrılmasında etkili rollerinin olması nedeniyle ve yaklaşık olarak 70 yıldan beri kullanıldıkları için eskidirler (Herr ve Cramer, 1987). Öte yandan kariyer rehberliği, geniş kapsamlı bir terim olduğundan, kariyer gelişimi yaşam alanını kapsadığından ve mesleki rehberliğin ilk modellerinden bugüne kadar yayılması nedeniyle de yenidir (Ültanır, 2005).

Ancak, kariyer rehberliğinin, kariyer danışmanlığından daha kapsamlı olduğu kabul edilmektedir. Şöyle ki, kariyer rehberliği, danışmanlık ve kariyerle ilgili eğitim programları sağlayan eğitim enstitüleri, büroları ve diğer tüm organizasyonlardaki servis ve aktivitelerin tüm öğelerini kapsamaktadır (Zunker, 2000). Bu açıdan bakıldığında kariyer rehberliği kavramı, kariyer eğitimi ve kariyer danışmanlığı kavramlarının da içine alan geniş bir alanı ifade etmektedir.

Kariyer danışmanlığı kavramına baktığımız zaman ise, danışmanın çeşitli teknik veya süreçlerden oluşan bir repertuar içinde çalışarak, bireylerin amaçlarını tanımlama ve uygulamaya odaklandığı, kendi faaliyetlerinden sorumlu bireylere karar verme, kendini ve davranışsal alternatifleri tanıma konusunda yardımcı olduğu ve bireylerle bir arada dinamik ve işbirliğine dayalı ilişkiler içinde gerçekleşen ve büyük oranda sözlü iletişime dayanan süreç olarak tanımlandığı görülmektedir (Herr ve Cramer, 1996).

Herr, Cramer ve Niles (2004)'e göre kariyer danışmanlığı, danışan birey veya grupla kariyer gelişimi ile ilgili sorunlarda (örneğin, meslek seçimi, karar verme, iş stresi, iş arama vb.) profesyonel bir danışmanın yürüttüğü formal bir ilişki biçimini (psikolojik danışma sürecini) ifade eder (Akt. Yeşilyaprak, 2011). Benzer bir tanımda ise Niles (2003) kariyer danışmanlığını, sıklıkla psikolojik danışmanların bireylere kendilerini anlamaları ve günlük yaşamdaki amaçlarını bulmaları, potansiyellerini yerine getirebilmelerine izin verecek mesleki kararlarını belirgin hale getirmesine yardım etmeleri olarak tanımlamıştır (Akt. Korkut, 2007). Kısaca kariyer danışmanlığı, kişinin hayatı boyunca kariyerle ilgili tüm seçimlerini kapsayan, kişinin kariyer gelişimini desteklemeyi amaç edinen ve bu süreç boyunca kişinin karşılaştığı problemlerle baş etmesine yardımcı olan bir uzmanlık alanı olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Topluluğu'nun "Eğitim ve Meslek Danışmanlığı" adlı raporu, eğitim ve kariyer danışmanlığının unsurları olarak dokuz faaliyet alanı tanımlamaktadır (Yaylacı, 2007):

Bilgi sağlama: Objektif ve gerçekçi veri sağlama. (Örneğin, mevcut alan seçenekleri, ders konuları, eğitim programları, ya da iş olanakları vb. hakkında)

Değerlendirme: Formel ve informal teknikleri (testler, sınavlar, görüşmeler) kullanarak, bireyin belirli bir seçenek için uygunluğu konusunda doğru teşhis koyan değerlendirmenin yapılması.

Öneri sunma: Danışmanın kendi bilgi ve deneyimine dayanarak önerilerde bulunması.

Rehberlik etme: Bireylere kendi durumları, açık olan olanaklar, seçimlerinin yaklaşık sonuçları hakkındaki kendi düşünce ve duygularını keşfetmelerinde yardımcı olma.

Kariyer eğitimi: Bireylerin uygun kariyer tercihlerini yapabilmelerini sağlayabilecek beceri, kavram ve bilgileri geliştirmek üzere planlanan deneyimlerin bir programını sunma. (Özgeçmiş yazma üzerine tartışmalar, çalışma atölyeleri; iş görüşmeleri hakkında küçük sınavlar, rol oynama, görüşme egzersizleri; yerli ve yabancı firmaların ziyaretleri, stajlar veya çalışma gözlemleri)

Yerleştirme: Adayların belirli bir işe, eğitim veya yetiştirmenin belirli bir dersine, çalışma gözlemlerine veya stajlara girmelerine yardımcı olma.

Savunma: Belirli bireylerin lehine kurumlarla doğrudan müzakere etme (Özellikle belirli bir eğitime veya işe girmede tecrübe engellerine takılan, ya da kabul edilmeme riski bulunan adaylar için).

Geribildirim: İşverenler ve bireyler tarafından gereksinim duyulan, fakat halihazırda sunulmayan, kurs çeşitleri ve eğitim programları hakkında eğitim kurumlarını ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirme.

Takip etme mentorluk: Daha önce hizmet verdikleri bireylerin son durumunu görmek için onlarla iletişim kurma ve gerekiyorsa yardım sağlama.

Bunun yanında kariyer danışmanları bireyin kişilik özelliklerini, çevresini ve mesleklerin özelliklerini çok iyi tanımalıdırlar. Ayrıca kariyer danışmanları, bir yandan bireyin yetenek, ilgi, kişilik özellikleri ve meslek değerleri gibi kişisel özelliklerini tanımaya çalışırken, diğer yandan ülkenin iş gücü piyasasının yapısı ve koşullarını da hesaba katmak zorundadır. Çünkü bireysel ve çevresel dinamiklerin yeterince dikkate alınmadığı bir danışmanlık sürecinin yeterince etkili olamayacağı açıktır (Pişkin, 2011).

Gelişimsel bakış açısına sahip kariyer danışmanları için ise kariyer gelişimi, çocuklukta başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu sürecin etkili ve başarılı yaşanması için de bir kariyer danışmanının, her gelişim dönemine özgü “kariyer gelişim görevlerini” nin başarılmasını destekleyici programlar ile bu süreci desteklemesi gerekir. Bu bakış açısıyla danışma yapan bir kariyer danışmanın en önemli görevi; çocukların, gençlerin, yetişkinlerin kendi kariyer gelişimlerini anlamaları ve bu süreci yapılandırmaları için gerekli yardım/destek/müdahale hizmetlerini sunmaktır. (Yeşilyaprak, 2011).

Kidd (2006)'e göre gelişimsel kariyer yaklaşımlarını benimseyen kariyer danışmanlarının düşünceleri aşağıdaki gibidir:

- a. Kariyer, yavaş yavaş gelişir ve yaşam boyu kariyerde değişiklikler olabilir.
- b. Önceki davranışlar, daha sonrakileri etkiler
- c. Farklı yaşlarda-dönemlerde kariyer ile ilişkili farklı problemler yaşanır.
- d. Farklı yaşlarda-dönemlerde bulunan ve farklı problemlere sahip danışanlar için farklı müdahale teknikleri uygulamak gerekir (Akt. Siyez, 2011).

1.3. Kariyer Danışmanlığının Tarihsel Gelişimi

Kariyer danışmanlığının tarihçesine baktığımızda değişen toplumsal koşullarla başlayan sürecin bilim adamlarının katkılarıyla geliştiğini görürüz. Savaşlar, toplumsal kargaşalar şartırtıcı biçimde insana olan ilgiyi arttırmış ve alanın doğuşuna katkı sağlamıştır. Zunker (2000)'e göre 1850'lerden günümüze kariyer danışmanlığının ortaya çıkışını ve gelişimini etkileyen olaylar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Kariyer Rehberliği/Danışmanlığı hareketinin doğuşunu etkileyen faktörler; sanayi devrimi, bireysel farklılık araştırmaları, I. Dünya Savaşı, ulusal mesleki rehberlik konferansı, ölçme akımı, önemli federal yasalardır. Kariyer Rehberliği/Danışmanlığı hareketinin gelişmesini etkileyen faktörler; rehberlik alanında önemli yayınların yapılması, 2. Dünya Savaşı, önemli federal programlar, kariyer gelişim teorilerinin geliştirilmesi, kariyer eğitiminin gelişimi, profesyonellik düşüncesi, teknolojinin gelişmesidir.

1.3.1. Kariyer Danışmanlığı Hareketinin Doğuşu

1800'lerin sonunda sanayileşmenin artışı iş çevrelerini ve yaşam koşullarını çarpıcı biçimde değiştirmiştir (Zunker, 2000). Sanayi devrimiyle birlikte de büyük şirketlerde, farklı alanlardaki işlerde başarılı ve performansını en iyi sergileyecek beceri ve yeteneğe sahip işçiler bulma ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Drummond ve Ryan, 1994). Toplumsal koşulların bu şekilde değişmesi ise birçok bilim adamının dikkatini insan davranışlarına ve bireysel farklılık araştırmaları yapmaya yöneltmiştir.

Sanayileşmeyle birlikte bireysel farklılıkların ve insan davranışının nedenlerinin anlaşılmasının önem kazanmaya başlaması sonucunda yaşanan gelişmeler şu şekildedir:

- Francis Galton, 1874-1883' te insan yeteneklerini inceleyen iki kitap yayınlamıştır,
- 1879'ta Wilhelm Wundt insan davranışlarını araştırmak amacıyla Almanya, Leipzig'te ilk deneysel laboratuvarı kurmuştur,
- Fransa'da Alfred Binet ve V.Henri zeka ölçümüyle ilgili düşüncelerini açıkladıkları bir makale yayınlamıştır (Borow, 1964).
- Amerika'da G. Stanley Hall 1883'te çocukların fiziksel ve zihinsel özelliklerini incelemek ve ölçmek amacıyla psikoloji laboratuvarı kurmuştur,
- 1890'da James Cattell bireysel farklılık ölçümlerinde zeka testlerinden bahseden bir makale yayınlamıştır,
- Ve John Dewey eğitimde bireysel ilgi, gelişim ve güdülenmeye dikkat çekmiştir (Zunker, 2000).

Bu dönemde toplumsal gelişmeleri yakından takip eden bir isim vardır: Frank Parsons. Parsons, birçok alandaki çalışmalarının ardından asıl ilgisinin insanlara meslek seçimlerinde yardımcı olmak olduğunu anlamış ve 1908'de Boston'da Mesleki Rehberlik Bürosu'nu kurmuştur (Zunker, 2000). Aynı zamanda 'Meslekî Rehberlik' kavramını ilk kez 1909 yılında tanımlayan Parsons, bu kavramla, bir meslek için hazırlanmada, mesleğe giriş yollarını aramada ve mesleği seçmede, etkili ve başarılı bir meslek çalışanı olabilmek için gereken nitelikleri kazanmada bireylere verilen yardım sürecini anlatmaya çalışmıştır (Baysal, 2004).

Kariyer danışmanlığı alanına katkı sağlayan diğer bir gelişme de ölçmede yaşanan gelişmeler olmuştur. Geniş grupların yeteneklerine göre sınıflanma ihtiyacı I.

Dünya Savaşı'nda ortaya çıkmış ve ilk grup zeka testi olan 'Ordu Alfa Testi' Robert M.Yerkes tarafından bu amaçla geliştirilmiştir. 1900'lardan 1940'lara kadar olan dönemde ise, ölçmede çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. James Cattell'in çalışması bireysel farklılık araştırmalarında önemlidir (Drummond ve Ryan, 1994). Cattell 1890'da yazdığı bir makalede 'zeka testi (mental test)' kavramını ilk kez kullanmış, Wilhelm Wundt ilk deneysel laboratuvarı kurmuş, Kraepelin ve Ebbinghaus onun çalışmalarından etkilenerek ölçme aracı geliştirme ile ilgili çalışmış ve Edward K. Strong ilk ilgi envanterini yayınlamıştır (Zunker, 2000).

Yine ulusal olarak düzenlenen mesleki rehberlik konferansları da alanın gelişimine önemli katkı sağlamıştır. 1910'da ilk Boston'da ve ardından 1912'de Newyork ve 1913'te Michigan'da mesleki rehberlik konferansları düzenlenmiştir. Michigan'daki konferansta 'Ulusal Mesleki Rehberlik Birliği' kurulmuştur. Günümüzde bu birlik 'Ulusal Kariyer Gelişim Derneği (National Career Development Association-NCDA)' adıyla çalışmalarına devam etmektedir (Zunker, 2000). Tüm bu gelişmeler insanı anlamak ve farklı yönleriyle tanımak amacı gütmektedir ve bu yönüyle ilerleyen süreçte kariyer danışmanlığının doğmasına zemin hazırlamışlardır.

1.3.2. Kariyer Danışmanlığı Hareketinin Gelişimi

1940'ların başlarında rehberlik/ danışmanlık hareketinin gelişiminde iki önemli ismin katkıları ön plana çıkmıştır: Edmund G. Williamson ve Carl R. Rogers. Bu iki bilim adamı, yaptıkları yayınlarla alanın gelişimine hız kazandırmış isimlerdir. Williamson' un danışması yönlendirici (directive), Rogers'ın danışması ise yönlendirmesiz (nondirective) danışma olarak bilinmektedir. Williamson, danışma sürecini yapılandırmış, Rogers ise metodunu 'yönlendirmesiz danışma, danışan odaklı danışma' olarak isimlendirmiştir (Zunker, 2000).

Kariyer danışmanlığı alanında yaşanan belki de en önemli gelişme, kariyer gelişim teorilerinin ortaya çıkışıdır. Kariyer gelişim teorileri, insan davranışlarına yönelik tanılama, keşif ve gelişimin çerçevesini sağladığı için kariyer rehberliği ve danışmanlığı alanı için önemlidir (Jepsen, 1990; Akt. Drummond ve Ryan, 1994). 1950'lerde Ginzberg, Ginsburg, Axelrad, Herma, Roe ve Super kariyer gelişimi ve meslek seçimi kuramlarını yayınlamışlardır. Bu yayınlar, kariyer danışmanlığı alanı

uygulamalarına dikkat çekmiş ve uygulayıcıları materyal konusunda desteklemede etkili olmuşlardır (Zunker, 2000).

1.4. Kariyer Gelişimi Anlayışı

Kariyer gelişimi, bireylerin meslek yaşamını ve bu yaşamdaki rolleri ile ilişkili olarak kendilerini anlama sürecidir ve bu süreç yaşam boyu devam etmektedir (Zunker, 2000). Birey kariyer gelişim süreci içinde çeşitli kararlar verir, seçimler yapar, kendi özellik ve koşulları içinde yaşamda mesleki rolleri ve diğer rolleri kendine özgü bir tarzda sürdürerek kariyerini oluşturmaktadır. Kariyer, bireye sunulan ve seçilen bir alternatif değil, yaratılan/yapılan bir şeydir; onu birey kendisi oluşturmaktadır. O halde meslek seçiminden söz edilebilir; ancak kariyer, seçimlerin ötesinde sorumluluklarla oluşturulan, biçimlendirilen bir süreçtir (Sukiennik, Bendat ve Raufman, 2004; Akt: Yeşilyaprak, 2011).

Seligman (1980)'a göre kariyer gelişimi fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi içeren yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çocuk çok erken yaşlardan itibaren anne-babasının farklı roller ve sorumluluklarının olduğunu kavramaya başlamaktadır. Hatta büyüdükçe onların emeklilik planlarını ve boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini de giderek daha geniş kapsamlı bir şekilde fark etmektedir (Yayla ve Bacanlı, 2011). Ve böylece kariyerin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu farkına varmaktadır.

Diğer taraftan kariyer gelişimi, karmaşık ve bireyin yaşamının tüm boyutlarını içeren çok yönlü bir süreçtir (Hall 1996). Bu süreci; tutumlar, ilgi alanları, davranışlar, çevre, kaynaklar, sınırlılıklar, gereksimler ve fırsatlar etkilemektedir (Gysberg ve diğ., 1998; Akt: Yaylacı, 2007). Schoon ve Parsons (2002)'a göre bu süreç, bireyin kişilik özelliklerinden, içinde bulunduğu sosyoekonomik yapıdan, fırsatlardan, tarihsel bağlam gibi sosyokültürel koşullardan etkilenmektedir. Bu koşullardan bireysel özelliklerle kast edilen, bireyin kişilik özellikleri, fiziksel özellikleri ve geçmişi gibi değişkenlerdir. Bunun yanı sıra bireyin yetenekleri, ilgileri, değerleri, beklentileri, amaçları, benlik tasarımı da bu süreci etkileyen kişilik özellikleri içinde ele alınabilmektedir (Akt. Owen, Demir, Haskan, Kabalcı, Kutsal, Pekin ve Turhan, 2009).

Kariyer gelişim kuramcıları (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma, 1951; Super, 1963,1990) için de kariyer kararı bir anda verilen bir karar değildir. Bu kararı

daha önce bireyin kariyer gelişimi süreci boyunca verdiği bir dizi kararın sonucudur. (Akt. Bacanlı, 2008).

Kariyer gelişimi, fiziksel gelişim gibi yaşam boyu süren bir süreçtir. Öte yandan, fiziksel gelişimden farklı olarak kariyer gelişimi, psikososyal gelişimin içinde yer alır ve toplumsal beklentilerle, mesleki fırsatlardan etkilenir (Dölek, 2008). Bu nedenle Super (1963, 1990), yaşam boyu kariyer gelişim kuramında bireylerin psikolojik gereksinimleri ile içinde buldukları toplumsal ortamın koşulları arasındaki bağıntıları incelemiştir. Super, kariyer seçiminin belli bir zamanda yapılmadığını, bu kararın bir açılım süreci içinde gerçekleştiğini belirtmektedir (Bacanlı, 2008). Yine Super (1963)'e göre içinde buldukları gelişim dönemine ilişkin olarak kendilerinden beklenen kariyer olgunluk düzeyine ulaşamamış bireylerin gerçekçi bir mesleki benlik kavramı yanında, sağlam bir çevresel olgu bilgisine ve yerinde kararlar verebilme gücüne sahip olmalarını beklemek de mümkün görünmemektedir (Akt. Yayla ve Bacanlı, 2011). Bu açıdan kariyer gelişim sürecini anlayabilmek adına bazı kariyer gelişim kuramlarına yer verilecektir.

1.5. Kariyer Gelişim Kuramları

Günümüzde 'meslek' yerine bir süreci ifade eden 'kariyer' kelimesinin kullanımının yaygınlaştığı gibi, görüş olarak da 'meslek seçimi' nden değil, 'kariyer gelişimi' nden söz edilmektedir. Gelişimsel bakış açısının sağladığı bir değişimdir ve bu süreç Ginzberg ve arkadaşlarıyla başlamış Super ile gelişmeye devam etmiştir. Meslek seçimi mantığıyla bakıldığında, bu süreci açıklayan Holland, Roe, Parsons gibi kuramcılar olmakla birlikte gelişimsel açıdan bir değerlendirme amaçlandığından onlara yer verilmeyecek, Super ve Ginzberg' in kuramlarına değinilecektir.

Kariyer gelişim kuramları, bireyin hangi düşünce, yetenek ve becerisinin meslek secimi aşamasına etki edeceği sorusu üzerinde sistematik çalışmalar yapmaktadır (Ültanır, 2005). Yeşilyaprak (2005)'a göre ise kariyer gelişim kuramları, bireylerde meslek fikrinin nasıl doğup geliştiği, mesleki seçim ve kararının nasıl oluştuğu, bu seçimi etkileyen etmenlerle birlikte bu süreci açıklamaya çalışan görüşlerdir; kariyer gelişimi uzun süre devam eden karmaşık bir süreçtir. Kişinin kariyer gelişimini pek çok faktör etkiler. Bu faktörler kişinin psikofizik yapısından, çevreden kaynaklanan sosyal-kültürel-ekonomik etkenlere kadar birçok şeyi kapsar. Bu etkenlerin kişiyi nasıl

etkilediği, seçilen mesleğin aslında neden tercih edildiği konusu basit gibi görünen aslında çok karmaşık bir yanıt içeren cevaplarını kuramcılar ortaya çıkarmışlardır.

Özgüven (2000)'e göre kariyer gelişim kuramları, karar verme ile ilgili kuramlar olarak sınıflandırılmaktadır. Kariyer gelişim kuramları, meslek fikrinin, bireylerin gelişim süreci içinde nasıl şekillendiğini, hangi faktörlerin bu fikrin oluşmasında etkili olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Kariyer gelişimi kuramlarında bireylerin verdiği kariyer kararı yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişen bir süreç olarak görülmüş, meslek seçimine bu yönde açıklamalar getirilmiştir. Dolayısıyla kariyer gelişimi, yaşamın belli bir anına özgü durağan değil bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim basamakları halinde betimlenen psikolojik gelişim evreleri gibi, akıcı bazı kariyer yaşam dönemleri şeklinde betimlenmiştir.

Kariyer gelişim kuramcıları, diğer alanlarda olduğu gibi kariyer gelişimini de evrelere ve bu evreleri de basamaklara ayırarak incelemişlerdir. Super (1963) her bir gelişim evresi için bireyin üstlenmesi gereken 'kariyer gelişim görevleri' belirlemiştir. Bireyin bir kariyer gelişim evresinden diğerine başarıyla geçmesi, bu evreye ilişkin kariyer gelişim görevinin üstesinden gelebilme fırsatını elde etmesi ile mümkündür. Bireyin kariyer gelişim göreviyle başa çıkma derecesi aynı zamanda onun mesleki olgunluğunun da bir göstergesidir (Super, 1957; Akt. Gülbahçe, 2007). Kısaca kariyer gelişim kuramları, bireylerde meslek fikrinin nasıl doğup geliştiğini açıklamaya çalışan görüşlerdir (Karaköse ve Arkadaşları, 2006).

Bu aşamada kariyer gelişim sürecini açıklayan Super ve Ginzberg'in kuramına yer verilecektir.

1.5.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Kariyer Gelişim Kuramı

Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma kariyer kararını, meslek seçimini süreç olarak ele alan ve gelişimsel açıdan bakan ilk kuramcılar olarak kabul edilir. Ginzberg ve arkadaşlarına göre meslek seçimi, büyük oranda geri döndürülemez bir süreç olarak ve bireylerin istekleriyle ona sağlanan olanakların uzlaşması olarak değerlendirilmektedir (Patton ve McMahon, 2006; Akt. Siyez, 2011). Yeşilyaprak (2005)'a göre kuram üç temel unsuru vurgular. Bunlar;

* Meslek seçimi bir süreçtir.

* Bu süreç, büyük ölçüde geri dönülmezdir.

* Seçim süreci daima bir “uzlaşma” yı içerir.

Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma, gençlerin meslek seçiminde geçtikleri gelişimsel devrelere odaklanırlar. Bu kuramcılara göre meslek seçimi sadece belirli bir alanda gerçekleşmez. Meslek seçimi yaşam döngüsünü kapsayan bir süreçtir. Kariyer kararı sürecinde çocukluk ve ergenlik çağında dört dönem bulunmaktadır. 12 yaşına kadar olan dönem “Fantezi Dönemi” dir; çocuğun gelecekteki mesleğini hayal etmesi ve oyunlarında canlandırması şeklindedir. “Deneme Dönemi”nde (12-17 yaş) genç ilgilerinin, yeteneklerinin ve değerlerinin farkına varır ve iş dünyası hakkında bilgi edinmeye başlar. 17 yaşından itibaren gencin mesleki tercihlerini belirlediği “Gerçekçi Dönem” olarak adlandırılan dönem başlar (Sharf 1991; Akt. Dölek, 2008).

Kariyer kararını, yaşamın belli bir anına özgü olmayıp, yaşamın ilk 20 yılında gelişen bir süreç olarak ifade eden Ginzberg, kariyer gelişim görevlerini, tanımladığı kariyer gelişim dönemlerinde, belirlediği davranışlarla açıklamıştır (Akbalık,1991). Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramındaki dönemleri ve alt basamakları aşağıdaki şekildedir:

Fantezi Dönemi (11 yaş ve öncesi)	Oyuna yönelim söz konusudur. Oyunlar, mesleklerle ilgilidir. Çocuğun gelecekteki iş hakkında fantezileri vardır.	Alt Basamakları	-
Deneme Dönemi (11-17 yaş)	Geçiş sürecidir. İlgi, yetenekler fark edilir, değerler kazanılır ve zaman algısı gelişir. Bu dönemde işin gerekleri ve işin sunduğu ödüllerin farkına varılır.	Alt Basamakları	İlgi (11-12 yaş) Hoşlanılan ve hoşlanılmayan şeylerle ilgili kesin tanımlamalar yapılır. Yetenek (13-14 yaş) Bireyler mesleki hedefleri ile ilgili becerilerinin farkına varmaya başlar. Değer (15-16 yaş) Farklı mesleklerin farklı yaşam biçimleri sağladığı fark edilir. Geçiş (17 yaş) Mesleki seçimin getireceği sorumlulukların farkına varılmaya başlanır.

Gerçekçi Dönem (18 yaşından genç yetişkinliğe kadar)	İlgi ve yeteneklerin bütünleştirilmesi, meslek seçiminin belirginleşmesi, meslek örüntülerinin billurlaşması gerçekleşir.	Alt Basamakları	<p>Keşfetme: Kariyer tercihleri, iki ya da üç olasılık üzerinde yoğunlaşır.</p> <p>Billurlaşma: Spesifik bir kariyer tercihi yapılır.</p> <p>Belirleme: Kişi seçtiği alanla ilgili eğitim alır, çalışma alanını seçer.</p>
--	---	------------------------	---

Şekil-1. Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramındaki dönemleri ve alt basamakları (Siyez, 2011).

1. **Fantezi Dönem (11 yaş ve öncesi):** Fantezi dönemindeki seçimlerde, çocuk bir yetişkin olduğu zaman isteyeceği bir mesleği düşünür, keyfi/hayalî seçimlerde bulunur ve bunu gerçekleri hesaba katmadan yapar. Çünkü henüz kendi gerçeklerini ve çevre gerçeklerini değerlendirebilecek gelişim düzeyinde değildir (Yeşilyaprak, 2005).
2. **Deneme Dönemi (11-17 yaş):** 11-12 yaşlarından sonra başlayan bu dönemde bir isin gerekliliği ile farklı işlerin gerektirdiği beceriler değerlendirilmeye çalışılır. Bu aşamada; ilgiler, yetenekler, değerler ve gerçek başarılar, sürecin önemli boyutlarını oluşturur. Hoşa giden ve iyi yapılan eylemlere yönelme eğilimleri ortaya çıkar (Yazıcı, 2006). Kuzgun (2004)'a göre bu dönem dört alt basamağa ayrılır:
 - a. *İlgi Basamağı (11-12 yaş):* İlk aşamada çocuk meslek seçiminde ilginin önemini kavrar ve kendi ilgilerinin farkına varmaya çalışır (Güner ve Selçuk, 2004). Bu aşamada çocuk ergenlik dönemine girmiştir, beğendiği ve beğenmediği etkinlikleri ayırt etmeye, meslek seçiminde ilgilerin önemini anlamaya ve tercihlerini ilgileriyle ilişkilendirmeye başlar.
 - b. *Yetenek Basamağı (12-14 yaş):* Bu aşamada genç, yetenekleri üzerinde düşünmeye, meslek seçiminde yeteneklerin önemini anlamaya başlar. Bu dönemde yetişkin figürleri ile özdeşim azalmakta daha uzak modeller tercihleri etkilemektedir. Bu dönemde ergen her bir özel meslek türüne göre kapasitesini değerlendirmeye başlar (Aksoy ve Temel, 2001).
 - c. *Değer Basamağı (15-16 yaş):* Bu yaşlarda ergende topluma hizmet etme düşüncesi oluşur. Genç, bir mesleğin sağlayacağı başka doyum

seçeneklerinin farkına varmaya, değişik mesleklerin farklı yaşam biçimleri sağladığını fark etmeye başlar. Genç bu dönemde geçmiş ile bugünü ve yarını bütünleştirmeye başlar, ders ve ders dışı etkinliklerinin gelecekteki meslek hedefleri ile ilişkisini kurmaya çalışır. Bir mesleğin sağlayabileceği diğer doyum kaynaklarını araştırır ve değerler açısından bir mesleği ele alır (Güner ve Selçuk, 2004).

- d. *Geçiş Basamağı (16-17 yaş)*: Bu aşamada genç, somut ve gerçekçi seçimler yapması gerektiğinin farkındadır ve giderek bağımsızlığını kazanmaktadır. Kendini tanımaya, meslekler ve çalışma hayatı hakkındaki bilgisini zenginleştirmeye çalışır (Kuzgun, 2004).

3. Gerçekçi Dönem (18 yaş ve sonrası): Bu dönem diğer dönemlerden farklılaşma gösterir. Çünkü mesleklerin gerektirdiği eğitim düzeyi ve bireylerin iş yaşamına atılma yaşları farklıdır. Kuzgun (2000)'a göre bu dönem 3 ayrı alt basamağa ayrılır:

- a. *Araştırma basamağı*: Keşfetme dönemi olarak da bilinir. Bu basamak üniversiteye girişle başlar. Hedeflerin giderek daralması ile sonlanır. Üniversitede genç daha özgürdür ama belirsizliği ve kararsızlığı da yoğun olarak yaşar. Henüz kesin branşını seçmemiş olup, temel bilim eğitimi görmekte olduğundan yeni yaşantılar kazandıkça ilgilerinde değişimler olur. Aynı zamanda en son kararını verme anı yaklaşmaktadır. İki ya da üç ilgi alanından birine karar vermek zorundadır. Mesleklerin sağlayacağı kazanç düzeyi hakkında belirli bilgisi yoktur. Araştırmaya devam eder.
- b. *Billurlaşma basamağı*: Genç ana dalını seçme sorunu ile yakından ilgilidir. Kararları giderek kesinlik kazanır. Genç, üniversite eğitimine başladığı zaman artık branşını seçmiş olması gerekir.
- c. *Belirleme basamağı*: Bireyin bir iş tutarak seçimini daha da pekiştirdiği bir gelişim basamağıdır. Yeni yetmelikte bireyin uygun seçimler yapabilmesinde şu etmenlerin rolü vardır; gerçeklik kontrolü, uygun zaman perspektifinin geliştirilmesi, zevki erteleme yeteneği, meslek planlarını gerçeklerle uzlaştırıp yerine getirebilme yeteneğidir. Bu gelişim süreci tersine çevrilemez; çünkü birey, verdiği kararlardan geri dönmekten eğitim

için gerekli aile desteği, evlenme, hata yaptığını kabul etmekten kaçınma gibi nedenlerden dolayı kaçınır.

Ginzberg ve arkadaşlarının kuramının ardından kariyer gelişim teorilerinden Super'in kariyer gelişim kuramı ve aşamalarına değinilecektir.

1.5.2. Super'in Kariyer Gelişim Kuramı

Gelişimsel kariyer kuramlarına en önemli katkı Donald Super tarafından yapılmıştır. Super, kendi kuramını oluştururken Ginzberg'in görüşlerinden yola çıkmış; ancak kendisinden önceki kuramcılardan farklı olarak sosyoekonomik statü, cinsiyet, sosyal değişim, seçim süreci gibi kavramlara kuramında yer vererek kariyer seçimine çok sayıda faktörü dahil etmeye çalışmıştır (Yost ve Corbishley, 1988; Akt. Siyez, 2011). Yine benlik kavramı, yaşam rolleri, kariyer olgunluğu gibi kavramlar da Super'in kariyer danışmanlığı alanına önemli katkılarından (Jepsen, 1996).

Donald Super (1950) tarafından geliştirilen kariyer gelişim kuramına göre mesleki seçim sürekli aktif bir süreçtir. Super kuramını oluştururken bazı varsayımlardan yola çıkmıştır. Bu varsayımlardan başlıcası, genetik özellikler gibi fiziksel faktörler ile kişinin içinde doğduğu ve büyüdüğü coğrafi konumun kariyer gelişimi üzerinde belirleyici olacağı varsayımdır. Bireyin psikolojik özellikleri ihtiyaçlar, değerler, ilgiler, zeka ve yetenekleri içerir. Bu özellikler bireyin kişilik gelişimini ve başarılarını belirler. Sosyoekonomik faktörler ise kişinin ailesi, okulu, arkadaş çevresi ve ülkenin ekonomik ve iş dünyasını içerir. Bunlar kişinin içinde çalışacağı iş yapısını ve çalışma uygulamalarını etkiler. Kişinin benlik gelişimi psikolojik ve sosyoekonomik faktörlerden etkilenir (Akt. Dölek, 2008).

Super'in kariyer gelişimi anlayışına diğer bir katkısı, evrelerin ve gelişimsel görevlerin yaşam süresi içinde biçimlendirilmesi düşüncesidir. İnsanlar zamanla ve deneyimle değişir ve aşağıdaki kariyer gelişim evreleriyle ilerleme kaydeder. Super (1990), çocukluktan başlayıp ölüme kadar süren çeşitli kariyer gelişimi dönemlerinden ve bu dönemlerin gerektirdiği gelişim görevlerinden söz eder. Bu dönemler sırası ile büyüme (çocukluk), araştırma (ergenlik), yerleştirme (genç yetişkinlik), koruma (orta yaş) ve ayrılma (yaşlılık) olarak adlandırır (Akt. Dölek, 2008).

Dönem	Yaş	Özelliler
Büyüme	Doğum- 14	Benlik algısının oluşumu; Kapasite, davranış, ilgilerin ve ihtiyaçların gelişimi ve iş dünyasıyla ilgili anlayışın oluşumu.
Araştırma (Keşif)	15 – 24	Derslerle, iş tecrübeleriyle, hobilerle “deneme”. İlgili bilgiyi toplama. Kesin olmayan kararlar ile ilgili beceri gelişimi.
Yerleşme	25 – 44	İş tecrübesiyle beceri ve kararlılık göstermeye başlama.
Sürdürme	45 – 64	Pozisyonu geliştirmek için devamlı uyum süreci.
Çöküntü (Düşüş)	65 +	Düşük verim, emeklilik için hazırlık.

Şekil-2. Kariyer gelişim dönemlerinin yaşlara göre özellikleri (Dölek, 2008).

1. **Büyüme Dönemi (Doğumdan 14 Yaşa Kadar):** İlk dönem olan çocukluk, fiziksel, psikolojik ve sosyal büyüme dönemidir. Bu dönem, bedensel büyüme ve güçteki artışın yanı sıra bilişsel kapasitenin de geliştiği, duygusal kararlılığın ve olgunluğun kazanıldığı, sosyal becerilerin ve uyumun güçlendiği bir dönemdir (Arıcak, 1999). Bu dönem 3 alt basamaktan oluşur:
 - a. *Hayal basamağı (4-10 yaşlar):* Bu basamakta davranışlarda, arzu ve ihtiyaçların etkisi yoğundur. Hayal kurma ve rol denemeleri başlıca etkinliklerdir.
 - b. *İlgi basamağı (11-12 yaşlar):* Hoşlanma ve beğenme, amaç ve etkinliklerinin en önemli belirleyicileridir.
 - c. *Yetenek basamağı (13-14 yaşlar):* Yeteneklere büyük önem verilir. İşin gerektirdiği nitelikler dikkate alınır.
2. **Araştırma Dönemi (15-24 Yaş):** Araştırma aşaması, ergenlikten ilk yetişkinliğe kadar geçen süreçtir. Genç, bu aşamada kendi özelliklerini, başkalarının meslekî rollerini ve iş dünyasını keşfetmektedir. Başkaları ile ilişkiler, etkinlikler, yaşantılar, ev ve okulda alınan roller, meslekî benlik kavramı için veri kaynaklarını oluşturur (Yeşilyaprak, 2005). Bu dönem 3 alt basamaktan oluşur:

- a. *Deneme basamağı (14-17 yaşlar)*: İlgi, ihtiyaç, değer ve fırsatların göz önüne alındığı; geçici seçimlerin yapıldığı; fantezi, tartışma, ders ve iş yaşantılarında bu seçimlerin geçerliliğinin denendiği dönemdir.
- b. *Geçiş basamağı (18-21 yaşlar)*: Genç, iş ortamına girince ya da kendini seçtiği mesleğe götürülecek olan eğitime başladığında gerçeği daha çok göz önünde tutmaya başlar. Artık birey benlik kavramını uygulamaya koyma çabasıdadır.
- c. *İzleme basamağı (22-24 yaşlar)*: Bu basamakta artık uygun bir meslek alanı bulunmuştur. Bu alanda başlangıç olarak bir iş bulunmuş ve yaşamı kazanmak amacı ile yürütülmeye başlanmıştır. Benlik kavramı ile işin gerektirdiği roller arasında bir uyum sağlamaya çalışır.

3. Yerleşme Dönemi (25-44 Yaş): Bu evreler genç yetişkinlik ve olgunluk dönemlerini kapsar. Artık denemeler azalır, işe bağlanma artar. Bir uzmanlaşma sağlamaya ve işinde yerleşmeye baslar. Sosyal yaşamını da işine göre düzenlemeye çalışır. Meslekî benlik kavramı kararlılık kazandıkça, ilerlemek ve iş dünyasında güvenli bir yer edinmek için daha çok çaba harcanır (Yeşilyaprak, 2005). Bu dönem 2 alt basamaktan oluşur:

- a. *Sınama basamağı (25-30 yaş)*: Bireyin kendisi için uygun gördüğü çalışma alanı, kendisine doyum sağlamayabilir. Bunun sonucunda birey, gerçek işini bulana kadar iş değişikliği yapabilir.
- b. *Sağlamlaştırma basamağı (31-44 yaş)*: Meslek örüntüsü berraklaştıkça, bireyin tüm çabaları, çalışma yaşamında güvenli bir yer edinmeye yönelir. Bir çok kişi için bu yıllar verimli yıllardır.

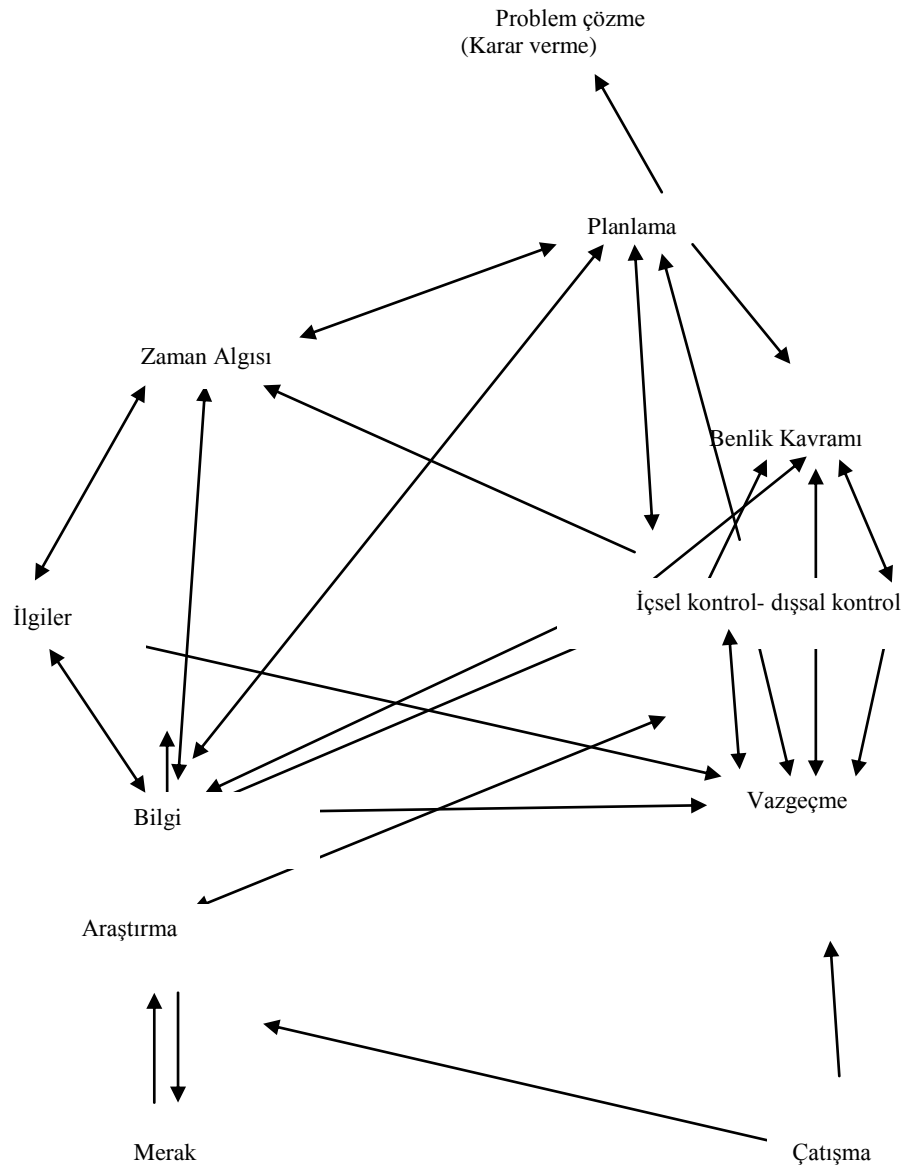
4. Devam Ettirme Dönemi (45-64 Yaş): Mesleğinde güvenli bir yer edinen bireyin tüm ilgisi ve çabası, sahip olduğu bu yeri koruyabilmektir (Arıcak, 1999). İş dünyasında bir yer edindikten sonra kişi bütün çabalarını, onu elde tutmaya ve geliştirmeye yöneltir. Bu dönemde kariyer gelişiminde iniş çıkışlar, duraklamalar olabilir (Kuzgun, 2004).

5. Çöküntü Dönemi (65 yaş ve sonrası): Bu evre fiziksel ve zihinsel süreçlerin yavaşlaması ve enerjinin azalması ile belirginleşir. Bu evrede birey, beden gücünden çok, geçmiş deneyimlerinden ve bilgisinden yararlanma yolunu seçer. Bu dönem iki alt basamaktan oluşur:

- a. *Yavaşlama basamağı (65-70 yaş)*: Emeklilik ya da sürdürme evresinin sonunda iş temposu yavaşlar. Görevler daha az güç isteyen başka alanlara kaydırılır. İşin yapısı değiştirilir ve bireyin düşüş gösteren kapasiteleriyle bağdaştırılmaya çalışılır. Birçok kişi bu evrede iş değiştirip bütün gün yerine yarım zamanlı işlere geçerler.
- b. *Emeklilik basamağı (71 yaş ve sonrası)*: Meslekten ayrılma veya işi tümüyle bırakma gereği duyulur.

1.3.2.1. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli

Super (1963) ilk çalışmalarını daha çok ergenler, üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde yapmış ve benlik kavramı kuramını da bu yaş grubu üzerinde test etmiştir. Ancak Super (1990), çocukların kariyer gelişiminin de incelenmesi gerektiğini ve bunun önemli olduğunu ifade etmiş ve büyüme evresindeki çocuklar için kariyer olgunluğuna dayalı ilk teorik modeli geliştirmiştir. Super, çocuklukta kariyer gelişiminin boyutlarını oluştururken Berlyne (1960) ve Jordaan (1963)'in çocukların merak ve araştırma davranışlarını inceledikleri araştırmalarından yararlanmış ve çocuklukta kariyer gelişimine dokuz boyutlu bir model önermiştir. Bu boyutlar; merak, araştırma (keşif), bilgi, anahtar figürler, ilgiler, kontrol odağı, zaman algısı, benlik kavramı ve planlamadır. Modelin ayrıntıları Şekil-3'le açıklanmıştır (Akt. Sharf, 2002).

Şekil-3. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli (Sharf, 2002).

Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli, kariyer farkındalığı ve karar vermeye katkıda bulunduğu düşünülen 9 kavramdan oluşmaktadır (Schultheiss, 2009). Bu kavramlardan *Merak*, araştırma davranışına yönettiği için kariyer gelişim sürecinde gereklidir. Yani, çocukların kariyer gelişimiyle ilgili farkındalıklarının gelişmesinde *Merak* temel davranıştır ve çocuklar meraklarını araştırarak doyururlar. *Araştırma*, merak ihtiyacını karşılamak amacıyla kendisi ve çevresi hakkında bilgi edinmek için araştırma ya da inceleme gibi aktivitelerde bulunmaktır. Yani bu aktiviteler bilgi edinmeye yol açar. *Bilgi*, mesleklerle ilgili bilginin nasıl edinileceği ve kullanılacağını bilmenin önemiyle ilgili farkındalık kazanmaktır. Super'a göre çocuklar için en önemli bilgi kaynağı anahtar figürlerdir. *Anahtar figürler*, kişinin yaşamında önemli rolü olan

rol modeller ya da ilginç, yararlı insanları ifade eder. Bu figürler başta anne baba olmak üzere yakınlar, akrabalar ve öğretmenlerdir. *İlgiler*, kişinin hoşlandığı ya da hoşlanmadığı şeylerle ilgili farkındalığıdır ve bu farkındalık çocuğun çevresindeki taklit ederek oynadığı rollerle gelişir. *Kontrol odağı*, kişinin bugünü ya da geleceği üzerinde kontrolünü hissetmesinin derecesidir. *Zaman algısı*, geçmişin ve bugünün nasıl olduğu ve gelecekteki olayları planlama konusundaki farkındalıktır ve çocuğun kariyer kararını verebilmesi için zaman algısını yani gelecek duygusunu geliştirmesi gerekir. *Benlik kavramı*, kişinin bazı rollerde, durumlarda, bir dizi fonksiyonu gerçekleştirirken ya da bazı ilişkiler ağı içindeki benliğinin boyutlarıdır ve çocuğun kariyer kararı verebilmesi için zaman algısı kadar benlik kavramının gelişimine de ihtiyacı vardır. Super'ın Yaşam Boyu Kariyer Gelişimi teorisinin en önemli kavramı benlik kavramının gelişimidir. Super çocuklukta kariyer gelişimi modelini oluştururken de benlik kavramı gelişimini modelin temeline oturtmuştur. Yani, Super'a göre çocuğun benlik kavramı araştırma davranışına, meslekler hakkında bilgi kazanmaya, çevresindeki rol modelleri taklit etmeye ve ilgilerini geliştirmeye yol açan tek kavramdır. *Planlama* ise çocuğun planlamanın önemiyle ilgili farkındalık kazanmasıdır.

Araştırma, bu model ve boyutları üzerine kurulduğundan, modelin ayrıntıları aşağıda açıklanmıştır:

Merak

Diğer tüm canlılarda da görülen merak, tüm ihtiyaç ve dürtülerin temelidir. Araştırma/keşfetme davranışı konusundaki görüşlerinin başlangıç noktası olarak Berlyne' nin çalışmasını kullanan Jordaan (1963) çocuklarda merak ve araştırma kavramlarını anlamaya yardımcı olacak pratik bir yaklaşım geliştirmiştir. Jordaan'a göre kişinin yaşamındaki fiziksel ya da sosyal ihtiyaçlarda değişiklik olduğunda merak duygusu gelişmektedir.

Bir çocukta merak; açlık, susuzluk, yalnızlık ve diğer farklı uyarıcılar tarafından harekete geçirilebilir. Çocuk bir şeylerden emin değilse ya da kafası karışıkça bu karmaşıklığı gidermeye karar verir. Bunun yanında, sıkılma, eğlenme isteği, teşvik olma isteği meraka neden olabilir. Jordaan, merakla kariyer gelişimini ilişkilendirirken Berlyne (1960)'in hayvan ve bebek davranışlarını incelediği araştırmasından daha

karmaşık bir uyarıcı olduğunu savunmuştur. Yeni nesnelere, yeni insanlarla ya da yeni kavramlarla karşılaşan çocuklarda merak gözlenmektedir.

Kafa karıştırıcı yeni bir uyarıcıyla karşılaşan çocuk bunu anlamlandırmaya çalışmakta ya da yeni davranışlarda bulunmak zorunda kalmaktadır. Örneğin, oyun parkında oyuncak bir at gören çocuk gerçek bir at sürdüğünü hayal ederek ona binmeye çalışabilir. Başka bir çocuk bir çubuk alıp onun bir beyzbol sopası, kendisinin de profesyonel bir oyuncu olduğunu hayal edebilir. Merak yoluyla hayali düşünce gelişmektedir. Hayal, Ginzberg ve diğerleri (1951)'nin kariyer gelişim kuramının ilk basamağıdır. Hem Jordaan hem de Ginzberg ve diğerleri küçük çocuklardaki merak ve hayalin önemli olduğu ve özellikle ilkokulun ilk yıllarında desteklenmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Keşif/Araştırma

Çocuklardaki merak; çevrelerini, evlerini, okullarını, arkadaşlık ve aile ilişkilerini araştırmalarına yol açmaktadır. Merak yeni ya da alışılmadık bir şey ya da bilgi isteği iken keşif, araştırma ya da inceleme işidir. Merak bir ihtiyaç; keşif ise bir davranıştır. Çocuklar için oyun, keşfetme davranışının ifade edilmesidir ve merak ihtiyacını gidermeye yardım etmektedir. Jordaan (1963), araştırma davranışının on farklı boyutunu belirlemiştir. Bunların keşfetmeye neden olan önemli etkinliklere örnek olması açısından birleştirilerek yer verilmiştir.

Davranış kasıtlı ve sistematik ya da tesadüfi olabilir. Örneğin, çocuklar bir saati dikkatlice parçalara ayırarak daha sonra da birleştirerek bir saatin nasıl çalıştığını bulmaya çalışabilirler (kasıtlı) ya da kırık bir saat bulup onunla oynamaya başlayabilirler (tesadüfi). Keşfetme davranışı, başkaları çocuktan bunu istediği için ya da çocuk kendi isteğiyle araştırdığı için gerçekleşebilir. Örneğin, bazen öğretmen çocuktan bir yapbozu tamamlamasını ister ya da çocuk kendisi bunu yapmak ister. Çocuk keşfederken güncel deneyimleri ya da geçmişteki deneyimlerini kullanmaktadır. Üç hafta önce bir yapbozla oynamış olan bir çocuk, o an benzer bir şeyle oynamaya karar verebilmektedir.

Bazı keşfetme davranışları çocuğa fayda sağlamakta ve öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Bazıları ise örneğin, ismini tersten yazma gibi bazı davranışlar, yalnızca eğlenme amaçlı yapılmaktadır. İstenen bazı keşfetme davranışları daha sonra eğlenceli

olabilmektedir. Örneğin başta birilerinin çocuktan kitap okumasını istemesi zevksiz gibi görünse de çocuk bu beceriden kısmen uzmanlaştığında kendi isteğiyle de okuyacaktır. Tüm bu oyun davranışları çocuğun kariyer gelişimiyle dolaylı olarak ilişkilidir. Ama yine de davranışlar karmaşıklıktıkça çeşitli mesleklerin gerektirdiği görevlerle daha fazla ilişki içinde olacaktır.

Keşfetme/araştırma davranışı engellendiğinde ise çocuk çatışma yaşamakta ve okul arkadaşları, yetişkinler ve okulla ilgili konularla daha az ilgilenmektedir. Chak (2002) çocukların keşfetme davranışlarının ebeveynler tarafından nasıl engellendiğini açıklamaktadır. Keşfetme engellendiğinde çocuk çalışmayla ilgili motivasyonunu kaybedecek, çalışmaları daha az yaratıcı olacak ve çocuğun öğretmenin sorularına cevap verme ya da sınıftaki etkinlikleri başlatma ihtimali daha az olacaktır. Tam anlamıyla içine kapanan çocuk ise mesleki olgunluğunu arttırmada zorluk çekecektir; çünkü kariyerle ilgili etkinlikler konusundaki ilgileri ve bilgisi kaybolmuştur.

Keşfetme davranışı diğer keşfetme davranışlarının üzerine kurulmaktadır. Herhangi bir türdeki keşfetme davranışını (kendine ya da başkalarına zarar vermeyen bir davranışı) desteklemek kariyer gelişimi anlamında olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Bu keşfetme sürecine güvenmek danışmanlar ve öğretmenler için faydalı bir amaç olabilir. Örneğin, üçüncü sınıftaki bir öğrenci bir telefonun nasıl çalıştığını genel olarak öğrenebilir. Böyle bir öğrenme, öğretmenin isteğiyle ya da sonraki yıllarda öğrencinin kendi isteğiyle ayrıntılı biçimde gelişecektir. Keşfetme davranışı, aile ve okul problemlerine tam anlamıyla çözüm değildir. Yalnızca ileride başarılı bir mesleki planlama yapmayı sağlayan daha fazla araştırma davranışı üreten bir etkinliktir ve bu etkinlik sürecinde çocuk çevreyle ilgili çok fazla bilgi toplar.

Bilgi

Bilgi öğrenimi, çocuğun gelişimi ve gençlik ve yetişkinlikteki başarısı için gereklidir. Jean Piaget'in çalışmasında ısrarla vurgulanan nokta, çocukların gelişimleri boyunca bilgi işleme yollarında farklılıklar olduğudur. Piaget ve Erikson'un çalışmasının özeti birbirini takip eder; bu nedenle ilkokul çocuklarında bilgi edinimi yaklaşımları karşılaştırılabilir.

Piaget (1977) dört temel dönemde bilişsel gelişim dönemi tanımlar: duyuşsal-motor, işlem öncesi, somut işlemler, soyut işlemler. Duyuşsal-motor dönem bebeklerin

çevrelerindeki nesne ve olaylara dikkat ettikleri ve bunlara tepki verdikleri 0-2 yaşları arasındaki dönemdir. Dikkatini verme, bakma, koklama, dokunma gibi duyuşsal davranışları kapsar. Bu davranışlara tepki verme ise ısırma, vurma, çığlık atma gibi motor hareketlerdir.

İşlem öncesi dönem, yaklaşık 2-7 yaşlar arasındaki dönemdir. Bu dönemde çocuk toplama, çıkarma ve benzer faaliyetleri gerçekleştirmeyi öğrenir. Bu dönemde çocuklar benmerkezcidirler. Örneğin, öğretmen önemli bir görev yerine getirmek için sınıftan birinin seçileceğini ilan etse her çocuk kendisinin seçileceğini düşünür. Ayrıca bu yaşlardaki çocuklar için hayali gerçekten ayırmak zordur. Mesela, haberlerde savaş görüntüleri izlediklerinde, bu olayın evlerinden ne kadar uzakta olduğunu anlamakta zorlanırlar.

Bilişsel gelişimin üçüncü aşaması ve bu bölümle en ilişkili olan aşama ise somut işlemler dönemidir. 7-11 yaş arasındaki bu dönemde çocuklar somut olarak düşünürler. Bir nesneyi kullandıklarını hayal etmeleri için onu görmeleri gerekmez; fakat öyle bir nesnenin var olduğunun farkında olmaları gerekir. Üç file beş fil eklediklerini hayal edebilirler fakat 3x'e 5x ekleyemezler. Soyut düşünme becerisi 12 yaşında başlayan soyut işlemler olarak adlandırılan bölümde ortaya çıkar. 7- 11 yaşları arasındaki çocuklar için bir dişçinin ne yaptığını – aletleri nasıl kullanır, dişleri nasıl kontrol eder vb – anlamak 8 yıllık lise sonrası eğitimin ne kadar uzun olduğunu ya da 75.000 dolarlık gelirin ne demek olduğunu anlamaktan kolaydır. Örneğin 8 yaşında bir çocuk için sosyal yardım uzmanının yaptığı gibi “başkalarına yardım et, kendini daha iyi hisset”in ne demek olduğunu kavraması zordur. Bu düşünce gençler tarafından daha iyi anlaşılır.

Benzer sonuçlara sahip başka bir görüş de Erik Erikson (1963)'a aittir. Erikson 8 psikolojik gelişim evresinde “çalışkanlık ve aşağılık aşaması” nı dördüncü aşama olarak sıralamıştır. Bu 6-11 yaşları arasında görülür. Bu yaştaki çocukların bir şeyler yapma ve onları düzenleme özgürlüğü vardır. Bu, başarılı olduklarında çalışkanlık hissine; başarısız olduklarında ise aşağılık duygusuna neden olur. Bu aşamada çocuklar bilgiyi düzenleyerek, geliştirerek ve uygulayarak başarı hissi geliştirirler ya da bu becerileri geliştiremezlerse bir başarısızlık hissi geliştirirler.

Mesleki bilgi bakış açısıyla bakıldığında, ilkokul çocuklarının bir meslek için işaretler, çizimler yapma ya da bazı araçlar kullanma fırsatları varsa, başarı hissi yaşamaktadırlar. Bir etkinliğin somut bir biçimde bitirilmesi değer görülmesini sağlamaktadır. Yani, somutluk konusundaki vurgu Piaget'nin üçüncü öğrenme basamağındakinden farklıdır.

Anahtar Figürler

Yetişkinler çalışma dünyasını öğrenme ve benlik kavram geliştirme konusunda çocuklar için önemli rol modellerdir. Çocuklar için anne-babaları, öğretmenler, atletler ve televizyondaki kişiler gibi kamu çalışanları, polis ve postacı gibi kendi çevrelerinde temas içinde oldukları insanlar anahtar figürlerdir. Ebeveynlerin çocukların mesleki bakış açıları üzerindeki etkileri Trice ve Tillapaugh (1991) tarafından açıklanmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların ebeveynlerinin mesleklerine olan isteklerinin, ebeveynlerinin kendi işlerinden doyum alma algısından etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. 7. ve 8. sınıftaki kızlar için anneler önemli anahtar figürlerdir. Annelerin kadınlar konusundaki tutumları kızların kariyer düzenlemelerini önemli ölçüde etkilemektedir (Rainey ve Borders, 1997). Ailevi etkinin önemini vurgulayan bulgular Bandura (1997)'nin çocukların öğrenme yöntemlerinin birinin taklidi olduğu yönündeki görüşüyle tutarlıdır. Rich (1979)'in çalışması çocukların en iyi kendi çevrelerindeki meslekleri bildiklerini gösterir. Trice, Hughes, Odom, Woods ve McClellan (1995) bu bulguyu destekler. Erkekler arasında anaokulundaki öğrencilerin %42'si, ikinci sınıftakilerin %40'ı, dördüncü sınıftakilerin %47'si ve altıncı sınıftakilerin %36'sı hali hazırdaki kariyer seçimlerine benzer bir işe sahip olan birini tanımaktadır.

Nüfus yoğunluğundan dolayı kırsal bölgelerde yaşayan çocuklar şehirde yaşayan çocuklara kıyasla daha az meslekle karşılaşır. Çocuklar önemli birilerini taklit ettikçe kendilerine uygun gibi görünen bireyin özelliklerini benimsemektedirler. Bu süreç çocuğun benlik kavramının gelişiminin bir özelliğidir. Super'in çocukların benlik kavramlarının gelişmesinde anahtar figürlerin rolü konusundaki vurgusu, bir çocuğun rol modelleri gözlemleyerek ne öğrendiğini dikkatlice dinlemeleri için danışmanlar açısından faydalı bir hatırlatma olabilir.

İçsel - Dışsal Kontrol

Çocuklar zamanla kendi çevreleri üzerinde kontrol sahibi olmaya başlarlar. Miller (1977) çalışmasında çoğu çocuğun kendisini davranışı konusunda sorumlu hissetmediğini belirtir. Çocuklar genellikle öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin yapmasını söylediği şeyleri yapar, kurallara uyarlar. İlkokul çocuklarının oynadığı oyunlarda bile kurallar çok önemlidir.

Çocuklar görev ve projeleri tamamlama konusunda başarılı oldukça özerklik hissi ve gelecekteki olayların kontrolünün ellerinde olduğu konusunda bir his geliştirirler. Danışmanlar için çocukların “kontrolsüz davranışı” sıklıkla karşılaşılan bir kaygı sebebidir. İçsel kontrolün kişinin benlik kavramı ve kariyer kararları verme becerisi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu düşüncesi ilginç bir düşüncedir. Sınıfta başka bir öğrenciye vurmuş ya da öğretmene karşılık vermiş bir çocukla ilgilenen danışman, durumu kontrol altına alma kaygısındadır. Oysa içsel kontrol ve dışsal kontrol arasında bir denge geliştirmeye yardımcı olmak, danışmanın amacı olmalıdır. Bu amacı kariyer olgunluğuyla ilişkilendirmek ise muhtemelen danışmanın düşünceleri arasında asla yer almaz. Ama yine de içsel kontrolün kariyer planlama üzerinde bir etkiye sahip olduğu düşüncesi, bir çocukla çalışırken danışmanın bilinçli bir biçimde düşündüğü unsurlardan biri olsun ya da olmasın, önemli bir düşüncedir. Davranışlarını kontrol edebilme, çocukların kendi sevdikleri ve sevmedikleri şeyler, ilgileri, konusundaki farkındalığını artırmaya yardım etmektedir.

İlgiler

Zamanla çocukların meslek hayalleri dünya bilgisi tarafından etkilenir ve bu hayaller ilgilere dönüşür. Profesyonel bir atlet olmak isteyen bir çocuk top oynama, jimnastik gibi etkinliklerden hoşlanıyor olabilir; kendisini, sadece, izleyenlerin takdirini alırken hayal etmiyor olabilir. İlgilerin gelişiminde çocuğun gerçekten bir atlet olabilme kapasitesi önemsizdir. Küçük çocuklar sıklıkla gelecekte yapmak istedikleri şeylerde hiçbir engel görmezler.

Tracey (2001) çocuklardaki ilgilerin yapısını incelemiştir. Beş ve altıncı sınıftaki öğrencilerle yapılan bir çalışmada Tracey (2002) ilgilerin yeterlilik hissi gelişimine yönlendirdiği gibi öz yeterlilik gelişiminin de ilgileri güçlendirdiğini savunur. Çocuklar büyüdükçe ilgi ve yeterlilik oranlarında aşamalı bir düşüş gözlenmiştir. Birkaç istisna dışında bu düşüşler tüm türlerde görülmüştür. Bu bulgu çocukların kendileriyle ilgili

bakış açılarının (benlik kavramı) yaşla birlikte kendilerini çevreleriyle ilişkili olarak nasıl gördüklerinden etkilendiğini açıklar. Çocuk yeni davranışlar deneyince bazıları etkileşim içine girer bazıları girmez.

Okul içindeki ve dışındaki etkinliklerde ilgi gelişimi, gençlikte karar vermenin önemli bir boyutunu oluşturur. Çocuklarda ortaya çıkan ilgileri desteklemek kariyer olgunluklarının gelişimine yardımcı olmaktadır. Çocuklarla hayatlarının heyecan verici yönleri hakkında konuşmak, kariyer planlamasında faydalı olabilir. İlkokuldaki çocuklarla çalışan danışmanlar, kariyer konularıyla nadiren ilgilendiği için ilgiler üzerinde odaklanmak önemsiz görünebilir. Ayrıca, danışmanların ve diğer önemli anahtar figürlerin çocuklar üzerinde sahip olduğu etki uzun yıllar görülmeyebilir. Bir çocukla beyzbola olan ilgisi, yaralı bir hayvana yardım etme ya da son yapılan hayvanat bahçesi ziyaretinden alınan keyif konusunda konuşmak çocuğun kendini daha önemli hissetmesine neden olacaktır. Bu önem duygusu, nasıl biri olduğunu ve diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu anlamasına katkıda bulunacaktır. Benlik kavramı gelişimi ise gelecekteki kariyer seçimi süreci için oldukça önemlidir.

Zaman Algısı

Zaman algısı geliştirmek gelecek düşüncesi geliştirmektir; 6 ayın 6 yıldan farklı olduğunun gerçekten anlaşılmasıdır. 9 yaşından küçük çocuklar için bu imkânsız değilse bile oldukça zordur. Örneğin “Kaptan olmak istiyorum, öyleyse şimdi bir gemi kullanabilirim” diyen bir çocuk sadece “şimdi algısına” sahiptir. Ne kadar zaman “sonra” olduğu fikri zamanla gelişir (Ginzberg ve ark., 1951).

Danışmanlık için zaman algısı şöyledir: küçük çocuklardan, özellikle dördüncü sınıftan daha küçük olan çocuklardan, gelecekteki mesleğini ya da üniversite eğitimini planlamalarını beklemek gerçekçi değildir. Bunun yerine, ilgi geliştirmeye başlamak ve keşfetme davranışını güçlendirmek için meslekleri ve görevleri incelemek daha önemlidir. Gelecek algısı geliştikçe çocuklar, ileride kariyer seçimleri üzerinde etkili olacak eğitimle ilgili kararlar almaya başlamalarını sağlayacak plan yapma fikrini geliştireceklerdir. Zaman algısı geliştirme gençler için de önemli olan bir konudur. 15-17 yaşlarındaki gençlerde ve yetişkinlerde gelecek düzenlemesi geliştirmek için tasarlanmış bir rehberlik programı gelecek konusunda iyimserlik ve geçmişle gelecek arasında bir süreklilik hissi geliştirme açısından etkilidir (Makro ve Savickas, 1998).

Benlik Kavramı ve Planlılık

Benlik kavramı Super'in gelişim kuramının merkezindedir. Super (1953) kariyer gelişimini bir benlik kavramı geliştirme ve uygulama süreci olarak tanımlar. Benlik kavramı; biyolojik özelliklerin, bireylerin oynadıkları toplumsal rollerin ve diğer bireylerin kişiye verdiği tepkilerin değerlendirmesinin birleşimidir. Benlik kavramı, bireylerin kendilerini ve durumlarını nasıl gördüklerini ifade eder.

Benlik kavramı çocukluğun sonunda ya da gençliğin başında ortaya çıkmaya başlar. Çocuk, çevreyi daha fazla keşfetme, çevredeki nesnelere ve insanları araştırma ihtiyacını takip ederek benlik kavramının gelişimine temel olabilecek bilgiler öğrenir. Çocuk diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu ya da onlara ne kadar benzediğini öğrenir. Dahası, çocuklar hayatlarındaki önemli insanları gözlemleyerek mesleki ve diğer rolleri öğrenir. Ayrıca, keşfetme davranışı çocuğun bazı etkinliklere karşı ilgisizlik bazılarında karşı da ilgi geliştirmesine yardımcı olacak anahtar figürlerle birlikte deneyim ve bilgi sağlayacaktır. Çocuk kendini diğerlerinden ayıran ilgi ve deneyimler açısından belirgin bir profile sahip olacaktır.

Benlik kavramı geliştikçe drama ve etkinlik heyecanı daha az önemli olur ve amaçların tamamlanması daha önemli hale gelir. Çocuklar plan yapıp karar verebilecekleri bir konuma gelirler. Doğal olarak, her çocuk aynı deneyimlere sahip değildir, hepsi güçlü bir benlik algısı ve plan yapma becerisi geliştiremez. Plan yapmak için çocukların yeterli bilgiye, ilgiler ve etkinlikler açısından motivasyona, kendi gelecekleri üzerinde kontrole ve geleceğin nasıl olacağına dair bir fikre (zaman algısı) sahip olmaları gerekir.

İlgilerin gelişimi, bilgi edinme ve zaman algısı geliştirme danışmanlıkta yerine getirilebilecek amaçlardır, kendi içlerinde birer son değildirler. Bu amaçlar önemlidir; çünkü planlılık ve benlik kavramı gelişimini sağlarlar. Bu önemli kavramlar gelişirken çocukların planlı kariyer seçimleri yapmaları mümkün değildir. Bunun yerine sahip olabilecekleri bilgi ya da rol modellerle yaşadıkları tecrübeler nedeniyle bir mesleğe ilgi gösterebilirler. Bu nedenle kariyer danışmanlığının gençler ve yetişkinlerde olduğu gibi gerçekleştirilmesi çocuklar için uygun değildir. Super'in çocuklukta kariyer gelişimi modeli danışmanlıkta çocuklarla diğer meseleler tartışılırken faydalı olabilir.

1.6. Kariyer Gelişimi ve Kişisel Değişkenler İlişkisi

Bu bölümde kişinin kariyer gelişimini etkileyen değişkenlerden kişisel değişkenlere değinilecektir. Kişisel değişkenlerden cinsiyet, sınıf düzeyi, seçilmesi düşünülen lise türünden bahsedilecektir.

1.6.1. Cinsiyet

Bireyin cinsiyeti onun kariyer beklentisi, kariyer seçimi, kariyer yaşantısı ve çalışma tutumu gibi kariyerle ilgili pek çok özelliğini etkileme potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle bir kişinin bireysel kariyer serüvenini anlamak için onun cinsiyetini hatta daha da önemlisi içinde yaşadığı toplumun farklı cinsiyetlere bakış açısını (toplumsal cinsiyet) da anlamak gerekir (Pişkin, 2011).

Kadın ve erkekler belli özellikler bakımından farklılaşmakta ya da kendilerini öyle algılamaktadırlar. Bu farklılıkların altında yatan pek çok etmeden söz edilebilir. Bu etmenlerin en önemlilerinden biri sosyalleşme deneyimidir. Bu, bir anlamda bireyin yaşamı boyunca kazandığı deneyimlerin toplamıdır. Bireyin etkileşime girdiği annesi, babası, kardeşleri, öğretmenleri, rol modeli aldığı yetişkinler, arkadaşları, görsel ve yazılı medya ve diğer pek çok kaynak bireyin kendisini ve cinsiyetini nasıl gördüğünü etkiler. Bu etkileşim aslında çocukluk yıllarından itibaren başlar. Anne-babalar kız ve erkek çocuklarına farklı oyuncaklar alarak, onları farklı oyun ya da spor dallarına yönlendirerek erkek ve kız çocuklarından farklı beklentilerinin olduğunu ve farklı roller verdiklerini hissettirirler (Pişkin, 2011). Bu da bireylerin kariyer gelişimlerinin farklı şekilde seyretmesine neden olmaktadır.

Örneğin, Eby (2006), araştırmasında erkeklerin bilim, teknoloji ve mekanik; kadınların ise toplumsal ve sanatsal alanlara ilgi duyduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum muhtemelen erkeklerin küçüklükten itibaren ticaret, bilim gibi alanlara, kızların ise toplumsal yardım mesleklerine teşvik edilmesiyle alakalıdır.

İşte cinsiyet rol kalıpları kadınların meslek seçeneklerini kısıtlamakta, meslek bilgileri edinmek için girişimde bulunma davranışlarını köreltmektedir. Kız ve erkek çocuklarını yetiştirirken gerek anne babaların gerekse eğitimcilerin geleneksel yapıyı koruyucu bir tutum içinde oldukları görülmektedir (Kuzgun, 2006). Bu da kızların kariyer gelişimleri açısından olumsuz bir durumdur.

Bununla birlikte özellikle son yıllarda cinsiyet rollerinde oldukça hızlı bir değişim yaşanmış ve bunun etkisiyle de geleneksel rol beklentileri az da olsa değişime uğramıştır. Bunun sonucunda cinsiyeti ne olursa olsun kadınlara da erkeklere de uyan roller esas alınmaya başlamıştır. Yani geleneksel bakış açısı değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte bu gelişmeleri desteklemek amacıyla ailelerin, öğretmenlerin ve danışmanların kariyer gelişimleri konusunda özellikle ilköğretim yıllarından itibaren kızları daha fazla desteklemeleri gerekmektedir.

Bu araştırma sonucunda da son gelişmeler dikkate alınarak kariyer gelişimleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmaması beklenmektedir.

1.6.2. Sınıf Düzeyi ve Seçilmesi Düşünülen Lise Türü

Super (1963) yaş yükseldikçe, sınıf düzeyi arttıkça kariyer gelişimi düzeyinin yükseldiğini savunmuştur. Creed, Patton ve Prideaux (2007) da lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe yani yaş ilerledikçe kariyer planlama ve araştırma davranışlarına yönelik motivasyonun arttığı yani kariyer gelişim düzeyinin yükseldiğini bulmuşlardır.

Bu araştırmanın sonucunda da ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe kariyer gelişim düzeylerinin yükselmesi beklenmektedir. Yine sınavla girilen bir liseyi seçmeyi planlayan bir ilköğretim II.kademe öğrencisinin kariyer gelişim düzeyinin sınavsız bir liseye gitmeyi planlayan bir öğrenciden yüksek olması beklenmektedir.

1.7. Kariyer Gelişimi ve Ailesel Değişkenler İlişkisi

Bu bölümde kişinin kariyer gelişimini etkileyen değişkenlerden ailesel değişkenlere değinilecektir. Ailesel değişkenler, sosyoekonomik düzey ve aile (anne-babanın eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu) başlıkları altında sunulmuştur.

1.7.1. Algılanan Sosyoekonomik Düzey

Ailenin sosyoekonomik düzeyi bireyin kariyer gelişimini etkileyen faktörlerden biridir. Lowman (1992), yaptığı araştırmada, bireyin sosyoekonomik düzeyinin meslek

kararı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Kuzgun (2008) gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının küçük yaşlardan itibaren üniversiteye girmeyi planladıklarını, gerçekçi seçim dönemine girdiklerinde uzun eğitim gerektiren mesleklere yöneldiklerini, oysa düşük gelirli ailelerin çocuklarının ekonomik yetersizliklerini bir engel olarak görerek uzun eğitim gerektiren mesleklere girme emellerini düşürdüklerini belirtmektedir.

Lean tarafından geliştirilen eğitimsel tercih teorisine göre de ailesinin geliri düzenli ve istikrarlı olan bir çocuğun eğitim konusunda uzun vadeli hedefler oluşturması son derece doğaldır. Aksine babasının ve ailesinin geliri düzenli olmayan bu bakımdan yarın kaygısı içinde olan bir çocuğun kısa yoldan hayata atılması isteği daha baskın bir duygu ve tercih olmaktadır (Akt.Sönmez, 2000).

Başka bir deyişle ailenin ekonomik sıkıntı çekmesi ve ekonomik sıkıntıların aile içinde sık sık tartışılması öğrencinin hayata ve geleceğe güvenle bakmasını engellemekte, yarınından korkan kişiler haline getirmekte ve istedikleri ortamlarda ve okullarda öğrenim görmelerini imkânsızlaştırmaktadır. İyi bir sosyal çevrede yaşayan, ailesinin ekonomik sıkıntısı olmayan dolayısıyla da yarınına güvenle bakan öğrenciler ise eğitim başarısı ve olanakları yönünden daha şanslı olmaktadır (Sapmaz, 2011).

Bu bilgilerden hareketle de bu araştırmada, algılanan SED’i yüksek olan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin yüksek olması, algılanan SED’i düşük olan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin ise düşük olması beklenmektedir.

1.7.2. Aile

Çocuğun kariyer gelişimini etkileyen pek çok faktör olmakla birlikte, bunların belki de en önemlisi çocuğun içinde yaşadığı aile, özellikle anne babasıdır. Robberts (2002) araştırmasında çocukların eğitim ve meslek kararı alırken en çok anne babalarından etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Kuzgun (2008), anne-babaların çocuklarının kariyer gelişimleri üzerindeki etkilerini şu şekilde açıklamıştır:

- Anne-baba çocuğun bazı yeteneklerini geliştirici ortamlar hazırlarken bazılarını ihmal edebilir, hatta bastırabilir.

- Anne-babalar belli mesleklere karşı olumlu ve olumsuz tutumlarını çocuklarına aşılabilir ve onların değerler hiyerarşisini oluşturabilir.
- Anne-baba çocuğun benlik kavramını biçimlendirmede başrolü oynamaktadır.

Anne-babaların çocuklarının kariyer gelişimlerine yardım edebilmeleri için kariyer planlaması sürecini ve bu sürecin değişik basamaklarında yapılması gerekenleri de bilmeleri gerekmektedir. Ancak, ülkemizde pek çok anne-babanın bu konudaki bilgi ve beceri düzeylerinin yetersiz, sundukları yardımların ise sistematik olmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle gerek kariyer danışmanlarının gerekse öğrencilerin kariyer gelişimlerine yardım etme rolü üstlenen okul psikolojik danışmanlarının aile rehberliği yaparak ailelere kariyer planlama sürecini ve sürecin her bir basamağında anne ve babaların yapmaları gerekenleri pratik önerilerle destekleyerek anlatmaları gerekir (Pişkin, 2002).

Bu araştırmada da aileyle ilgili olarak anne-babanın eğitim durumu ve annenin çalışıp çalışmama durumuna bakılacaktır. Araştırma sonucunda anne-babasının eğitim durumu yüksek olan ve annesi çalışan çocukların kariyer gelişim düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir.

1.8. Kariyer Gelişimi ve Çevresel Değişkenler İlişkisi

Bu bölümde kişinin kariyer gelişimini etkileyen değişkenlerden çevresel değişkenlere değinilecektir. Çevresel değişkenler, yaşanan yerleşim yeri türü, yaşanan yerde üniversite olup olmaması incelenmiştir. Ancak ilgili literatür incelendiğinde bu değişkenlerle kariyer gelişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Yalnızca yüksek öğretimdeki öğrencilerin aile durumları araştırıldığında Ankara'daki yüksek öğrenim kurumlarında okuyan öğrencilerin yüzde 73-83'ü kentli ailelerden, yüzde 11-13'ü kasabalardan, yüzde 6-12'sinin köylerden geldiği görülmüştür (Yörükoğlu, 1997).

Super (1963) kişinin içinde doğduğu ve büyüdüğü coğrafi konumun kariyer gelişimi üzerinde belirleyici olacağını belirtmiştir. Bu araştırmada da il merkezlerinde yaşayan ve yaşadığı yerde üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin köyde yaşayan ve yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilere göre daha yüksek olması beklenmektedir.

1.9. Kariyer Gelişimi ve Akademik Başarı İlişkisi

Akademik başarısı yüksek insanların hedeflere erişmede güçlükleri olmayacağı için kendileri ve seçenekleri araştırma konusunda savunucu olmalarına gerek olmayacaktır. Bu kişiler, çoklu potansiyele sahip olduklarından ilgi ve yetenekleri ile meslek emellerini uzlaştırmada güçlük çekmeyeceklerdir. Akademik başarısı düşük olan öğrencilerin yüksek mesleki hedef belirlemeleri ve tercihlerinde ısrar etmeleri onların kariyer gelişimi düzeylerinin düşük olduğunun göstergesidir (Kuzgun, 2000).

Bacanlı ve Sürücü (2011) akademik başarısını çok iyi algılayan öğrencilerin kariyer gelişimi düzeylerinin kötü ve çok kötü algılayanlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgular öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin düşme ve yükselmesinde akademik başarılarının önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Yine Kuzgun ve Bacanlı (2011), ergenlerin ve yetişkinlerin kariyer olgunluğu düzeyleri yükseldikçe akademik başarılarının da yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma sonucunda da akademik başarı ile kariyer gelişimi arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki beklenmektedir.

1.10. İlköğretimde Kariyer Gelişimi

Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951), Gottfredson (2002) ve Super (1953, 1990)'a göre kariyer gelişimi, çocuklukta başlayan ve sonraki gelişim dönemlerine kadar uzanan yani yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olarak tanımlandığından, ilköğretim yılları başlangıç oluşturması açısından özellikle önemlidir. Bu açıdan bakıldığında ilköğretim yılları, bireylerin kariyer kararı ile ilgili tutum, davranışları kazandıkları, kariyer karar verme yetkinlik inançlarının geliştiği zamanlardır (Akt. Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009).

Bu yıllar, çocukların psiko-sosyal kişilik gelişimi açısından da kritik zamanlardır. Kişinin kendine olan güveni, kendini kabul, benlik tasarımı, içsel denetiminin gelişmesi gibi kişilik boyutları bu dönemde gelişir. Çocukluk döneminde oluşan tutumlar, değerler ve algılar eğitsel ve kariyer gelişimi açısından da çok önemlidir (Özgül, 2003).

Kariyer psikologlarına göre bu dönemde çocuklar hangi mesleği seçeceklerine karar vermek zorunda değildirler. Ancak bu çocukların ileride kendilerine uygun meslek

seçimi yapabilmeleri için çalışmanın önemini anlamak, meslekleri, iş dünyasını merak etmek ve araştırmak gibi kariyer gelişimiyle ilgili davranışları içinde buldukları kariyer gelişim döneminde kazanmaları gerekmektedir (Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009). Bacanlı (2008)'ya göre ise bu dönem ergenin kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki kararlar vermesi gereken yıllardır. Kariyer gelişim sürecinde ders seçmek, lise türü ve meslek seçmek ergenden beklenen kariyer gelişim görevleridir.

Kariyere gelişimsel açıdan bakan Super (1957) kariyer modelinde ilk basamağı, çocuğun doğumunun 14 yaşa kadar olan 'Büyüme Dönemi' olarak adlandırmıştır. Savickas ve Super (1996) ise Büyüme Dönemi için dört gelişimsel görev tanımlamıştır: 1) gelecek hakkında kaygılanmaya başlamak, 2) çocuğun kendi yaşamı üzerindeki kontrolünün artması, 3) okul ve çalışmadaki başarının önemi konusunda farkındalığın artması ve 4) yeterli çalışma alışkanlıkları ve tutumları kazanmak. Kurama göre bu görevlerle üç aşamada karşılaşılır: Fantezi (hayal) Basamağı (4-10 yaşlar; ihtiyaçlar baskındır ve rol oynama önemlidir), İlgiler Basamağı (11-12 yaşlar; istekler ve aktivitelerde ilgiler belirleyici faktördür), ve Yetenekler Basamağı (13-14 yaşlar; yetenekler, eğitim ve mesleğin gereklilikleriyle ilgili düşünürler (Akt. Schultheiss, 2008).

Ginzberg (1972) ise 11-17 yaşları arasını 'Deneme Dönemi' olarak adlandırır. Bu dönem 4 aşamadan oluşur: İlgi, yetenek, değer, geçiş. Çocuklar, başlangıçta ne yapmaktan hoşlandıklarını ve neyle ilgilendiklerini düşünürler. Daha sonra yeteneklerini göz önünde bulundurmaya zorunda olduklarının farkına varırlar. Çünkü diğerlerine göre daha ustaca yaptıkları şeyler vardır. Sonra, diğerlerine göre daha içsel ya da dışsal değerleri olan bazı faaliyetler olduğu konusunda bir farkındalık geliştirirler ve verdikleri ya da düşündükleri kararlarda değer faktörünü de göz önünde bulundururlar. Mesleki kararlarında ilgilerini, yeteneklerini ve değerlerini düşünmeye başlarlar. İlgi aşaması, 11-12 yaş civarında; yetenek aşaması ise 12-14 yaş arasında gelişir. Değer aşaması, bu aşamaları izler ve genellikle ortaokul yıllarından ergenlik döneminin sonuna kadar devam eder. Geçiş aşaması ise deneme döneminin son aşamasıdır ve 18 yaş civarında ortaya çıkar (Drummond ve Ryan, 1994).

İlköğretim yılları boyunca öğrenciler, Ginzberg (1972)'e göre Deneme Dönemi'nin ilk aşamalarından geçerler. Ne yapmaktan ve neyle ilgilenmekten hoşlandıkları ve sahip oldukları yetenekleriyle ilgili düşünmeye başlarlar. Örneğin

matematiksel, mantıksal, psikomotor ya da mekanik alan yerine sözel alanda sivrilebilirler. Super (1990) ise bu dönemi 'Büyüme Dönemi' olarak tanımlar. İlköğretim II. kademedeki öğrenciler ilgi ve yeteneklerini keşfederler ve gelecekteki kariyer kararlarını etkileyecek eğitsel kararlar almaya başlarlar (Muro ve Kottman, 1995). Bunun yanında öğrenciler çalışma disiplini geliştirir ve diğerlerine ve yaptıkları işe saygı duymayı öğrenirler (Drummond ve Ryan, 1994).

Muro ve Kottman (1995)'a göre ise ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim hedefleri, kendileriyle ilgili farkındalıklarının gelişerek sürmesi ve daha formel bir kariyer araştırma ve uyum sürecine girilmesidir. Özellikle programlar, kariyer ve uyumu ve araştırmasına odaklanmadan önce öğrencilerin kişisel eğilim, yeterlilik ve ilgilerini değerlendirmeleri konusunda ona yardımcı olmayı vurgulamalıdır. Öğrenciler kişisel değerlendirmeleriyle kariyer bilgileri ilişkisini değerlendirme konusunda rehberliğe ihtiyaç duyarlar. Ayrıca öğrenciler basit teknolojik kuramları da öğrenmek durumundadırlar.

1.7. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yapılan Araştırmalar

1.7.1. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

İlköğretimde kariyer gelişimi alanıyla ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar çok sınırlı olup, çoğunluğu yakın zamana rastlamaktadır. Bu çalışmalardan biri olan Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007), ilköğretim 4,5,6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimlerini farklı alt boyutlarla belirlemeye yönelik olarak Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği"nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir ve bu çalışmayla birlikte ilköğretimde kariyer gelişimi kavramı gündeme gelmiş ve araştırmalarda yer almıştır. Bu ölçeği kullanan Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009), ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim görevlerini yerine getirme düzeyleri ve cinsiyetlerinin, meslek kararı verme yetkinlik algılarını yordama düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yine aynı ölçekle Bacanlı ve Sürücü (2009), ilköğretim II. kademe (6,7 ve 8.sınıf) öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveynle bağlanmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca bu araştırmada çocukların kariyer gelişimlerinin cinsiyete, yaşa, algılanan akademik başarı ve sosyoekonomik düzeye, anne babanın öğrenim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

İlk olarak yüksek lisans tez çalışmasında Sapmaz (2010), bu ölçeği kullanmış ve ilköğretim II. kademe öğrencilerinin (6,7 ve 8. sınıf) cinsiyetlerinin, sınıf düzeylerinin, sosyoekonomik düzeylerinin, ilgi ve yeteneklerinin kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadıklarını incelemiştir. Daha sonra Yayla (2011), yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin karar verme stilleri, cinsiyet, yaş, algılanan sosyoekonomik düzey, algılanan akademik başarı ve anne babanın eğitim düzeyine göre kariyer gelişimlerini incelemiş ve aynı çalışmayı Bacanlı (2011) ile birlikte makale olarak yayınlamışlardır. Doğan (2011) ise ağ bağlantılı sınıf rehberliği uygulamasının ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırmalara ilişkin ayrıntılar aşağıda verilmiştir:

Yayla (2011), ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karar verme stillerinin kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını ve kariyer gelişimlerinin cinsiyete, yaşa, algılanan sosyoekonomik düzeye, algılanan akademik başarıya, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma grubuna Kırıkkale ilindeki 7 resmi ilköğretim okulundan 400 (213 kız ve 187 erkek) 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'nin karar vermede özsaygı ile ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma alt ölçekleri puanları birlikte Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği puanlarına ilişkin toplam varyansın %23'ünü açıkladığını; ihtiyatlı seçiciliğin kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olup bunu sırasıyla karar vermede özsaygı ve panik izlediğini; öğrencilerin kariyer gelişimi puanlarının cinsiyete, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını ve öğrencilerin yaşları, sosyo ekonomik düzeyleri ve algılanan akademik başarı düzeyleri yükseldikçe kariyer gelişimi düzeylerinin de anlamlı olarak yükseldiğini bulmuştur.

Doğan (2011), ağ bağlantılı kariyer grup rehberliği uygulamasının, ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırma Ahmet Kirazgiller İlköğretim Okulu'nda 8. sınıfta öğrenim gören 120 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın deney (12 kız 15 erkek) ve kontrol (15 kız 10 erkek) grupları seçkisiz yöntemle oluşturulmuştur. Bundan sonra, deney grubuna, kariyer gelişim düzeylerini beş oturumluk bir eğitim programı verilmiş, bu süreçte kontrol grubuna ise geleneksel grup rehberliği uygulaması yapıldıktan sonra, Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği her iki gruba tekrar uygulanmıştır. Yapılan bağımsız gruplar için t testi analizi sonucunda,

kontrol grubunun ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, buna karşılık deney grubunun, 8 alt boyuttan: merak/araştırma, bilgi, ilgiler benlik kavramı, anahtar figürler ve planlılık düzeylerinde son testte anlamlı bir şekilde arttığı, denetim odağı ve zaman perspektifi düzeylerinden anlamlı bir azalmanın olmadığı belirlenmiştir. Tüm ölçekten alınan toplam puanlar dikkate alındığında ise, yine deney grubunun son-test puanlarının, ön-test puanlarından daha yüksek olduğu ve bu farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Sapmaz (2010), ilköğretim II. kademe (6, 7 ve 8. sınıf) öğrencilerinin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeyleri (SED), ilgi ve yeteneklerinin kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırma grubu 493 (253 kız ve 240 erkek) öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçları öğrencilerin cinsiyet, düşük ve orta SED'lerinin, sosyal yardım ve sosyal bilim ilgilerinin, sözel ve sayısal yeteneklerinin kariyer gelişimlerini anlamlı düzeyde yordadığını; cinsiyet, orta SED ve sekizinci sınıf düzeylerinin, edebiyat, ticaret, ikna ve sosyal bilim ilgilerinin, sayısal ve sözel yeteneklerinin merak/araştırma davranışlarını anlamlı düzeyde yordadığını; cinsiyetlerinin, sosyal yardım ve sosyal bilim ilgilerinin, sayısal ve sözel yeteneklerinin planlamalarını anlamlı düzeyde yordadığını; cinsiyet ve düşük SED'lerinin, ziraat ilgilerinin, sözel ve sayısal yeteneklerinin benlik kavramlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Orta SED'lerinin, sosyal bilim ilgilerinin ve sözel yeteneklerinin mesleki bilgilerini anlamlı düzeyde yordadığını; düşük SED ve sekizinci sınıf düzeylerinin ve sözel yeteneklerini ve ilgilerini anlamlı düzeyde yordadığını; cinsiyet, düşük SED ve altıncı sınıf düzeylerinin, şekil-uzay yeteneklerinin denetim odaklarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Düşük SED ve sekizinci sınıf düzeylerinin, edebiyat ilgilerinin ve göz-el koordinasyonu yeteneklerinin anahtar figürlerini anlamlı düzeyde yordadığını ve cinsiyet ve düşük SED'lerinin, ziraat ilgilerinin ve sözel yeteneklerinin zaman perpektiflerini anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir.

Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009), ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim görevlerini yerine getirme düzeyleri ve cinsiyetlerinin meslek kararı verme yetkinlik algılarını yordama düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubu farklı ilköğretim okullarının 8. sınıf öğrencilerinden random yoluyla seçilen 756 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma

sonucunda kariyer gelişimi ve cinsiyet değişkeninin meslek kararı verme yetkinlik algısının önemli bir yordayıcısı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bacanlı ve Sürücü (2009), çocukların kariyer gelişimleri ile ebeveynle bağlanmaları arasındaki ilişkiyi ve çocukların kariyer gelişimlerinin cinsiyete, yaşa, algılanan akademik başarı ve sosyoekonomik düzeye, anne babanın öğrenim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmaya Ankara ilinin Çankaya, Gölbaşı ve Yenimahalle ilçelerindeki 3 ilköğretim okulunun 6,7 ve 8.sınıflarında öğrenim görmekte olan 180 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmada çocukların kariyer gelişim düzeyleri ile anne babaya bağlanma düzeyleri arasında negatif yönlü ilişkiler olduğu ve çocukların kariyer gelişim düzeylerinin algılanan akademik başarı düzeyine ve yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) tarafından ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerini farklı alt boyutlarla ölçen ve Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen “Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)”nin Türkçe’ye uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Türkçe ÇKGÖ’nün yapı geçerliğini belirlemek için n = 2500 ilköğretim öğrencisine (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflardaki) ölçek uygulanmış ve analiz sonuçları ÇKGÖ’nün orijinali gibi sekiz alt boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sekiz faktörlü yapı hem ölçeğin dayandırıldığı teorik modelle (Super, 1990) hem de orijinal ÇKGÖ’nün yapısı ile uyum göstermiştir. Türkçe ÇKGÖ’nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular bu ölçeğin doyurucu geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

İlköğretimde kariyer danışmanlığı alanında çalışılan diğer bir konu ise MEB tarafından ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine uygulama zorunluluğu getirilen “yönelme öneri formları”dır. Şahin (2007), yönetme öneri formu doğrultusunda düşük sosyoekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihlerini araştırırken; Korkut (2009), yönelme öneri formları doğrultusunda gidilen üst eğitim kurumlarını araştırmıştır. Araştırmalara dair ayrıntılar aşağıda verilmiştir.

Korkut (2009), ilköğretim okullarında 8. sınıf öğrencilerine hazırlanan “yönelme öneri formu” doğrultusunda öğrencilerin gittikleri üst eğitim kurumlarını ve meslek lisesi ya da akademik lise eğitimine yüzde kaç oranlarda gittiklerini ve okulda

yapılan bu yönlendirme çalışmalarının etkililiğini görmek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada Denizli merkezinden üç ilköğretim okulu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda: Mezunların %56'sının akademik eğitime, %32'sinin mesleki ve teknik eğitime gittiği, sekizinci sınıf öğrencilerinin ortalama % 88'i yönlendirmeye uyduğu, akademik liseye gitme oranının, mesleki ve teknik liseye gitme oranından %24 daha fazla olduğu ve öğrencilerden %12' sinin de örgün eğitime gitmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2007), Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretimde Yönelme Yönergesi'nin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihlerini araştırmıştır. Araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Çekmeköy beldesinde bulunan üç ilköğretim okuldaki 250 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda meslekî olgunluk ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğrencilerin yönlendirildikleri okul türü ile meslekî olgunlukları arasında anlamlı bir fark olduğu ve meslekî olgunluk düzeyi arttıkça öğrencilerin akademik eğitime yönlendirildiği ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim kariyer danışmanlığı alanında yerini bulan diğer bir konu ise “Mesleki karar verme” konusudur. Bozgeyikli (2004), ilköğretim 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin meslek kararı vermede yetkinlik düzeylerini ölçen bir ölçek geliştirmiştir. Yine Bozgeyikli (2008), mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisini incelemiştir. Çakır (2003) ise mesleki karar envanteri geliştirmiştir ve Yazıcıoğlu (2008) de bu ölçeği kullanarak ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin mesleki karar düzeylerinin zaman içerisindeki değişimlerini, çeşitli değişkenlerle uzunlamasına bir çalışmayla incelemiştir. Araştırmalara ilişkin ayrıntılar aşağıda verilmiştir:

Bozgeyikli (2008), mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma, deney ve kontrol gruplu ön-test, son-test modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Deney grubundaki öğrencilerle 7 hafta süreli haftada iki oturum olmak üzere mesleki grup rehberliği yapılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere grup rehberliği uygulanırken, kontrol grubunda okul rehberlik planından seçilmiş konular üzerinde

tartışmalar yürütülmüştür. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri ön-test ve son-test aşamalarında Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğiyle (MKVYÖ) ölçülmüştür. Yapılan analizler sonucunda deney ve kontrol gruplarının MKVYÖ' nin her üç boyutu için ön-test-son-test ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgular, araştırmada denenen mesleki grup rehberliği yönteminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Yazıcıoğlu (2008) ise ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin mesleki karar düzeylerinin zaman içerisindeki değişimlerini, çeşitli değişkenlerle uzunlamasına bir çalışmayla incelemiştir. Çalışmada, Çakır (2003)'ın "Mesleki Karar Envanteri" kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin mesleki karar düzeylerini etkileyebilecek olan anne-baba eğitimi, anne-baba mesleği, kardeş sayısı, ailenin ortalama aylık geliri gibi değişkenler içeren kişisel bilgi formu hazırlanarak aralarındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışmanın ilk aşaması 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Nisan ayında, Denizli/Buldan' daki altı ilköğretim okulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Bir sene sonra yine aynı öğrenciler 8. sınıf düzeyine ulaştıklarında 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Nisan ayında envanter ikinci kez uygulanarak öğrencilerin mesleki karar düzeylerindeki değişiklik bir takım değişkenlerle birlikte incelenmiştir. Çalışma sonucunda cinsiyet, anne- baba mesleği, anne- baba eğitim durumu, ailenin ortalama aylık geliri, kardeş sayısı, çalışma ortamı, ailenin öğrencinin okul başarısına ilgisi gibi etkenlerin öğrencilerin, mesleki karar düzeyinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozgeyikli (2004), ilköğretim 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin meslek kararı vermede yetkinlik düzeylerini ölçen bir ölçek geliştirmiştir. Meslek Kararı Verme Yetkinlik ölçeği (MKVYÖ), sosyal bilişsel kariyer kuramı ve yetkinlik kuramına dayalı olarak geliştirilmiştir. Araç 27 maddeden ve üç alt ölçekten oluşan likert tipi bir ölçektir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 480 ilköğretim 8. sınıf öğrencisinden elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular MKVYÖ'nin geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Genellikle ortaöğretim düzeyinde çalışılmakla birlikte ilköğretimde de birkaç çalışmaya konu olan mesleki olgunluk da kariyer danışmanlığı alanının içerisinde yer almaktadır. Akbalık (1991), 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve lise tercihinine göre incelemiştir. Evren (1999)'in araştırmasında ise mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi incelenmiştir. Yine Ayas, Deniz ve Kağan (2010), ilköğretim okulu 8. sınıfa devam eden öğrencilere uyguladıkları Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramına dayalı mesleki grup rehberliği çalışmasının mesleki olgunluk düzeyine etkisini araştırmışlardır.

Bozgeyikli ve Işıklar (2011) ilköğretim 8.sınıf öğrenci velilerine yönelik bir çalışma yapmış ve Mesleki Eğitim Merkezlerinin potansiyel kaynağını oluşturan ilköğretim 8. sınıf öğrenci velilerinin çıraklık eğitime ilişkin olumsuz görüşleri ve bu görüşlerine yön veren faktörleri incelemiştir. Genel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada çalışma grubunu 2009–2010 eğitim öğretim döneminde ilköğretim 8. sınıfta öğrencisi olan 102'si kadın (%38.8) 161'i erkek (% 61.2) toplam 263 veli oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, ilköğretim 8. Sınıfta öğrencisi bulunan velilerden % 71,5'inin mesleki eğitim merkezine yönelik olumsuz görüşe sahip olduğunu göstermiştir. Çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezine gitmesini istemeyen velilerin genelinde “*mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma*”, “*mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi*” ve “*mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” olumsuz düşüncelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Mesleki Eğitim Merkezleri'ne yönelik olumsuz görüşlerin velinin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyeti açısından da anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucu bulunmuştur.

Ayas, Deniz ve Kağan (2010), hazırladıkları eğitim programının ilköğretim okulu 8. sınıfa devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Öğrenciler okul rehber öğretmenin yapılacak çalışma hakkında bilgi vermesi sonucunda gönüllü olarak seçilen 12 (6 erkek 6 kız) öğrenciden oluşmuştur. Oturumlar altı haftalık bir sürede tamamlanmıştır. Programın etkililiğini değerlendirmek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından hazırlanan Mesleki Olgunluk Ölçeği grup üyelerine ön-test ve son-test uygulanarak belirlenmeye çalışılmıştır. Uygulanan program sonrasında öntest ve sontest arasında anlamlı bir fark

olduğu görülmüştür. Bu bulgu yapılan çalışmanın grup üyelerinin MOÖ puanlarını yükselterek mesleki olgunluklarını arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Evren (1999)'in araştırmasında mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi incelemiştir. Araştırmanın bulguları, araştırmada denenen mesleki grup rehberliği uygulamasının cinsiyet faktörü dikkate alınmadığında ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla beraber mesleki benlik algılarının farkına vararak ilgi ve yetenek alanlarında odaklaştıkları söylenebilir. Ayrıca, mesleki benlik algıları doğrultusunda yaptıkları mesleki tercihlerin tutarlılığında da mesleki grup rehberliği yaşantısı sonucunda artış olduğu tespit edilmiştir. Bu uygulamadan mesleki olgunluklarındaki artış, ilgi ve yeteneklerinin farkına varma ve bu yönde isabetli karar verme durumları daha çok kız öğrenciler lehine sonuçlar vermiştir.

Akbalık (1991), 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve lise tercihinine göre incelemiştir. Araştırma Ankara'daki altı ilköğretim okulunun 8. sınıfından toplam 208 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kızların mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu, SED ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ve genel lise ya da meslek lisesine gitmeyi planlayan öğrenciler arasında da mesleki olgunluk açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde ilköğretimde kariyer danışmanlığı alanında yapılan çalışmaların genellikle 8. sınıf öğrencilerine yönelik olduğu göze çarpmaktadır. İlköğretimin 8 kademedan oluştuğu göz önünde bulundurulursa ve kariyer gelişim kuramcılarının konuyla ilgili bakış açısı değerlendirilirse ilköğretimin diğer sınıf düzeylerinde yapılan çalışmaların yetersizliği ve yapılacak çalışmaların gerekliliği daha iyi anlaşılacaktır.

1.7.2. İlköğretimde Kariyer Danışmanlığıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Schultheiss ve Stead (2010) kendi geliştirdikleri Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği sonuçlarının Kuzey Afrika'da geçerlik çalışmasını gerçekleştirmişlerdir.

Araştırmada ayrıca ölçeğin alt ölçekleriyle öz benlik, kontrol odağı ve çocukların meşguliyetleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Araştırma 808 (404 kadın, 404 erkek) ilköğretim öğrencisi (4. sınıf-7. sınıf) üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, okuldaki görevlerinde daha güçlü iç denetime sahip olan çocukların; çalışma ve kişilerarası ilişkilerde daha başarılı, daha net bir öz benliğe sahip, araştırma ve bilgi almaya daha istekli, planlamanın öneminin farkında, daha meraklı/araştırmacı davranışlar gösteren, daha gelişmiş bir kariyer algı ve yeterliliğine sahip, özgüveni yüksek ve iç denetim odaklı bireyler olduğu bulunmuştur. Ölçeğin ve alt ölçeklerin teorik yapıya uygun ve yeterli geçerliğe sahip olduğu pekiştirilmiştir. Ayrıca ölçeğin alt ölçekleriyle cinsiyet, dil ve sınıf arasında anlamlı bir etki ya da etkileşim bulunamamıştır.

Creed, Patton ve Prideaux (2007) 8.sınıftan 10. sınıf dâhil öğrencilerin kariyerler hakkındaki bilgi, kariyer kararsızlıkları, kariyer karar verme yetkinlik inançlarının, benlik saygılarının, yaş, cinsiyet, SED, okul başarısı ve iş deneyimlerinin (yordayıcı değişkenlerin), kariyer planlama ve araştırma davranışlarını (yordanan değişkenleri) yordayıp yordamadıklarını test etmişlerdir. Bu araştırmanın bulguları genel olarak yordayıcı değişkenlerin hemen hepsinin kariyer planlama ve kariyer araştırma yordanan değişkenlerini anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. sınıf düzeyi yükseldikçe bu üç değişkenin kariyer araştırma ve kariyer planlamaya yönelik tutum ve davranışları daha fazla odaklanmaya yönelik motivasyonu artırdığı görülmüştür.

Schultheiss, Palma ve Manzi (2005) ilköğretim 4 ve 5. sınıftaki öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerini kendileri ve kariyerle ilgili farkındalık, araştırma ve kariyer planlama açısından araştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma, yaşları 9-12 arasında değişen 49 ilköğretim öğrencisi (19 erkek, 30 kız) üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda 9 boyutun 8'inde (merak hariç) çocuklar, kariyer görevleri ve etkileri konusunda Super'ın çerçevesini çizdiği çocuklukta kariyer gelişimi modeliyle aynı doğrultuda yanıtlar vermişlerdir.

Hartung ve diğ. (2005), yaşam boyu gelişim kuramına dayanarak erken çocukluktan geç çocukluğa kadar olan dönemde (3-14 yaş) deneysel mesleki literatürle ilgili kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma beş boyutta gerçekleştirilmiştir: kariyer araştırması, kariyer farkındalığı, mesleki beklenti ve istekler, mesleki ilgiler ve kariyer uygunluğu/uyumu. Araştırma sonucunda, düzenli bir kariyer gelişiminin bu

boyutlar üzerinden gerçekleştirildiği, bu gelişimin kişisel kimliği/benliği ve sosyal/kişilerarası dünyaya uyumu kolaylaştırdığı bulunmuştur. Araştırmacılar ayrıca, kariyer gelişiminin düşünülenenden daha erken yaşta başladığı ve çocukların küçük yaşta çalışma hayatıyla ilgili kazandıkları bilgilerin genç yetişkinlikte ve yetişkinlikte aldıkları mesleki kararları etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu nedenle de çocuklukta kariyer gelişiminin araştırılması gerektiğini vurgulamışlardır (Akt. Schultheiss, 2008)

Watson ve McMahon (2005), kariyer gelişiminin dinamik ve etkileşimsel doğasını düzenlemek için öğrenmeyi birleştirici bir unsur olarak görmüşlerdir. Ve çalışma hayatı ve bu hayatın geleceği için çocuğun ne öğrendiği ve nasıl öğrendiğinin önemini, bunun için ihtiyaç duyduğu şeyleri araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda çocuğun en iyi şekilde nasıl öğrendiğini anlamak için; aile, çevre, ev, okul, medya, etnik köken, toplum gibi çevresel ve sosyal etmenlerin etkilerini incelemek gerektiğini bulmuşlardır. Çocuğun kariyer araştırması sürecinde mesleki cinsiyet ayrımcılığını da öğrendiğini görmüşlerdir.

Schultheiss ve Stead (2004), Super (1990) 'ın dokuz boyutlu (merak, keşif, bilgi, anahtar figürler, kontrol odağı, ilgiler, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlılık) çocuklukta kariyer gelişim modeline dayanarak “Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği (Childhood Career Development Scale)” ni geliştirmişlerdir. Ölçek 0-14 yaş arası çocukların kariyer gelişimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.

Schultheiss, Kress ve Manzi (2001) araştırmalarında anne-babalar, çocukları ve yaşamlarındaki diğer önemli kişilerin kariyer gelişim sürecindeki rolünü incelemişlerdir. Bireysel görüşmeler yoluyla niteliksel yöntemle çalışılan bu araştırmanın bulguları çocukların kariyer gelişiminde sosyal destek kaynağı olarak anne-babaların ve diğer önemli kişilerin (arkadaşlar ve öğretmenler) önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Bulgular çocukların kariyer gelişim sürecinde iş dünyası hakkında bilgi edinmede, sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmede, karar verme güçlükleri ile başa çıkabilmede özellikle anne babalarından aldıkları sosyal desteğin etkili olduğunu göstermiştir.

Gillies, McMahon ve Carroll (1998), 6.sınıf öğrencileri için 6 haftalık bir kariyer eğitimi programı uygulamışlardır. Bu program, çocukların kariyer konusunda

kendilerini daha iyi değerlendirmeleri ve yaşamdaki rollerle ilgili farkındalık kazanmalarını amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubundaki öğrencilerin meslekler ve okulda öğrendiklerinin mesleklerle ilişkisini anlamada daha başarılı oldukları görülmüştür.

Rainey ve Borders (1997) İlköğretim 7. ve 8. sınıfta okuyan kız öğrencilerin kariyer beklentilerini ve kariyer planlamalarını etkileyen faktörleri belirlemişlerdir. Araştırmanın sonuçları annelerin eğitim düzeyinin, iş yaşantılarının, kişilik özelliklerinin, cinsiyet rolü tutumlarının kızlarının kariyer beklentileri ve planlamalarında etkili olduğunu göstermiştir.

Son yıllarda çocukların kariyer gelişimini inceleyen araştırmacıların çocukların kariyer gelişiminde ailenin ve anne-babaya bağlanmanın etkisini, anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişki biçimlerini, anne-baba tutumlarını ve çocuk yetiştirme stillerini araştırmaya yöneldikleri dikkati çekmektedir. Örneğin, Turner, Steward ve Lapan (2004), 6. sınıf öğrencilerinin matematik ve fen bilimleri ile ilgili mesleki ilgilerinin gelişiminde ve McMahon, Carroll ve Gillies (2001) de kariyer beklentilerinde ailenin etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Daha önceki araştırmalarda ise anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin kalitesinin çocukların kariyerleri araştırmalarını, kariyer beklentilerini ve kariyer bariyerlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Hill, Ramirez ve Dumka, 2003; Kracke, 1997).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, ilköğretim II. kademe (6, 7 ve 8. sınıf) öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, cinsiyet, sınıf düzeyi, seçmeyi düşünülen lise türü, anne-babanın eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu, algılanan sosyoekonomik düzey, yaşanan yerleşim yeri, yaşanan yerde üniversite olup olmaması ve akademik başarı açısından incelenmesi amacıyla betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır.

Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmalar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu inceleyen değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen araştırmalardır (Kaptan, 1998). Ayrıca betimsel araştırmalarda sadece var olan durumun ortaya konması amaçlanır (Erdem, 2011). Bu araştırmada da ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişimlerini ortaya koymak amaçlandığı için betimsel yöntem tercih edilmiştir.

2.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Antalya il merkezinde, Kaş ilçe merkezi, belde ve köylerinde öğrenim görmekte olan ilköğretim II. kademe (6,7 ve 8. sınıf) öğrencileri oluşturmaktadır; fakat öğrencilerin tamamına ulaşılarak anket uygulamak zaman ve ekonomi açısından uygun olmadığından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2010- 2011 eğitim-öğretim yılında, Antalya İl merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Namık Kemal İlköğretim Okulu; Kaş ilçesindeki Atatürk İlköğretim Okulu, Kalkan İlköğretim Okulu, Durmuş-Gülser Gedikoğlu İlköğretim Okulu ve Çavdır İlköğretim okullarında öğrenim görmekte olan 6,7 ve 8. sınıf seviyesinden öğrenciler olmak üzere toplam 413 öğrenci oluşturmuştur. Böylece araştırma kapsamına alınan öğrenci sayısı 413 (218 kız; 195 erkek) olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan grubun sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir.

DEMOGRAFİK DEĞİŞKEN	FAKTÖR	N	%
Cinsiyet	Kız	218	52,8
	Erkek	195	47,2
Sınıf	6.sınıf	181	43,8
	7.sınıf	100	24,2
	8.sınıf	132	32,0
Algılanan Sosyoekonomik Düzey	Düşük	39	9,5
	Orta	313	75,8
	Yüksek	61	14,8
Yaşanan Yerleşim Yeri	Köy	171	41,4
	Kasaba	66	16,0
	İlçe merkezi	54	13,1
	İl merkezi	122	29,5
Üniversite Durumu	Var	122	29,5
	Yok	291	70,5
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	18	4,4
	İlköğretim	284	68,8
	Lise	79	19,1
	Üniversite ve üstü	32	7,7
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	258	62,5
	Lise	93	22,5
	Üniversite ve üstü	62	15
	Fen Lisesi	75	18,2
Seçilmesi Düşünülen Lise Türü	Anadolu Lisesi	95	23,0
	Sosyal Bilimler Lisesi	12	2,9
	Düz Lise	17	4,1
	Meslek Lisesi	89	21,5
	Anadolu Öğretmen Lisesi	41	9,9
	Güzel Sanatlar Lisesi	24	5,8
	Diğer	60	14,5
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	128	30,9
	Çalışmıyor	285	69,1

Tablo -2.1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo- Demografik Özellikler

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada ilköğretim II. kademe (6, 7 ve 8. sınıf) öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerine ve kişisel bilgilerine ilişkin veriler, “Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Akademik başarı verileri ise öğrencilerinden öğrenim gördükleri okullardan alınan ağırlıklı yılsonu başarı ortalamaları kullanılarak sağlanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form kişisel bilgiler, aileyle ilgili bilgiler ve çevreyle ilgili bilgiler olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgiler bölümünde cinsiyet, okul adı, seçilmesi düşünülen lise türü, seçilmesi düşünülen meslek bilgileri istenmiştir. Aileyle ilgili bilgiler bölümünde anne-babanın eğitim durumu ve mesleği, kardeş sayısı, kardeşlerin eğitim durumu ile ilgili bilgiler istenmiştir. Çevreyle ilgili bilgiler bölümünde ise yaşanılan yerleşim yeri, yaşanılan yerde yaygın olan ticari faaliyet ve yaşanılan yerde üniversite olup olmadığıyla ilgili bilgi istenmiştir. En sonda ise bilgi edinmeyle ilgili bir soru sorulmuştur.

2.3.2. Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ):

Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerini belirlemek için Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Bacanlı, Özer ve Sürücü (2006) tarafından yapılan “Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)” kullanılmıştır. ÇKGÖ'nin teorik temeli Super'ın (1990) çocuklukta kariyer gelişimi modeline dayandırılmıştır. ÇKGÖ toplam 52 maddeden oluşan 3'lü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin 8 alt boyutu vardır. Ölçekten alınan yüksek puan kariyer gelişimi düzeyinin yüksek, düşük puan düşük olduğunu göstermektedir.

Türkçe ÇKGÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için $n = 2500$ ilköğretim öğrencisinden (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflardaki) elde edilen verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Her iki analiz sonuçları da ÇKGÖ'nün orijinali gibi sekiz alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sekiz faktörlü yapı hem ölçeğin dayandırıldığı teorik modelle (Super, 1990) hem de orijinal ÇKGÖ'nün yapısı ile uyum göstermiştir.

ÇKGÖ'nün faktörleri; *planlama*: çocukların geleceği planlamalarının önemini içeren 11 maddeden, *benlik kavramı*: benlik bilgisinin farkındalığını değerlendiren 6 maddeden, *bilgi*: meslekler hakkındaki bilgileri kullanmayı ve önemini farkında olmayı içeren 6 maddeden, *ilgiler*: çocukların hoşlandıkları etkinliklerin farkında olmalarını içeren 6 maddeden, *denetim odağı*: çocukların yaşamlarında karşılaştıkları olaylara ilişkin içsel kontrollerini değerlendiren 7 maddeden, *merak/araştırma*: çocukların okulda ve oyunlarındaki merak veya araştırma davranışlarını içeren 7

maddeden, *anahtar figürler*: çocukların rol modellerini yani kime benzemek istediklerini içeren 5 maddeden, *zaman perspektifi*: çocukların içinde buldukları anı geleceklere nasıl yansıttıklarını içeren 4 maddeden oluşmaktadır.

ÇKGÖ'nin Türkçe formunun güvenilirliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile ölçeğin tümü ve alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Türkçe ÇKGÖ'nin tümü ve alt ölçekleri için Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; ölçeğin tümü ($\alpha = .78$), bilgi ($\alpha = .64$), merak/araştırma ($\alpha = .60$), ilgiler ($\alpha = .64$), denetim odağı ($\alpha = .76$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), zaman perspektifi ($\alpha = .65$), planlama ($\alpha = .81$) ve benlik kavramı ($\alpha = .73$) bulunmuştur. Ayrıca ÇKGÖ'nün güvenilirliği için testin tekrarı tekniği ile ÇKGÖ'nün tümüne ve alt ölçeklerine ilişkin kararlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bunun için $n=107$ (60 kız, 47 erkek) öğrenciye 2 hafta ara ile ÇKGÖ uygulandı. Birinci ve ikinci uygulamaya ilişkin korelasyon değerleri sırasıyla ÇKGÖ toplam puan ($r=.681$, $p<.001$), bilgi ($r=.513$, $p<.001$), merak ($r=.640$, $p<.001$), ilgiler ($r=.341$, $p<.001$), denetim odağı ($r=.386$, $p<.001$), anahtar figürler ($r=.497$, $p<.001$), zaman perspektifi ($r=.430$, $p<.001$), planlama ($r=.659$, $p<.001$) ve benlik kavramı ($r=.319$, $p<.001$)'dir. Türkçe ÇKGÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular bu ölçeğin doyurucu geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

2.3.2. Akademik Başarı

Araştırmada öğrencilerin akademik başarı düzeylerini belirlemek için öğrenim gördükleri okullardan 2010-2011 eğitim-öğretim yılına ait yılsonu ağırlıklı başarı puan ortalamaları alınmış ve analizde bu ortalamalar kullanılmıştır.

2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen verilerin analizi SPSS 15 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada iki grulu değişkenlerin karşılaştırılmasında "İlişkisiz Örneklem t-Testi", ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" uygulanmıştır.

ANOVA'da fark çıkan durumlarda farkın hangi gruplardan kaynaklandığı anlamak amacıyla tamamlayıcı hesaplama tekniklerinden "Scheffe ve Dunnet-C" testleri kullanılmıştır. Varyansların homojenliği için uygulanan Levene testi sonucunda,

anlamalı farklılığın belirlendiği durumlarda “Kruskal Wallis H” testi uygulanmış; ikili grup karşılaştırması ise “Mann Whitney U” testi ile yapılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki incelenirken de “Pearson Çarpım Momentler Katsayısı” korelasyon tekniğinden faydalanılmıştır. Elde edilen istatistiklerin anlamlılığı .05 ve daha hassas düzeyde sınanmıştır.

Bunun yanında Kişisel Bilgi Formu’nda “Algılanan SED” beş düzeyde sorulmasına rağmen çok yüksek ve çok düşük düzeyinde çok az kişi olduğu için verilerin istatistiksel analizi yapılırken bu beş düzey üç grupta incelenmiştir (yüksek-orta-düşük). Yine aynı nedenle “Annenin Eğitim Durumu” formda yedi düzeyde sorulmasına rağmen analizde dört düzeyde gruplanmış ve incelenmiştir (okuryazar değil-ilköğretim-lise- üniversite ve üstü). “Babanın Eğitim Durumu” da “okuryazar değil” maddesini işaretleyen öğrenci olmadığı için üç düzeyde incelenmiştir (ilköğretim-lise-üniversite ve üstü)

BÖLÜM III

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ölçeklerden elde edilen verilerin karşılaştırılmasına yönelik istatistiksel verilere yer verilmiştir.

Tablo-3.1. Cinsiyet Açısından Öğrencilerin Kariyer Gelişim Düzeylerine İlişkin İlişkisiz Örneklem t- Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	Ort	Ss	T	P
<i>Merak/Araştırma</i>	Kız	218	16.92	2.44	2.04	.042*
	Erkek	195	16.41	2.61		
<i>Denetim Odağı</i>	Kız	218	18.71	2.39	1.84	.065
	Erkek	195	18.27	2.42		
<i>Anahtar Figürler</i>	Kız	218	11.42	2.04	-2.18	.030*
	Erkek	195	11.88	2.22		
<i>Zaman Perspektifi</i>	Kız	218	11.09	1.32	.67	.503
	Erkek	195	11.01	1.28		
<i>Benlik Kavramı</i>	Kız	218	16.63	2.67	.80	.420
	Erkek	195	16.46	1.69		
<i>Planlama</i>	Kız	218	28.29	4.67	-.26	.788
	Erkek	195	28.42	4.90		
<i>Bilgi</i>	Kız	218	15.91	1.90	3.01	.003*
	Erkek	195	15.31	2.13		
<i>İlgiler</i>	Kız	218	17.16	1.40	.57	.567
	Erkek	195	17.09	1.33		
<i>ÇKÖ</i>	Kız	218	136.18	12.11	1.10	.270
	Erkek	195	134.87	11.88		

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin Kariyer Gelişim Ölçeği’nden aldıkları puanlar açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=1.10$, $p>0.05$). Kariyer gelişim düzeylerinin *Merak/araştırma* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.04$, $p<0.05$). *Merak/araştırma* alt boyutundan alınan puanlar açısından kızların ortalamaları (16.92), erkeklerin ortalamalarından (16.41) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Denetim Odağı* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır ($t=1.84$, $p>0.05$). Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Anahtar Figürler* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=-2.18$, $p<0.05$). *Anahtar Figürler* alt boyutundan alınan puanlar açısından erkeklerin

ortalamaları (11.88), kızların ortalamalarından (11.42) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Zaman Perspektifi* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır ($t=0.67, p>0.05$). Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Benlik Kavramı* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır ($t=0.80, p>0.05$). Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Planlama* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır ($t=-0.26, p>0.05$). Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Bilgi* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=3.01, p<0.05$). *Bilgi* alt boyutundan alınan puanlar açısından kızların ortalamaları (15.91), erkeklerin ortalamalarından (15.31) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *İlgiler* alt boyutundan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır ($t=0.57, p>0.05$).

Tablo-3.2. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Sınıf Düzeyi	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Merak/Araştırma</i>	6.sınıf	181	15.87	2.42	13.35	.000*	6-8
	7.sınıf	100	16.58	2.40			
	8.sınıf	132	17.33	2.56			
<i>Bilgi</i>	6.sınıf	181	15.86	1.87	3.60	.028*	6-8
	7.sınıf	100	15.72	2.12			
	8.sınıf	132	15.25	2.14			
<i>İlgiler</i>	6.sınıf	181	17.23	1.27	2.29	.102	
	7.sınıf	100	16.88	1.53			
	8.sınıf	132	17.18	1.35			
<i>Denetim Odağı</i>	6.sınıf	181	18.42	2.42	3.91	.021*	8-7
	7.sınıf	100	18.08	2.63			
	8.sınıf	132	18.94	2.16			
<i>Anahtar Figürler</i>	6.sınıf	181	11.33	1.04	2.22	.110	
	7.sınıf	100	11.69	2.12			
	8.sınıf	132	11.84	2.25			
<i>Zaman Perspektifi</i>	6.sınıf	181	11.14	1.36	1.10	.334	
	7.sınıf	100	10.91	1.19			
	8.sınıf	132	11.03	1.29			
<i>Benlik Kavramı</i>	6.sınıf	181	16.43	1.85	1.39	.249	
	7.sınıf	100	16.42	1.71			
	8.sınıf	132	16.82	3,00			
<i>Planlama</i>	6.sınıf	181	27.43	5.07	7.87	.000*	6-7

	7.sınıf	100	27.69	4.13			6-8
	8.sınıf	132	29,38	4.55			
ÇKÖ	6.sınıf	181	133.90	11.42	5	.007*	6-7
	7.sınıf	100	133.97	11.95			6-8
	8.sınıf	132	137,66	12.47			

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *İlgiler* ($F=2.29$, $p>0.05$), *Anahtar Figürler* ($F=2.22$, $p>0.05$), *Zaman Perspektifi* ($F=1.10$, $p>0.05$) ve *Benlik Kavramı* ($F=1.39$, $p>0.05$) alt boyutlarından alınan puanlar açısından sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. *Merak/araştırma* açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=13.35$, $p<0.05$). *Merak /araştırma*’ dan alınan puanlar açısından 8. sınıfta olan öğrencilerin ortalamaları (17.33); 7. sınıfta (16.58) ve 6. sınıfta olan (15,87) öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Bilgi* açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.60$, $p<0.05$). *Bilgi*’den alınan puanlar açısından 8. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (15.86); 7. sınıf (15.72) ve 6. sınıfta olan (15.25) öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Denetim Odağı* açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.91$, $p<0.05$). *Denetim Odağı*’ndan alınan puanlar açısından 8. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (18.94); 6. sınıf (18.42) ve 7. sınıfta olan (18.08) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Planlama* açısından sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=7.87$, $p<0.05$). *Planlama*’dan alınan puanlar açısından 8. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (29.38); 7. sınıf (27.69) ve 6. sınıfta olan (27.43) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin *kariyer gelişim düzeyleri* açısından da sınıf düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=5$, $p<0.05$). *Kariyer Gelişim Ölçeği*’nden alınan puanlar açısından 8. sınıfta olan bireylerin ortalamaları (137.66); 7. sınıf (133.97) ve 6. sınıfta olan (133.90) bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak üzere tamamlayıcı çoklu karşılaştırma tekniklerinden Scheffe tekniği kullanılmıştır. Scheffe testi sonucunda; 8. Sınıf öğrencilerinin, 6.sınıfta okuyan öğrencilere oranla daha yüksek *Merak /Araştırma* puan ortalamalarına; yine 8. sınıf öğrencilerinin, 6.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek *Bilgi* puan ortalamalarına; 8. Sınıf öğrencilerinin, 7.sınıfta okuyan öğrencilere oranla daha

yüksek *Denetim Odağı* puan ortalamalarına; 8. Sınıf öğrencilerinin 6. ve 7.sınıfta okuyan öğrencilere oranla daha yüksek *Planlama* puan ortalamalarına sahip olduğu söylenebilir. *Kariyer gelişimi* açısından ise 8. Sınıf öğrencileri 6. ve 7.sınıfta okuyan öğrencilere oranla daha yüksek puan ortalamasına sahiptir.

Tablo-3.3. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Algılanan SED	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Bilgi</i>	Düşük	39	15.12	2.09	1.31	.268	
	Orta	313	15.68	2.02			
	Yüksek	61	15.70	2.06			
<i>İlgiler</i>	Düşük	39	16.56	1.71	4.06	.018*	D-O
	Orta	313	17.21	1.32			
	Yüksek	61	17.06	1.32			
<i>Denetim Odağı</i>	Düşük	39	18.02	2.14	1.91	.149	
	Orta	313	18.47	2.47			
	Yüksek	61	18.96	2.20			
<i>Anahtar Figürler</i>	Düşük	39	11.28	2.13	3.81	.023*	D-Y
	Orta	313	11.55	2.16			
	Yüksek	61	12.31	1.92			
<i>Zaman Perspektifi</i>	Düşük	39	10.76	1.24	1.17	.311	
	Orta	313	11.07	1.33			
	Yüksek	61	11.16	1.17			
<i>Benlik Kavramı</i>	Düşük	39	16.10	2.03	0.86	.421	
	Orta	313	16.59	2.38			
	Yüksek	61	16.63	1.67			
<i>ÇKÖ</i>	Düşük	39	131.25	12.88	6.02	.003*	D-Y
	Orta	313	135.33	11.56			
	Yüksek	61	139.56	12.73			

Tablo 3.3'te görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *Bilgi* ($F=1.31$, $p>0.05$), *Denetim Odağı* ($F=1.91$, $p>0.05$), *Zaman Perspektifi* ($F=1.17$, $p>0.05$) ve *Benlik Kavramı* ($F=0.86$, $p>0.05$) alt boyutlarından alınan puanlar açısından algılanan sosyoekonomik düzeyler (SED'ler) arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. *İlgiler* açısından algılanan SED'ler arasında fark bulunmuştur ($F=4.06$, $p<0.05$). *İlgiler*'den alınan puanlar açısından algılanan SED'i orta olan (17.21) öğrencilerin ortalamaları, algılanan SED'i düşük olan (16.56) öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Anahtar Figürler* açısından

algılanan SED'ler arasında fark bulunmuştur ($F=3.81$, $p<0.05$). *Anahtar Figürler*'den alınan puanlar açısından algılanan SED'i yüksek olan (12.31) öğrencilerin ortalamaları, algılanan SED'i düşük olan (11.28) öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Kariyer gelişimi* açısından algılanan SED'ler arasında fark bulunmuştur ($F=6.02$, $p<0.05$). *Kariyer gelişimi*'nden alınan puanlar açısından algılanan SED'i yüksek olan (139.56) öğrencilerin ortalamaları, algılanan SED'i düşük olan (131.25) öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak üzere tamamlayıcı çoklu karşılaştırma tekniklerinden Scheffe ve Dunnet C teknikleri kullanılmıştır. Scheffe ve Dunnet C teknikleri sonucunda; algılan SED'i yüksek olan öğrencilerin, algılanan SED'i düşük olan öğrencilere oranla daha yüksek *Anahtar Figürler* ve *Kariyer Gelişim* puan ortalamalarına; algılan SED'i orta olan öğrencilerin ise, algılanan SED'i düşük öğrencilere göre daha yüksek *İlgiler* puan ortalamalarına sahip olduğu söylenebilir.

Yapılan Levene testi sonucunda algılanan SED açısından ÇKÖ'nün *Merak/Araştırma* ve *Planlama* alt boyutunun normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bunun üzerine ÇKÖ'nün *Merak* ve *Planlama* alt boyutu ile arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için non-parametrik test olan Kuruskal Wallis H analizi yapılmıştır.

Tablo-3.4. ÇKÖ'nün Merak/Araştırma ve Planlama Alt Boyutuna Göre Kuruskal Wallis H Testi Sonucu

Faktör	Algılanan SED	N	Sıra Ort.	Sd	X2	P	Anlamlı Fark
Merak/Araştırma	Düşük	39	165	2	8.85	.012*	Y-D
	Orta	313	206.35				
	Yüksek	61	237.16				
Planlama	Düşük	39	191.79	2	5.80	.055	Y-D
	Orta	313	202.46				
	Yüksek	61	240.04				

Tablo- 3.4'de görüldüğü gibi *Merak/Araştırma* ve *Planlama* alt boyutuna ilişkin puanlar ile algılanan SED arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda algılanan SED'ler arasında anlamlı bir farklılık

görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; algılanan SED’i yüksek öğrencilerin *Merak/Araştırma ve Planlama* alt boyutundan aldıkları puanlar, algılanan SED’i düşük olan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

Tablo-3.5. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Seçilmesi Düşünülen Lise Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Okul Türü	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Merak/Araştırma</i>	Fen lisesi	75	17.90	2.19	4.85	.000*	Fen- meslek
	Anadolu lisesi	95	16.93	2.68			
	Sosyal bilimler	12	17.25	1.95			
	Düz lise	17	16.94	2.41			
	Meslek lisesi	89	15.91	2.35			
	And.öğrt. lisesi	41	16.19	2.79			
	Güzel sanatlar	24	15.95	2.94			
	Diğer	60	16.35	2.19			
<i>Bilgi</i>	Fen lisesi	75	16	1.79	1.79	.087	
	Anadolu lisesi	95	15.87	2.15			
	Sosyal bilimler	12	15.58	1.83			
	Düz lise	17	15.64	2.20			
	Meslek lisesi	89	15.52	1.85			
	And.öğrt. lisesi	41	15.87	2.02			
	Güzel sanatlar	24	14.83	2.05			
	Diğer	60	15.10	2.28			
<i>Denetim Odağı</i>	Fen lisesi	75	19.30	2.03	3.64	.001*	Fen- meslek
	Anadolu lisesi	95	18.89	2.42			
	Sosyal bilimler	12	17.91	2.71			
	Düz lise	17	17.52	2.45			
	Meslek lisesi	89	17.77	2.26			
	And.öğrt. lisesi	41	18.85	2.24			
	Güzel sanatlar	24	18.04	2.31			
	Diğer	60	18.33	2.74			
<i>Anahtar Figürler</i>	Fen lisesi	75	11.94	1.88	2.48	.016*	Düz- Güzel Sanat ve Diğer
	Anadolu lisesi	95	11.72	2.19			
	Sosyal bilimler	12	10.75	1.81			
	Düz lise	17	10.41	2.15			
	Meslek lisesi	89	11.28	2.17			
	And.öğrt. lisesi	41	11.43	2.06			
	Güzel sanatlar	24	12	2.10			
	Diğer	60	12.20	2.24			
<i>Zaman Perspektifi</i>	Fen lisesi	75	11.34	1.09	2.47	.017*	Fen-
	Anadolu lisesi	95	10.87	1.42			

	Sosyal bilimler	12	10.91	1.83			Düz ve Meslek
	Düz lise	17	10.35	1.32			
	Meslek lisesi	89	10.92	1.32			
	And.öğrt. lisesi	41	11.09	1.13			
	Güzel sanatlar	24	10.91	1.61			
	Diğer	60	11.43	1.03			
<i>Benlik Kavramı</i>	Fen lisesi	75	16.94	1.62	2.16	.036*	Fen ve Anadolu-Düz ve Meslek
	Anadolu lisesi	95	17.02	3.42			
	Sosyal bilimler	12	15.50	2.11			
	Düz lise	17	15.58	2.20			
	Meslek lisesi	89	16.21	1.45			
	And.öğrt. lisesi	41	16.41	1.49			
	Güzel sanatlar	24	16.16	2.21			
	Diğer	60	16.56	1.93			
<i>Planlama</i>	Fen lisesi	75	30.28	5.77	3.38	.002*	Fen-Meslek
	Anadolu lisesi	95	27.93	4.10			
	Sosyal bilimler	12	29.75	10.52			
	Düz lise	17	27.64	2.99			
	Meslek lisesi	89	27.16	4.09			
	And.öğrt. lisesi	41	27.60	4.67			
	Güzel sanatlar	24	27.62	4.25			
	Diğer	60	29.08	3.44			
<i>ÇKÖ</i>	Fen lisesi	75	141.20	10.97	4.78	.000*	Fen-Meslek
	Anadolu lisesi	95	136.52	11.90			
	Sosyal bilimler	12	134.91	19.29			
	Düz lise	17	130.76	11.64			
	Meslek lisesi	89	131.60	10.72			
	And.öğrt. lisesi	41	134.95	12.60			
	Güzel sanatlar	24	132.33	12.13			
	Diğer	60	136.08	10.53			

Tablo 3.5'te görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *Bilgi* ($F=1.79$, $p>0.05$) alt boyutundan alınan puanlar açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. *Merak/araştırma* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=4.85$, $p<0.05$). *Merak /araştırma*' dan alınan puanlar açısından Fen lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamaları (17.90); Meslek lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamalarından (15.91) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Denetim Odağı* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.64$, $p<0.05$). *Denetim Odağı*' ndan alınan puanlar açısından Fen lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamaları (19.30); Meslek lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamalarından (17.77) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Planlama* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.38$, $p<0.05$). *Planlama*' dan alınan

puanlar açısından Fen lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamaları (30.28); Meslek lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamalarından (27.16) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Kariyer gelişimi* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=4.78$, $p<0.05$). *Kariyer Gelişimi*'nden alınan puanlar açısından Fen lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamaları (141.20); Meslek lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin ortalamalarından (131.60) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Anahtar Figürler* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.48$, $p<0.05$). *Zaman Perspektifi* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.47$, $p<0.05$). *Benlik kavramı* açısından seçilmesi düşünülen lise türleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.16$, $p<0.05$).

Yapılan Levene testi sonucunda seçilmesi düşünülen lise türü açısından ÇKÖ'nün *İlgiler* alt boyutunun normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bunun üzerine ÇKÖ'nün *İlgiler* alt boyutu ile arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için non-parametrik test olan Kuruskal Wallis H analizi yapılmıştır.

Tablo-3.6. ÇKÖ'nün İlgiler Alt Boyutuna Göre Kuruskal Wallis H Testi Sonucu

Faktör	Okul türü	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark
İlgiler	Fen lisesi	75	231.95	7	18.64	.009*	Fen-diğer
	Anadolu lisesi	95	215.81				
	Sosyal bilimler	12	221.08				
	Düz lise	17	153.38				
	Meslek lisesi	89	179.24				
	And.öğrt. lisesi	41	234.60				
	Güzel sanatlar	24	189.08				
	Diğer	60	203.73				

Tablo- 3.6'da görüldüğü gibi *İlgiler* alt boyutuna ilişkin puanlar ile seçilmesi düşünülen lise türü arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda lise türleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; Fen lisesini seçmeyi düşünen öğrencilerin *İlgiler* alt boyutundan aldıkları puanlar diğer lise türlerini seçmeyi düşünen öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

Tablo-3.7. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Anne eğitim	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Merak/Araştırma</i>	Okuryazar değil	18	15.22	2.64	8.85	.000*	Okuryazar değil-üniversite
	İlköğretim	284	16.40	2.57			
	Lise	79	17.62	2.21			
	Üniversite ve üstü	32	17.68	1.92			
<i>Bilgi</i>	Okuryazar değil	18	14.77	2.53	1.73	.159	
	İlköğretim	284	15.58	2.01			
	Lise	79	15.86	1.92			
	Üniversite ve üstü	32	15.96	2.14			
<i>İlgiler</i>	Okuryazar değil	18	17.16	0.92	2.84	.038*	İlköğretim-üniversite
	İlköğretim	284	17.01	1.51			
	Lise	79	17.37	1.02			
	Üniversite ve üstü	32	17.59	0.66			
<i>Denetim Odağı</i>	Okuryazar değil	18	17.16	2.59	4	.008*	Okuryazar değil-üniversite
	İlköğretim	284	18.38	2.34			
	Lise	79	18.97	2.49			
	Üniversite ve üstü	32	19.18	2.40			
<i>Anahtar Figürler</i>	Okuryazar değil	18	10.94	2.04	5.22	.002*	Okuryazar değil-üniversite
	İlköğretim	284	11.43	2.15			
	Lise	79	12.18	2.06			
	Üniversite ve üstü	32	12.53	1.83			
<i>Zaman Perspektifi</i>	Okuryazar değil	18	10.77	1.43	2.38	.069	
	İlköğretim	284	10.99	1.30			
	Lise	79	11.39	1.15			
	Üniversite ve üstü	32	10.90	1.48			
<i>Benlik Kavramı</i>	Okuryazar değil	18	15.38	1.53	3.34	.019*	Okuryazar değil-üniversite
	İlköğretim	284	16.45	2.48			
	Lise	79	16.98	1.57			
	Üniversite ve üstü	32	17.06	1.60			
<i>Planlama</i>	Okuryazar değil	18	27.50	3.89	5.12	.002*	İlköğretim-lise
	İlköğretim	284	27.84	4.47			
	Lise	79	30.08	5.74			
	Üniversite ve üstü	32	29.06	4.21			
<i>ÇKÖ</i>	Okuryazar değil	18	128.94	1.86	9.65	.000*	Okuryazar değil-lise, üniversite
	İlköğretim	284	134.11	11.87			
	Lise	79	140.49	11.38			
	Üniversite ve üstü	32	140	10.07			

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *Bilgi* ($F=1.73$, $p>0.05$) ve *Zaman Perspektifi* ($F=2.38$, $p>0.05$) alt boyutlarından alınan puanlar açısından annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. *Merak/araştırma* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=8.85$, $p<0.05$). *Merak/araştırma*’dan alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.68); annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalamalarından (15.22) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *İlgiler* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=2.84$, $p<0.05$). *İlgiler*’den alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.59); annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (17.01) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Denetim Odağı* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=4$, $p<0.05$). *Denetim Odağı*’ndan alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (19.18); annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalamalarından (17.16) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Anahtar Figürler* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=5.22$, $p<0.05$). *Anahtar Figürler*’den alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (12.53); annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalamalarından (10.94) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Benlik Kavramı* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.34$, $p<0.05$). *Benlik Kavramı*’ndan alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.06); annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalamalarından (15.38) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Planlama* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=5.12$, $p<0.05$). *Planlama*’dan alınan puanlar açısından annesi lise mezunu olan öğrencilerin ortalamaları (30.08); annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (27.84) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Kariyer gelişimi* açısından annenin eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=9.65$, $p<0.05$). *Kariyer Gelişimi*’nden alınan puanlar açısından annesi üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (140) ve annesi lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (140.49); annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalamalarından (128.94) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo-3.8. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Baba eğitim	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Merak/Araştırma</i>	İlköğretim	258	16.29	2,59	8.60	.000*	İlköğretim-lise, üniversite
	Lise	93	17.32	2,28			
	Üniversite ve üstü	62	17.37	2,36			
<i>Bilgi</i>	İlköğretim	258	15.55	2,06	1.24	.291	
	Lise	93	15.92	1,80			
	Üniversite ve üstü	62	15.53	2,25			
<i>İlgiler</i>	İlköğretim	258	16.94	1,54	6.97	.001*	İlköğretim-üniversite
	Lise	93	17.40	1,05			
	Üniversite ve üstü	62	17.51	0,80			
<i>Denetim Odağı</i>	İlköğretim	258	18.16	2,43	8.38	.000*	İlköğretim-lise
	Lise	93	19.32	1,96			
	Üniversite ve üstü	62	18.70	2,66			
<i>Anahtar Figürler</i>	İlköğretim	258	11.39	2,16	4.92	.008*	İlköğretim-üniversite
	Lise	93	11.93	2,02			
	Üniversite ve üstü	62	12.22	2,09			
<i>Zaman Perspektifi</i>	İlköğretim	258	10.95	1,35	3.09	.046*	İlköğretim-lise
	Lise	93	11.34	1,08			
	Üniversite ve üstü	62	11.04	1,36			
<i>Benlik Kavramı</i>	İlköğretim	258	16.16	1,84	11.49	.000*	İlköğretim-lise, üniversite
	Lise	93	17.37	3,27			
	Üniversite ve üstü	62	16.95	1,51			
<i>Planlama</i>	İlköğretim	258	27.74	4,53	5.96	.003*	İlköğretim-üniversite
	Lise	93	29.58	3,31			
	Üniversite ve üstü	62	29.04	6,81			
<i>ÇKÖ</i>	İlköğretim	258	133.20	11,95	14.55	.000*	İlköğretim-lise, üniversite
	Lise	93	140.21	10,14			
	Üniversite ve üstü	62	138.40	12,34			

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *Bilgi* ($F=1.24$, $p>0.05$) alt boyutundan alınan puanlar açısından babanın eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. *Merak/araştırma* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=8.60$, $p<0.05$). *Merak /araştırma*’ dan alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.37) ve babası liseden mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.32); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (16.29) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *İlgiler* açısından babanın eğitim düzeyleri

arasında fark bulunmuştur ($F=6.97$, $p<0.05$). *İlgiler*'den alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (17.51); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (16.94) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Denetim Odağı* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=8.38$, $p<0.05$). *Denetim Odağı*'ndan alınan puanlar açısından babası liseden mezun olan öğrencilerin ortalamaları (19.32); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (18.16) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Anahtar Figürler* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=4.92$, $p<0.05$). *Anahtar Figürler*'den alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (12.22); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (11.39) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Zaman Perspektifi* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.09$, $p<0.05$). *Zaman Perspektifi*'nden alınan puanlar açısından babası liseden mezun olan öğrencilerin ortalamaları (11.34); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (10.95) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Benlik kavramı* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=11.49$, $p<0.05$). *Benlik kavramı*'ndan alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (16.95) ve babası liseden mezun olan öğrencilerin ortalamamaları (17.37); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (16.16) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Planlama* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=5.96$, $p<0.05$). *İlgiler*'den alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (29.04); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (27.74) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Kariyer gelişimi* açısından babanın eğitim düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=14.55$, $p<0.05$). *Kariyer Gelişimi*'nden alınan puanlar açısından babası üniversite ve üstü okullardan mezun olan öğrencilerin ortalamaları (138.40) ve babası liseden mezun olan öğrencilerin ortalamaları (140.21); babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ortalamalarından (133.20) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo-3.9. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumu Açısından Öğrencilerin Kariyer Gelişim Düzeylerine İlişkin İlişkisiz Örneklem t- Testi Sonuçları.

Faktör	Anne	N	Ort	Ss	t	P
<i>Merak/Araştırma</i>	Çalışan	128	17.04	2.24	2.07	.052
	Çalışmayan	285	16.52	2.64		
<i>Denetim Odağı</i>	Çalışan	128	15.54	1.99	-0.90	.929
	Çalışmayan	285	15.67	2.06		
<i>Anahtar Figürler</i>	Çalışan	128	17.05	1.46	0.53	.591
	Çalışmayan	285	17.16	1.33		
<i>Zaman Perspektifi</i>	Çalışan	128	18.49	2.52	0.57	.569
	Çalışmayan	285	18.51	2.36		
<i>Benlik Kavramı</i>	Çalışan	128	11.72	2.03	1.23	.217
	Çalışmayan	285	11.60	2.18		
<i>Planlama</i>	Çalışan	128	11.10	1.26	1.80	.072
	Çalışmayan	285	11.03	1.32		
<i>Bilgi</i>	Çalışan	128	16.80	3.09	-0.57	.566
	Çalışmayan	285	16.44	1.76		
<i>İlgiler</i>	Çalışan	128	29.07	5.97	-0.75	.454
	Çalışmayan	285	28.02	4.09		
<i>ÇKÖ</i>	Çalışan	128	136.85	12.73	1.41	.157
	Çalışmayan	285	134.98	11.65		

Tablo 3.9’ da görüldüğü gibi öğrencilerin Kariyer Gelişim Ölçeği’nden aldıkları puanlar açısından annenin çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=1.41$, $p>0.05$). Bunun yanında *Merak* ($t=2.07$, $p>0.05$); *Denetim Odağı* ($t=-0.90$, $p>0.05$); *Anahtar Figürler* ($t=0.53$, $p>0.05$); *Zaman Perspektifi* ($t=0.57$, $p>0.05$); *Benlik Kavramı* ($t=1.23$, $p>0.05$); *Planlama* ($t=1.80$, $p>0.05$); *Bilgi* ($t=-0.57$, $p>0.05$) ve *İlgiler* ($t=-0.75$, $p>0.05$) alt boyutlarından aldıkları puanlar açısından da annenin çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo-3.10. Kariyer Gelişim Düzeylerinin Yaşanan Yerleşim Yeri Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktör	Yaşanan Yer	N	Ort	Ss	F	P	Anlamlı Fark
<i>Merak/Araştırma</i>	Köy	171	16.03	2.59	8.56	.000*	Köy- il
	Kasaba	66	16.86	1.99			
	İlçe Merkezi	54	16.66	2.74			
	İl Merkezi	122	17.50	2.40			
<i>Denetim Odağı</i>	Köy	171	17.57	2.49	16.21	.000*	Köy- il,ilçe

	Kasaba	66	19.22	1.98			ve kasaba
	İlçe Merkezi	54	18.96	2.28			
	İl Merkezi	122	19.22	2.14			
<i>Anahtar Figürler</i>	Köy	171	11.07	2.19	7.94	.000*	Köy- il ve kasaba
	Kasaba	66	12.15	1.97			
	İlçe Merkezi	54	11.66	2.10			
	İl Merkezi	122	12.15	1.98			
<i>Planlama</i>	Köy	171	26.97	4.96	9.62	.000*	Köy- il ve kasaba
	Kasaba	66	30.09	5.87			
	İlçe Merkezi	54	28.70	4.12			
	İl Merkezi	122	29.19	3.45			

Tablo 3.10’da görüldüğü gibi kariyer gelişim düzeyinin *Merak/araştırma* açısından yaşanan yerleşim yerleri arasında fark bulunmuştur ($F=8.56$, $p<0.05$). *Merak/araştırma*’ dan alınan puanlar açısından il merkezinde yaşayan öğrencilerin ortalamaları (17.50); köyde yaşayan öğrencilerin ortalamalarından (16.03) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Denetim Odağı* açısından yaşanan yerleşim yerleri arasında fark bulunmuştur ($F=16.21$, $p<0.05$). *Denetim Odağı*’ndan alınan puanlar açısından il merkezinde yaşayan öğrencilerin ortalamaları (19.22), ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin ortalamaları (18.96) ve kasabada yaşayan öğrencilerin ortalamaları (19.22); köyde yaşayan öğrencilerin ortalamalarından (17.57) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Anahtar Figürler* açısından yaşanan yerleşim yerleri arasında fark bulunmuştur ($F=7.94$, $p<0.05$). *Anahtar Figürler*’den alınan puanlar açısından il merkezinde yaşayan öğrencilerin ortalamaları (12.15) ve kasabada yaşayan öğrencilerin ortalamaları (12.15); köyde yaşayan öğrencilerin ortalamalarından (11.07) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. *Planlama* açısından yaşanan yerleşim yerleri arasında fark bulunmuştur ($F=9.62$, $p<0.05$). *Planlama*’dan alınan puanlar açısından il merkezinde yaşayan öğrencilerin ortalamaları (29.19) ve kasabada yaşayan öğrencilerin ortalamaları (30.09); köyde yaşayan öğrencilerin ortalamalarından (26.97) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Yapılan Levene testi sonucunda yerleşim yerleri açısından ÇKÖ’nün *Bilgi, İlgiler, Zaman Perspektifi, Benlik Kavramı* alt boyutlarının ve ÇKÖ toplam puanının normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bunun üzerine ÇKÖ’nün *Bilgi, İlgiler, Zaman Perspektifi, Benlik Kavramı* alt boyutları ve ÇKÖ ile yerleşim yerinin arasında

anlamli bir farklılık olup olmadığını anlamak için non-parametrik test olan Kuruskal Wallis H analizi yapılmıştır.

Tablo-3.11. KÖ'nün Bilgi, İlgiler, Zaman Perspektifi, Benlik Kavramı Alt Boyutlarına ve KÖ Toplam Puanına Göre Kuruskal Wallis H Testi Sonucu

Faktör	Yerleşim Yeri	N	Sıra Ort.	Sd	X2	P	Anlamlı Fark
<i>Bilgi</i>	Köy	171	199.05	7	5.22	.156	
	Kasaba	66	193.46				
	İlçe Merkezi	54	203.54				
	İl Merkezi	122	227.00				
<i>İlgiler</i>	Köy	171	174.21	7	31.63	.000*	Köy- İl merkezi
	Kasaba	66	252.00				
	İlçe Merkezi	54	230.22				
	İl Merkezi	122	218.34				
<i>Zaman Perspektifi</i>	Köy	171	179.80	7	22.21	.000*	Köy- İl merkezi
	Kasaba	66	244.60				
	İlçe Merkezi	54	204.58				
	İl Merkezi	122	225.86				
<i>Benlik Kavramı</i>	Köy	171	167.71	7	36.11	.000*	Köy- İl merkezi
	Kasaba	66	240.58				
	İlçe Merkezi	54	215.13				
	İl Merkezi	122	240.30				
<i>KÖ</i>	Köy	171	157.72	7	53.68	.000*	Köy- İl merkezi
	Kasaba	66	252.38				
	İlçe Merkezi	54	213.68				
	İl Merkezi	122	248.57				

Tablo- 3.11'de görüldüğü gibi *Bilgi* alt boyutuna ilişkin puanlar ile yaşanan yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda yerleşim yerleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. *İlgiler* alt boyutuna ilişkin puanlar ile yaşanan yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda yerleşim yerleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; İl merkezinde yaşayan öğrencilerin *İlgiler* alt boyutundan aldıkları puanlar köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. *Zaman Perspektifi* alt boyutuna ilişkin puanlar ile yaşanan yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda yerleşim yerleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; İl merkezinde

yaşayan öğrencilerin *Zaman Perspektifi* alt boyutundan aldıkları puanlar köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. *Benlik Kavramı* alt boyutuna ilişkin puanlar ile yaşanan yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda yerleşim yerleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; İl merkezinde yaşayan öğrencilerin *Benlik Kavramı* alt boyutundan aldıkları puanlar köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. *Kariyer Gelişimine* ilişkin puanlar ile yaşanan yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Kuruskal Wallis H analizi sonucunda yerleşim yerleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre; İl merkezinde yaşayan öğrencilerin *Kariyer Gelişim* puanları köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

Tablo-3.12. Yaşanan Yerde Üniversite Olup Olmaması Açısından Öğrencilerin Kariyer Gelişim Düzeylerine İlişkin İlişkisiz Örneklem t- Testi Sonuçları

Faktör	Üniversite	N	Ort	Ss	t	P
<i>Merak/Araştırma</i>	Var	122	17.50	2.40	4.44	.000*
	Yok	291	16.34	2.51		
<i>Denetim Odağı</i>	Var	122	15.96	1.94	4.18	.000*
	Yok	291	15.49	2.06		
<i>Anahtar Figürler</i>	Var	122	17.36	0.99	3.29	.001*
	Yok	291	17.03	1.49		
<i>Zaman Perspektifi</i>	Var	122	19.22	2.14	1.69	.092
	Yok	291	18.20	2.46		
<i>Benlik Kavramı</i>	Var	122	12.15	1.98	3.23	.001*
	Yok	291	11.42	2.17		
<i>Planlama</i>	Var	122	11.22	1.27	2.74	.006*
	Yok	291	10.98	1.31		
<i>Bilgi</i>	Var	122	16.99	1.33	2.22	.027*
	Yok	291	16.37	2.53		
<i>İlgiler</i>	Var	122	29.19	3.45	2.56	.011*
	Yok	291	28	5.19		
<i>ÇKÖ</i>	Var	122	139.6	9.42	5.10	.000*
	Yok	291	133.8	12.57		

Tablo 3.12’de görüldüğü gibi öğrencilerin Kariyer Gelişim Ölçeği’nden alınan puanlar açısından yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=5.10$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin kariyer

gelişim puan ortalamaları (139.6), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin kariyer gelişim puanı ortalamalarından (133.8) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Merak/araştırma* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=4.44$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Merak/Araştırma* puan ortalamaları (17.50), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Merak/Araştırma* puan ortalamalarından (16.34) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Denetim Odağı* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=4.18$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Denetim Odağı* puan ortalamaları (15.96), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Denetim Odağı* puan ortalamalarından (15.49) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Anahtar Figürler* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3.29$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Anahtar Figürler* puan ortalamaları (17.36), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Anahtar Figürler* puan ortalamalarından (17.03) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Zaman Perspektifi* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=1.69$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Zaman Perspektifi* puan ortalamaları (19.22), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Zaman Perspektifi* puan ortalamalarından (18.20) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Benlik Kavramı* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3.23$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Benlik Kavramı* puan ortalamaları (12.15), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Benlik Kavramı* puan ortalamalarından (11.42) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Planlama* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2.74$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Planlama* puan ortalamaları (11.22), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Planlama* puan ortalamalarından (10.98) daha yüksek

olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *Bilgi* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2.22$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *Bilgi* puan ortalamaları (16.99), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *Bilgi* puan ortalamalarından (16.37) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin alt boyutlarından *İlgiler* alt boyutundan aldıkları puanlar ile yaşanan yerde üniversite olup olmaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2.56$, $p<0.05$). Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin *İlgiler* puan ortalamaları (29.19), yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin *İlgiler* puan ortalamalarından (28) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo-3.13. Öğrencilerin Akademik Başarı ve Kariyer Gelişim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişken	Merak	Bilgi	İlgi	Denetim Odağı	Anahtar Figürler	Zaman Pers.	Benlik Algısı	Planlama	ÇKÖ
Akademik Başarı	.22**	.12*	.36**	.33**	.06	.21**	.29**	.16**	.33**

** = 0.01 düzeyinde anlamlıdır, * = 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3.13' de görüldüğü gibi akademik başarı ile kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Anahtar Figürler* ($r=.06$, $p>0.05$) arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. *Akademik başarı* ile kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Merak* ($r=.22$, $p<0.01$), *Bilgi* ($r=.12$, $p<0.05$), *Zaman Perspektifi* ($r=.21$, $p<0.01$), *Benlik Algısı* ($r=.29$, $p<0.01$) ve *Planlama* ($r=.16$, $p<0.01$) arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde; *Akademik başarı* ile kariyer gelişiminin alt boyutlarından *İlgiler* ($r=.36$, $p<0.05$) ve *Denetim Odağı* ($r=.33$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir. Kariyer gelişimi ile akademik başarı arasında da orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir ($r=.33$, $p<0.01$).

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişimlerine ilişkin elde edilen bulguların, mevcut kuramsal literatür desteğiyle tartışılmasına ve yorumlanmasına yer verilmiştir. Ancak özellikle ilköğretimde kariyer gelişimi konusunda yapılan çalışmaların sınırlı olması nedeniyle literatürde kariyer gelişimi kavramına yakın olarak kullanılan mesleki olgunluk araştırmalarının ve lise düzeyinde yapılan araştırmaların sonuçlarından da faydalanılmıştır.

4.1. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada, ilk olarak kariyer gelişimi ve alt boyutları cinsiyet açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları ilköğretim II. kademedeki kız ve erkek öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını göstermiştir. Ancak kariyer gelişiminin alt boyutları açısından cinsiyetler arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Bu bulgular 8.sınıftaki kız ve erkekler öğrencilerin kariyer gelişimleri arasında fark olmadığını bulan araştırmanın (Yayla ve Bacanlı, 2011; Yayla, 2011) ve kız ve erkeklerin mesleki olgunlukları arasında fark olmadığını bulan araştırmaların (Herr ve Erderlein, 1976; Kelly ve Collangelo, 1990; Moracco, 1976; Sahranç, 2000; Sürücü, 2005; Westbrook ve diğerleri, 1980; Zeren, 1999) bulgularına benzemektedir.

Bunun yanında bu araştırmanın sonuçları ilköğretim II. kademedeki kız öğrencilerin kariyer gelişimi düzeylerinin, erkek öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinden yüksek olduğu sonucuna ulaşan araştırmayla (Sapmaz, 2011) farklılık göstermektedir. Yine sekizinci sınıftaki kızların mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu (Akbalık, 1991) ve lise öğrencisi kızların mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu (King, 1989; Hartung, 1997; Akay, 1982; Uzer, 1987; Çakar, 1997; Yazar, 1997 ve Bayındır, 1999; Akbıyık, 1996; Otrar, 1997; Bal, 1998; Kalafat, 1998; Evren, 1999; Sekmenli, 2000; Ocakçı ve Arkadaşları, 2000; Acısu, 2002; Gülbahçe, 2007) ve önlisans programında öğrenim gören kız öğrencilerin kariyer olgunluğunun erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu

(Isaac, 2001) sonucuna ulaşan araştırmalardan da farklılık göstermektedir. Kuzgun (2006)'a göre bu durum kızların meslek hedeflerine ulaşmalarını engelleyen gerçeklere daha duyarlı olmalarından ve yüksek düzeyde meslek hedeflerinde ısrar etmeyip amaçlarından çabuk vazgeçmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak arada fark olduğunu gösteren araştırmaların neredeyse tamamı bir sonraki gelişim basamağına (lise) özgü bir sonucu göstermektedir. Bu durumda başlangıçta (ilköğretim) benzer noktalardan da öğrencilerin, kariyer gelişimi açısından zamanla farklılaşmaya gittiği düşünülebilir.

Kariyer gelişimi alt boyutları ile cinsiyet karşılaştırıldığında ise kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Merak/araştırma* ve *Bilgi* alt boyutlarında, kızların puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. *Merak/araştırma* alt boyutu, öğrencinin okulda ve çevrelerindeki merak ve araştırma davranışlarını içerir ve meslekleri araştırma, dolayısıyla kariyer kararı verme zamanı geldiğinde daha doğru ve gerçekçi bir kariyer kararı vermeyi içerir. *Bilgi* alt boyutu ise meslekler hakkındaki bilgileri kullanmayı ve öneminin farkında olmayı içerir. Bu iki alt boyut birlikte değerlendirildiğinde kız öğrencilerin kendilerine en uygun mesleği seçme konusundaki araştırma, çabalarının ve meslek seçiminin önemi konusundaki farkındalıklarının erkeklerden daha fazla olduğu söylenebilir. Bu da kız öğrencilerin bilinçlendiği ve toplumda kendilerine uygun olarak nitelendirilen geleneksel mesleklerden farklı mesleklere yönelme çabası içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Kariyer gelişimi alt boyutlarından *Anahtar Figürler* alt boyutunda ise, erkeklerin puan ortalamaları kızların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir. *Anahtar Figürler* alt boyutu, çocuğun kime benzemek istediğini, ilerde seçecek olduğu meslek için kimi rol model aldığını içerir. Erkek öğrencilerin *Merak/araştırma* ve *Bilgi* alt boyutlarından düşük, *Anahtar Figürler* alt boyutundan yüksek puan almaları, seçecekleri meslekleri araştırarak ve bilgi toplayarak seçmekten çok çevrelerindeki kişilerin, özellikle model aldıkları yetişkinlerin mesleklerini seçme eğiliminde olduklarını gösterir. Ayrıca bu bulgu, kızlara genellikle daha az eğitim fırsatı verildiğinden, kızların daha ısrarcı oldukları, araştırdıkları ve bilgi edindikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimine ilişkin sınıf düzeyleri açısından yapılan karşılaştırmada, 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi puanları, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır. Başka bir ifadeyle sınıf düzeyi yükseldikçe ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin anlamlı olarak yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgu kariyer gelişimi ile ilgili Super'in (1957; 1990) teorik görüşlerini ve önceki araştırma sonuçlarını (Patton ve Creed, 2001; Bacanlı ve Sürücü, 2011; Sapmaz, 2011) desteklemektedir. Ayrıca bu bulgu sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk ve kariyer gelişim düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşan çeşitli araştırmaların da (Yazar, 1997; Bal, 1998; Acısu, 2002; Kuzgun ve Bacanlı, 2011; Crites, 1978; Super ve Nevill, 1984; Luzzo, 1993; Patton ve Creed, 2001; Flouri ve Buchanan, 2002; Keller, 2004; Creed, Patton ve Prideaux, 2007) sonuçlarını desteklemektedir.

4.3. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına algılanan sosyoekonomik düzey (SED) açısından bakıldığında, algılanan SED'i yüksek olan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin algılanan SED'i düşük olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve algılanan SED arttıkça kariyer gelişim düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu algılanan sosyoekonomik düzey yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyinin de yükseldiği (Yayla ve Bacanlı, 2011; Sapmaz, 2011; Yayla, 2011) ve sosyoekonomik düzeyi yüksek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin düşük olanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan (Yazar, 1997; Çakar, 1997; Bayındır, 1999; Sürücü, 2005; Gülbahçe, 2007; Vriend, 1969, Maynard ve Hansen, 1970, Akt. Çakar, 1997) araştırmaların sonuçlarına benzemektedir. Kuzgun (2006)'a göre üst SED aileler çocuklarına iyi eğitim ve meslek seçeneklerini inceleme fırsatları sağlamaktadırlar. Ayrıca bu aileler çocuklarından yüksek başarı beklemektedirler. Üst SED ailelerin çocuklarının yeteneklerinin üzerinde meslek hedefleri belirleme ve bunda ısrar etme olasılıkları yüksektir. Bu nedenle üst SED'deki öğrencilerin kariyer gelişimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen bu çalışmaların yanında, mesleki olgunluk ile SED arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur (Akbalık, 1991; Akbıyık, 1996; Otrar, 1997; Zeren, 1999; Sekmenli, 2000; Sürücü, 2005; Şahin, 2007) yaptıkları çalışmalarında SED ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit etmişlerdir.

Ailenin sosyoekonomik düzeyinin yüksek olması, çocuklarına iyi yaşam koşulları sağlaması ve gelecekleri adına her türlü imkanı tanınması, çocuğun mesleki ve kişisel deneyimlerini zenginleştirmesine, akademik anlamda gereken yardımı alabilmesine ve dolayısıyla kariyer gelişim düzeylerinin yükselmesine neden olmaktadır.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarına algılanan SED açısından baktığımız zaman ise *Merak/araştırma*, *Anahtar Figürler* ve *Planlama* alt boyutlarında algılanan SED’i yüksek olan öğrencilerin, düşük olanlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. *Merak/araştırma* alt boyutu, öğrencinin okulda ve çevrelerindeki merak ve araştırma davranışlarını, *Anahtar Figürler* alt boyutu çocukların rol modellerini, kime benzemek istediklerini ve *Planlama* alt boyutu ise öğrencilerin plan yapmanın önemini anlamalarını içerir. SED’i yüksek olan öğrencilerin ekonomik imkânlarının daha iyi olması ve ailelerin kariyer ve meslekler konusunda bilinçlendirmeye yardımcı olacak kaynak ve imkân sağlamaları ve yaşadıkları çevrenin kültür düzeyinin yüksek olmasından dolayı çevrelerinde model alabilecekleri daha çok insan olması nedeniyle öğrencilerin bu konuda daha planlı ve bilinçli olduğu ve daha çok anahtar figürlere sahip oldukları söylenebilir.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *İlgiler* alt boyutunda ise algılanan SED’i orta olan öğrencilerin, düşük olanlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin ilgiler alt boyutunu geliştirebilmelerinde onların SED’lerinin önemli rolleri olduğu sonucuna ulaşan araştırmanın sonuçlarını da desteklemektedir (Sapmaz, 2011). SED’i daha iyi olan ailelerin çocuklarına sundukları imkânların geniş olması ve bu nedenle çocuklarına yaşantı zenginliği sağlamaları, çocukların ilgilerinin de çeşitlenmesine sebep olmaktadır.

4.4. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Seçilmesi Düşünülen Lise Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına seçilmesi düşünülen lise türü açısından bakıldığında Fen lisesini tercih etmeyi düşünen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, Meslek lisesini tercih etmeyi düşünen öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınavla girilebilecek en yüksek puana sahip okul türünü kendine hedef olarak belirleyen, başka bir deyişle hedefini yüksek tutan ve bu hedef doğrultusunda çalışmalarını planlayıp gerçekleştiren öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Bu öğrencilerin muhtemelen tamamı bir yükseköğrenim programına girmeyi de gelecekteki planları arasındadır. Bunun yanında sınavsız geçilebilecek meslek liselerini seçmeyi düşünen ve genelde yükseköğrenim görmekten çok liseyi bitirip bir meslek sahip olma ve hayata atılma düşüncesiyle hareket eden öğrencilerin de kariyer gelişim düzeylerinin düşük olması beklenir.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarına seçilmesi düşünülen lise türü açısından baktığımız zaman ise *Merak/araştırma*, *İlgiler*, *Denetim Odağı* ve *Planlama* alt boyutlarında Fen lisesini seçmeyi düşünen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, Meslek lisesini seçmeyi düşünenlere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geleceğe yönelik hedefleri netleşmiş olan, ne istediğini bilen öğrenciler bu konuda daha ilgili olacak, daha bilinçli ve planlı bir araştırma sürecine girecek ve kariyer seçimi konusunda çevrelerindeki istekleri ve kontrollerinden çok kendi iç seslerini ve isteklerini dikkate alacaklardır.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Zaman Perspektifi* ve *Benlik Kavramı* alt boyutlarında ise Fen ve Anadolu lisesini seçmeyi düşünen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, Düz lise ve Meslek lisesini seçmeyi düşünenlere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle sınavla girilebilecek okul düşünenlerin kariyer gelişim düzeyleri, sınavsız girilebilecek okul düşünenlere oranla yüksek çıkmıştır. *Zaman perspektifi*, çocukların içinde buldukları anı geleceğe nasıl yansıttıklarını, *Benlik Kavramı* ise benlik bilgisinin farkındalığını içerir. Bu sonuca göre hedefi yüksek olan ve bu doğrultuda çalışan öğrencilerin

kendileriyle ve ne istedikleriyle ilgili bilgileri ve içinde buldukları zamanın geleceği şekillendireceğiyle ilgili farkındalıkları daha yüksektir denebilir.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Anahtar Figürler* alt boyutunda ise Güzel Sanatlar Lisesi ve diğer lise türlerini (Polis Koleji, Askeri okullar gibi) seçmeyi düşünen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, Düz liseyi seçmeyi düşünenlere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çevresinde, ailesinde ya da okulunda kendisine rol model olarak belirlediği kişiler bu lise türünü gerektiren mesleklerde çalışan öğrenciler bu alanlarla ilgili yeteneklerinin farkına varmakta ve bu mesleklere yönelmeyi düşünmekte, bu rol modelden yoksun olan öğrenciler ise sınavsız girilebilecek düz lise tercihinde bulunmayı düşünmektedir.

4.5. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına annenin eğitim durumu açısından bakıldığında annesinin eğitim düzeyi lise-üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, annesi okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri de artmıştır. Araştırmanın sonuçları ilköğretim öğrencilerinin annenin eğitim düzeyleri ilköğretim düzeyinden liseye doğru yükseldikçe kariyer gelişim düzeylerinin de anlamlı olarak yükseldiğini bulan araştırma (Bacanlı ve Sürücü, 2011) sonuçlarını desteklemekte ve annenin eğitim düzeyi ile mesleki olgunluk arasında anlamlı ilişki bulan araştırma (Çakar, 1997; Bal, 1998; Sekmenli, 2000) sonuçlarına benzemektedir. Bunun yanında araştırma sonuçları, öğrencilerin kariyer gelişimi ya da mesleki olgunluk puanlarının annenin öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulan araştırma (Akbıyık, 1996; Otrar, 1997; Yayla, 2011; Yayla ve Bacanlı, 2011; Kracke, 1997) sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Bu bulgu, annelerin eğitim düzeyinin, çocuklarının kariyer gelişimlerini zenginleştirmede önemli rolleri olduğunu göstermektedir (Bacanlı ve Sürücü, 2011).

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Merak/araştırma, Denetim Odağı, Anahtar Figürler* ve *Benlik Kavramı* alt boyutlarında annesinin eğitim düzeyi üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, annesi okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annesinin eğitim

düzeyi yüksek olan öğrenci, annesinin desteğiyle mesleklerle ilgili araştırma konusunda daha bilinçli olacak, kendisi ve ne istediğiyle ilgili farkındalığı ve özgüveni daha yüksek olacak ve annesini rol model olarak göreceği için hedefleri daha yüksek olacaktır.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *İlgiler* alt boyutunda ise annesinin eğitim düzeyi üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrenciye yardım etme ve onu farklı etkinliklere yönlendirerek hoşlandığı ve ilgi duyduğu şeyleri belirlemesine yardımcı olma olasılığı artmaktadır.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Planlama* alt boyutunda ise annesinin eğitim düzeyi lise olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin de bilinçlenmesi ve geleceğiyle ilgili planlamanın önemini kavraması artmaktadır.

4.6. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına babanın eğitim durumu açısından bakıldığında babasının eğitim düzeyi lise- üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları ilköğretim öğrencilerinin babanın eğitim düzeyleri ilköğretim düzeyinden liseye doğru yükseldikçe kariyer gelişim düzeylerinin de anlamlı olarak yükseldiğini bulan araştırma (Bacanlı ve Sürücü, 2011) sonuçlarını ve babanın öğrenim düzeyi ile mesleki olgunluk arasında anlamlı ilişki bulan araştırma sonuçlarını (Çakar, 1997; Otrar, 1997; Sekmenli, 2000) desteklemektedir. Bunun yanında araştırma sonuçları, öğrencilerin kariyer gelişimi ya da mesleki olgunluk puanlarının babanın öğrenim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulan araştırma (Akbiyık, 1996; Yayla, 2011; Yayla ve Bacanlı, 2011; Kracke, 1997) sonuçlarıyla farklılık göstermektedir.

Kariyer gelişiminin tüm alt boyutlarında babasının eğitim düzeyi lise-üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Babanın

eğitim düzeyi yükseldikçe, onun desteğiyle öğrencinin araştırma davranışının artması, yaşantılarını zenginleştirerek ilgilerinin belirginleşmesi, onu örnek olarak kendine yüksek hedefler belirlemesi, özgüvenin yüksek olması, geleceğe dair daha bilinçli planlamalar yapması beklenen bir sonuçtur. Kısaca bu bulgu, babaların eğitim düzeyinin, çocuklarının kariyer gelişimlerini zenginleştirmede önemli rolleri olduğunu göstermektedir (Bacanlı ve Sürücü, 2011).

4.7. İlköğretim II. Kademe ğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Annenin çalışıp çalışmamasına Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına annenin çalışıp çalışmaması açısından bakıldığında ilköğretim II. kademe ğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, annenin çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.8. İlköğretim II. Kademe ğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Yaşanan Yerleşim Yerine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına yaşanan yerleşim yeri açısından bakıldığında il merkezinde yaşayan ilköğretim II. kademe ğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, köyde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaşantıların zenginleşmesi, imkanların daha fazla olması ve rol modellerin artması il merkezinde yaşayan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin yükselmesine neden olmaktadır.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Merak/araştırma*, *İlgiler*, *Zaman Perspektifi*, *Denetim Odağı* ve *Benlik Kavramı* alt boyutlarında il merkezinde yaşayan ilköğretim II. kademe ğrencilerinin, köyde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İl merkezindeki imkanların daha iyi olması, araştırma olanaklarının artmasına; yaşantıların zenginleşmesi, ilgilerin belirginleşmesine ve gelecekle ilgili farkındalığın artmasına; farklı uyarıcı ve değişik durumlarla daha sık karşılaşma, özgüvenin yükselmesi, öğrencinin kendisiyle ilgili bilinç düzeyinin artması ve başkalarının yönlendirmesinden çok kendi istek, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hareket etmeye neden olacaktır. Köyde yaşayan öğrencilerin ise yaşantı zenginliği daha az, araştırma olanakları kısıtlı, ilgilerini belirginleştirmeleri için uyarıcı daha sınırlı, kendileriyle ilgili yaşantıların ve farkındalıklarının daha az

olması nedeniyle ailelerin ve çevrelerinin istekleri doğrultusunda hareket etmeleri daha muhtemeldir.

Kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Anahtar Figürler* ve *Planlama* boyutlarında il merkezi ve kasabada yaşayan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, köyde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin çevresinde model alacak insan sayısı daha çeşitli ve fazladır, bilinç düzeyi ve farkındalığın artmasıyla da geleceğe yönelik plan yapma ve hedef belirleme düzeyi de artacaktır. Köyde yaşayan öğrenci ise tüm bu olanaklardan yoksundur.

4.9. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Yaşanan Yerde Üniversite Olup Olmama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutlarına yaşanan yerde üniversite olup olmaması açısından bakıldığında yaşadığı yerde üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine kariyer gelişimi alt boyutlarından *Merak/araştırma*, *Denetim Odağı*, *Anahtar Figürler*, *Benlik Kavramı*, *Planlama*, *Bilgi ve İlgiler* alt boyutlarında da yaşadığı yerde üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin, yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite, bir şehrin sosyal ve kültürel hayatını doğrudan etkileyen, değiştiren ve canlandıran bir konuma sahiptir. Yaşadığı yerde üniversite olan öğrencilerin de onun imkanlarından faydalanması, o kültür ve bilim ortamında bulunması ve orada öğrenim gören öğrencilerle karşılaşması, üniversite hayatının insana kattığı değerleri ve gelecekteki yaşam tarzını etkilediğini bizzat görerek bu hedefe yönelmesi bu nedenle de kariyer gelişim düzeylerinin yükselmesi beklenen bir sonuçtur. Yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrenciler ise bu olanaklardan yoksundur.

4.10. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumu

Kariyer gelişimi ve alt boyutları ile akademik başarı arasındaki ilişkiye bakıldığında kariyer gelişim düzeyleri ile akademik başarı arasında orta düzeyde ve

pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle ilköğretim II. kademe öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri arttıkça kariyer gelişim düzeyleri de artmaktadır. Yine kariyer gelişiminin alt boyutlarından *Merak/araştırma, Bilgi, İlgiler, Denetim Odağı, Zaman Perspektifi, Benlik Kavramı* ve *Planlama* alt boyutları ile akademik başarı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. Bu sonuçlar hem ilgili literatürdeki teorik görüşleri (Super,1963) hem de algılanan akademik başarı düzeyi yükseldikçe kariyer gelişimi ve mesleki olgunluk düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşan araştırma sonuçlarını (Akbalık, 1996; Kuzgun ve Bacanlı, 1996; Bal, 1998; Sekmenli, 2000; Acısu, 2002; Yayla ve Bacanlı, 2011, Yayla, 2011, Bacanlı ve Sürücü, 2011; Kelso, 1977; Lawrence ve Brown, 1976; Westbrook ve diğerleri, 1980; Luzzo, 1993) desteklemektedir. Ancak, öğrencilerin akademik başarılarının yüksek ya da düşük olmasının öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşan (Powell ve Luzzo, 1998 ve Sürücü, 2007) araştırma sonuçlarından farklılık göstermektedir. Sahranç (2000) ise algılanan akademik başarı ile mesleki olgunluk düzeyi arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular bağlamında ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve bu sonuçlara ilişkin olarak geliştirilen öneriler sunulmuştur.

5. 1. SONUÇLAR

Araştırmada, ilköğretim II. kademe (6, 7 ve 8.sınıf) öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin kişisel değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, seçmeyi düşündüğü lise türü, anne-babanın eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu, algılanan sosyoekonomik düzey) ve çevresel değişkenlere (yaşanılan yerleşim yeri türü, yaşanılan yerde üniversite olup olmaması) göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri ile akademik başarıları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar şöyledir:

- 1- Araştırma sonucunda, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- Araştırma sonucunda, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür.
- 3- Kariyer gelişimine algılanan sosyoekonomik düzey (SED) açısından bakıldığında, algılanan SED’i yüksek olan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin algılanan SED’i düşük olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve algılanan SED arttıkça kariyer gelişim düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.
- 4- Kariyer gelişimine seçilmesi düşünülen lise türü açısından bakıldığında, Fen lisesini tercih etmeyi düşünen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, Meslek lisesini tercih etmeyi düşünen öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- 5- Kariyer gelişimine annenin eğitim durumu açısından bakıldığında annesinin eğitim düzeyi lise-üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, annesi okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin de arttığı görülmüştür.
- 6- Kariyer gelişimine babanın eğitim durumu açısından bakıldığında babasının eğitim düzeyi lise-üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 7- Kariyer gelişimine annenin çalışıp çalışmama durumu açısından bakıldığında ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 8- Kariyer gelişimine yaşanan yerleşim yeri açısından bakıldığında il merkezinde yaşayan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, köyde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 9- Kariyer gelişimine yaşanan yerde üniversite olup olmaması açısından bakıldığında yaşadığı yerde üniversite olan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin, yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 10- Kariyer gelişimi ile akademik başarı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise kariyer gelişim düzeyleri ile akademik başarı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. 2. ÖNERİLER

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeylerinin incelendiği araştırmada uygulamaya yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşüncesiyle aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- İlköğretimin tüm sınıf düzeylerinde, özellikle II. kademede kariyerle ilgili farkındalığın arttırılmasına ve kariyer yaşantılarının zenginleştirilmesine yönelik mesleki rehberlik faaliyetlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi önerilebilir. Özellikle 6. sınıftan itibaren bu çalışmaların planlanması ve yürütülmesi öğrencilerin ilerideki kariyer gelişimi açısından oldukça önemlidir.
- Kız öğrencilerin eğitim haklarından yararlanmaları ve kariyer gelişim düzeylerini yükseltme adına daha fazla desteklenmeleri önerilebilir. Bu pozitif ayrımcılık, gelecek nesillerin de desteklenmesi anlamına gelecektir.
- Algılanan SED’i yüksek olan öğrencilerin kariyer gelişimleri düşük olanlara göre anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Özellikle okullarda SED’i düşük olan öğrencilerin özgüvenlerini ve başarı konusundaki inançlarını arttırmaya, meslekler ve kariyerle ilgili bilinç düzeylerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Sınavla öğrenci alan bir liseyi seçmeyi düşünen öğrencilerin kariyer gelişim düzeyleri, sınavsız öğrenci alan bir liseyi seçmeyi düşünen öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ailelerin ve öğretmenlerin öğrenciyi, yüksek ve ulaşılabilir bir hedef belirleme konusunda bilinçlendirmeleri ve desteklemeleri önerilebilir.
- Anne-babanın eğitim düzeyinin artması öğrencilerin kariyer gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır. Okullarda ailelere yönelik sağlanacak mesleki rehberlik ve bilinçlendirme faaliyetlerinin (aile eğitimi, seminer, toplantı, konferans vs) arttırılması önerilebilir. Böylece aileler üzerinden öğrencilerin güçlendirilmesi hedeflenmelidir.
- Köyde yaşayan ve yaşadığı yerde üniversite olmayan öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle köylerde ve üniversite olmayan yerlerdeki okullarda çalışan öğretmenlerin öğrencilerin kariyer yaşantılarını zenginleştirmeleri adına mesleki ve kültürel geziler düzenlemeleri, okulda aileleri de dahil ederek çeşitli mesleki etkinlikler gerçekleştirmeleri, meslek tanıtım günleri yapmaları önerilebilir. Bu etkinlik, en yakın üniversiteyle iş birliğine gidilerek gerçekleştirilebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan bir araştırma grubu üzerinde yapılmıştır. Aynı araştırmanın ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde yapılması önerilebilir.
- Bu araştırma kesitsel bir yöntemle yapılmış, aynı araştırmanın boylamsal bir yöntemle çalışılması önerilebilir. Böyle bir araştırma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin yaşa göre nasıl bir değişme ve gelişme gösterdiğini ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Acısu, S. (2002). *Koruma Altında Olan Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akay, B. (1982). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbalık, G. (1991). *Ortaokul III. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbıyık, Y. (1996). *Meslek Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy B. A. ve Temel Z. F. (2001). *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arıcak, O.T. (1999). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aşık, T. (2008). *İlköğretimde Yönelme Öneri Formu Uygulamasının Öğrencilerin Okul ve Alan Seçimlerine Etkilerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ayas, T., Deniz, M. Ve Kağan, M. (2010). Ginzberg ve Arkadaşlarının Gelişim Kuramına Dayalı Örnek Bir Mesleki Grup Rehberliği Çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2): 1096- 1117. <http://www.insanbilimleri.com>.
- Bacanlı, F., Özer A. ve Sürücü, M. (2006). Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği'nin Faktör Yapısı ve Güvenirliği. *9.Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 17-19 Ekim, Çeşme, İzmir, Altın Yunus Otel.

- Bacanlı, F. (2008). *Kariyer Karar Verme Süreci*. Ragıp Özyürek (Editör). *Kariyer Yolculuğu*. Ses Reklam İletişim Hizmetleri, Ankara.
- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2009). *Çocukların Kariyer Gelişimleri ile Ebeveyne Bağlanmaları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. 10. Ulusal PDR Kongresi Sözel Bildiri, 22 Ekim 2009, Adana.
- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Ebeveyne Bağlanmaları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (4): 679-700.
- Bacanlı, F. ve Torun, S. (2012). İlköğretim Öğrencileri İçin Bazı Mesleklerin Tanıtımı. *İlköğretim Online Dergisi*, 11 (1): 230-238.
- Bal, P. N. (1998). *Ergenlik Döneminde Mesleki Karar Verme Olgunluğunun İncelenmesi ve Mesleki Karar Verme Eğitim Programının Etkisinin Araştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. San Francisco: W. H. Freeman.
- Bayındır, A. (1999). *Bireylerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Anne Babalarının Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baysal, A., (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri*. Editör: Alim Kaya. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Berlyne, D. E. (1960). *Conflict, Arousal, and Curiosity*. New York: McGraw Hill.
- Borrow, H. (1964). *Man in the World at Work*. Houghton Mifflin, Boston.

- Bozgeyikli, H. (2004). Mesleki Karar Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11: 221-234.
- Bozgeyikli, H. (2008). Mesleki Grup Rehberliğinin ilköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Düzeylerine Etkisi. *KKEF Dergisi*, 18: 125-136.
- Bozgeyikli H., Bacanlı, F. ve Doğan H. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Yetkinliklerinin Yordayıcılarının İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21: 125-136.
- Bozgeyikli, H. ve Işıklar, A. (2011). Öğrencilerin Mesleki Eğitim Merkezlerine Yönlendirilmeleri Önündeki Engel: Olumsuz Veli Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 25.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (6.baskı). PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Chak, A. (2002). Understanding children's curiosity and exploration through the lenses of Lewin's field theory: On developing an appraisal framework. *Early Child Development and Care*. 172. 77-87.
- Creed, P. A., Patton, W. ve Prideaux, L.A. (2007). Predicting change over time in career planning and career exploration for high school students. *Journal of Adolescence*, 30: 389.
- Crites, J.O. (1969). *Vocational psychology: The study of vocational behavior and development*. McGraw-Hill, New York.
- Çakar, M. (1997). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Doğan, H. (2011). *Ağ Bağlantılı Sınıf Rehberliği Uygulamasının İlköğretim 8.sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişim Düzeylerine Etkisi*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (3):1077-1098. <http://sbe.gantep.edu.tr>.
- Dölek, N. (2008). *Kariyer Geliştirme Kuramları*. Rağıp Özyürek (Editör). *Kariyer Yolculuğu*. Ses Reklam İletişim Hizmetleri, Ankara.
- Drummond R. J. ve Ryan C. W. (1994). *Career Counseling- A Developmental Approach*. Merril, an imprint of Prantice Hall. Eaglewood Cliffs, New Jersey Columbus, Ohio.
- Eby, L. T. (2006). Gender and Careers. J. Greenhaus ve G. Callanan (Ed.). *Encyclopedia of Career Development*. 325-330. SAGE Reference Publication.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and society*. (2nd ed.). New York: Norton.
- Evren, M. (1999). *Mesleki Grup Rehberliğinin Cinsiyetleri Farklı İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluklarına, Mesleki Benlik Algılarına ve Mesleki Tercihlerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Flouri, E. ve Buchanan, A. (2002). The Role of Work-Related Skills and Career Role Models In Adolescent Career Maturity. *The Career Development Quarterly*, 51: 36-43.
- Gelso, C.J. ve Fretz, B.R. (1992). *Counseling psychology*. Harcourt College Publishers, San Diego.
- Gibson, R. L. ve Mitchell, M. H. (1999). *Introduction to Counseling and Guidance* (Fifth Edition). Prentice Hall International, New Jersey.
- Gillies, R. M., McMahon, M. ve Carroll, J. (1998). Evaluating a career education intervention in the upper elementary school. *Journal of Career Development*, 24: 267-287.

- Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Axelrad, S. and Herma, J. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York: Columbia University Press.
- Ginzberg, E. (1952). Toward a theory of occupational choice. *Occupations*, 30, 491-494.
- Gülbahçe, A. (2007). *Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan ğrencilerin Sosyal Karşılaştırma ve Benlik İmgelerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güner, N. ve Selçuk, Z. (2004). *Sınıf İi Rehberlik Uygulamaları*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Hall, D.T. (1996). Long Live The Career, In D.T.Hall&Associates (Eds.) *The Career is Deal* Long Live The Career, JosseyBass, San Francisco.'den aktaran M. Ayala, Y.O. Pines, Unconscious Determinants of Career Choice and Burnout:Theoretical Model and Counseling Strategy, *Journal of Employment Counseling*, 38: 8.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J., and Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 385-419.
- Herr, E.L. ve Cramer, S.H. (1987). *Controversies in the mental health professions*. In: Accelerated Development, Muncie.
- Herr, E.L. ve Cramer, S.H. (1996). *Career guidance and Counseling through the life span: Systematic approaches* (5.Baskı). Harper Collins, New York.
- Herr, E.L., Cramer, S.H. ve Niles S. G. (2004). *Career guidance and counselling throughout the lifespan: Systematic Approaches*. Merrill Publishing Company, Columbus, Ohio.

- Hill, N.E., Ramirez, C. ve Dumka, L.E. (2003). Early adolescents' career aspirations: A qualitative study of perceived barriers and family support among lowincome, ethnically diverse adolescents. *Journal of Family Issues*, 24 (7): 934-959.
- Hitchner, K. W. ve Hitchner, A. (1996). *Counseling today's secondary students: practical strategies, techniques & materials for the school counselor*. NJ: Prentice Hall, Paramus.
- Jepsen, D. A. (1996). *Relationships between developmental career counseling theory and practice* (M.L. Savickas & W. B. Walsh Eds.). Handbook of Career Counseling and Practice. Davies- Black Publishing, California.
- Jordaan, J. P. (1963). Exploratory behavior: The formation of self and occupation concepts. In D. E. Super, R. I. Starishevsky, N. Matlin and J. P. Jordan (Eds.), *Career development: Self-concept theory* (pp. 42-78). New York: College Entrance Examination Board.
- Kalafat, Z. (1998). *Lise Öğrencilerinde Mesleki Geleceğe Bakış (Lise Öğrencilerinin Mesleki Gelecek Değerlendirmelerinin ve Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Karşılaştırılması İncelenmesi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırmalar ve İstatistik Teknikleri* (11. Baskı). Tekışık Web Ofset, Ankara.
- Karaköse, B., Turan, E., Gürbeden, F., Kaya, K., Kaşıkçı, M., ve Çandır, Y. (2006). *İlköğretim okullarında mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmalarında yaşanan problemlerin tespiti- Kayseri İli Örneği*. Kayseri Rehberlik Araştırma Merkezi Yayınları, Kayseri.
- Keller, K. (2004). The Relation Between Parental Behavior and the Career Maturity and Self-Efficacy of Young Adolescents. Unpublished Doctoral's Thesis, University of India, United States of America.

- Kelly, K.R. and Colangelo, N. (1990). Effects of academic ability and gender on career development. *Journal of the Education of Gifted*, 13(2):168-175.
- Kelso, G. I. (1977). The relation of school grade to age and stages in vocational development. *Journal of vocational Behavior*, 10: 287-301.
- Kidd, J.M. (2006). *Understanding Career Counseling: Theory, Research and Practice*.
- King, S. (1989). Sex Differences in a Causal Model of Career Maturity. *Journal of Counseling and Development*, 68, 208–214.
- Korkut, F. (2007). Psikolojik Danışmanların Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile İlgili Düşünceleri ve Uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32: 187-197.
- Korkut, G. (2009). İlköğretim Okullarında Sekizinci Sınıf Öğrencilerine Hazırlanan “Yönelme Öneri Formu” Doğrultusunda Öğrencilerin Gittikleri Üst Eğitim Kurumlarını Araştırılması. *Akademik Dizayn Dergisi*, 3(1):16-20.
- Kracke, B. (1997). Parental behaviors and adolescents career exploration. *Career Development Quarterly*, 45 :341-350.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2004). *İlköğretimde Meslek Gelişimi*. Kuzgun Y. (Editör). *İlköğretimde Rehberlik*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lawrence, W. and Brown, D. (1976). An investigation of intelligence, self-concept, socio-economic status, race and sex as predictors of career maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 9: 43-52.

- Lowman, R. L. (1992). *The Clinical Practice of Career Assessment: Interest, Ability and Personality*. Washington DC: American Psychological Association (Third edition).
- Luzzo, A. D. (1993). Predicting the Career Maturity of Undergraduates: A Comparison of Personal, Educational and Psychological Factors. *Journal of College Student Development*, 34: 271–275.
- Makro, K. and Savickas, M. L., (1998). Effectiveness of a career time perspective intervention. *Journal of Vocational Behavior*, 52, 106-119.
- McMahon, M., Carroll, J. ve Gillies, R. M. (2001). Career dreams: Occupational aspirations of year six children. *Australian Journal of Career Development*, 10: 25–31.
- Miller, J. (1977). *Career development needs of 9-year-old: How to improve carrer development programs*. Washington, DC: National Advisory Council for Career Education.
- Moracco, J. C. (1976). Vocational maturity of Arab and American high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 8: 367-373.
- Muro, J. J. ve Kottman, T. (1995). *Guidance and Counseling in the Elemantary and Middle Schools- A Practical Approach*. Brown Benchmark Publishers.
- Niles, S.G. (2003). Career Counselors Confront a Critical Crossroads: A Vision of the Future. *The Career Development Quarterly*, Alexandra: 52 (1), 70.
- Ocakçı, A., Razi, S. G. ve Kolaç, N. (2000). Zonguldak İl Merkezinde Öğrenim Gören Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Belirlenmesi. *Teknoloji Dergisi*, 3 (2-3): 125-134.

- Otrar, M. (1997). *Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16–18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Owen, F. K., Acar, T., Demir, Y., Haskan, Ö., Kabalcı, T., Kutsal, D., Pekin, İ. M. ve Turhan, E. (2009). Mesleki Rehberlik/ Kariyer Danışmanlığında Kart Sıralama Tekniği: Mesleki Değerlerle İlgili Bir Çalışma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2): 53-70.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Sistem Ofset, Ankara.
- Özgüven İ.E. (2003). *Endüstri Psikolojisi*. Pdrem Yayınları, Ankara.
- Patton, W. ve Creed, P. (2001). Development Issues In Career Maturity and Career Decision Status. *The Career Development Quarterly*, 49: 336–351.
- Piaget, J. (1977). *The development of thought: Equilibration of cognitive structures*. New York: Viking Pres.
- Pişkin, M. (2011). *Mesleki Gelişim Süreci ve Etkileyen Etmenler*. Yeşilyaprak, B. (Editör). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı-Kuramdan Uygulamaya*. PegemA Yayınları, Ankara.
- Pişkin, M. (2002). *Çocuğun Kariyer Planlamasında Ailenin Rolü*. 2001 Yılı Aile Raporu. 245-272. Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Powell, D. ve Luzzo, D. A. (1998). Evaluating Factors Associated With the Career Maturity of High School Students. *The Career Development Quarterly* 47: 145–158.

- Raney, L. M. ve Borders, L. D. (1997). Influential factors in career orientation and career aspirations of early adolescent girls. *Journal of Counseling Psychology*, 44: 160-172.
- Raney, L. M. and Borders, L. D. (1997). Influential factors in career orientation and career aspirations of early adolescent girls. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 160-172.
- Rich, N.S. (1979). Occupational knowledge: To what extent is rural youth handicapped? *Vocational Guidance Quarterly*, 27, 320-325.
- Robberts, S. (2002). Parents. University of Minnesota, Counseling and Career Services.
- Sahranç, Ü. (2000). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Denetim Odaklarına Göre Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sapmaz, H. İ. (2010). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile İlgili ve Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi- Kesitsel bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Schmidt, J. J. (1999). *Counseling in Schools: Essential Services and Comprehensive Programs* (Third Edition), A Viacom Company, Boston.
- Schultheiss, D., Kress, H., Manzi, A. ve Glasscock, J. (2001). Relational influences in career development: A qualitative inquiry. *The Counseling Psychologist*, 29: 214-239.
- Schultheiss, D. E. P. ve Stead, B.G. (2004). Childhood Career Development Scale: Scale Construction and Psychometric Properties. *Journal of Career Assessment*, 12(2): 113-134.

- Schultheiss, D.E.P., Palma, T.V. ve Manzi, A.J. (2005). Career Development in Middle Childhood: A Qualitative Inquiry. *The Career Development Quarterly*, Vol:53, 3:246.
- Schultheiss, D.E.P. (2005). Elementary Career Intervention Programs: Social Action Initiatives. *Journal of Career Development*, 31, 3: 190.
- Schultheiss, D.P.E. (2008). Current Status and Future Agenda for the Theory, Research, and Practice of Childhood Career Development. *Career Development Quarterly*, September;1.
- Schultheiss, D. E. P. ve Stead, B.G. (2010). Validity of Childhood Career Development Scale scores in South Africa. *Int J Edu Vocat Guidance*, 10: 73-88.
- Sekmenli, T. (2000). *Lise 1.sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Sharf, S. R. (2002). *Applying career development theory to counseling*. Thompson Learning Inc, London.
- Siyez, M. D. (2011). *Gelişimsel Yaklaşımlar*. Yeşilyaprak, B. (Editör). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı-Kuramdan Uygulamaya*. PegemA Yayınları, Ankara.
- Sönmez, V. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Super, D.E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8, 185-190.
- Super, D. E. (1963). *Toward making self-concept theory operational*, In Super, D. E., Starishevsky, R., Matlin, N. and Jordaan, J. P., (1963), *Career development: Selfconcept theory*. College Entrance Examination Board, New York.

- Super D. (1976). *Career education and the meaning of work*. U.S. Dept. of Health, Education, and Welfare, U.S. Govt. Print. Off., Washington.
- Super D. (1990). *A Life Span, Life Space Approach to Career Development*. In D.Brown & L. Brooks. *Career Choice and Development: Applying Contemporary Theory to Practice*. San Francisco.
- Sürücü, M. (2005). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, A. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretimde Yönelme Yönergesi'nin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihlerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tracey, T.J. (2001). The development of structure of interest in children: Setting the stage. *Journal of Vocational Behavior*, 59.
- Tracey, T.J. (2002). Development of interests and competency beliefs: A 1-year longitudinal study of fifth- to eighth-grade students using the ICA-R and structural equation modeling. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 148-163.
- Trice, A. D. and Tillapaugh, P. (1991). Children's estimates of their parents' job satisfaction. *Psychological Reports*, 69, 63-66.
- Trice, A. D., Hughes, M.A , Odom, C., Woods, K., and McClellan, N. C. (1995). The origins of children's career aspirations: IV. Testing hypotheses from four theories. *The Career Development Quarterly*, 43, 307-322.
- Turner, S. L., Steward, J. C. ve Lapan, R. T. (2004). Family factors associated with sixth-grade adolescents' math and science career interests. *The Career Development Quarterly*, 53, 41-52.

- Uzer, A.S. (1987). *Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programlarını Tercihleri ile Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ültanır, E. (2005). Kariyer Rehberliği ve Danışmanlığı Açısından Federal Almanya ve Türkiye'deki Hizmetler. *Milli Eğitim Dergisi*, 33:167. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-ultanir.htm>)
- Watson, M.ve McMahon, M. (2005). Children's career development: A research review from a learning perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 67: 119-132.
- Westbrook, B. W., Cutts, C. C., Madison, S. S. ve Arcia, M. A. (1980). The validity of Crites' model of career maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 16: 249-281.
- Yayla, A. ve Bacanlı, F. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. İlköğretim Online, 10 (3), 1148-1159. <http://ilkogretim-online.org.tr> (erişim tarihi: 13.11.2011).
- Yaylacı Ö. G. (2007). İlköğretim Düzeyinde Kariyer Eğitimi ve Danışmanlığı. *Bilig Dergisi*, 40: 119-140.
- Yazar, A.R. (1997). *Genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları ve Temel Tutumlar: Kuramsal Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (1): 33-46.
- Yazıcıoğlu, A. (2008). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Karar Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığına Giriş*.
Yeşilyaprak, B. (Editör). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı-Kuramdan
Uygulamaya*, PegemA Yayınları, Ankara.

Yörükoglu, A. (1997). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Zeren, G. (1999). *Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Lisesi Son Sınıf
Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans
Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zunker, V. G. (2000). *Career Counseling- Applied Concepts of Life Planning* (5.Baskı).
Brooks/ Cole Publishing Company, California.

Zunker, V. G. (2002). *Career counseling: Applied concepts of life planning*,
Brooks/Cole Publishing Company. California.

EKLER**EK I: KİŞİSEL BİLGİ FORMU****EK II: ÇOCUKLAR İÇİN KARIYER GELİŞİM ÖLÇEĞİ**

EK I**KİŞİSEL BİLGİ FORMU****Değerli Öğrenciler,**

Elinizdeki form bilimsel bir araştırma için bilgi toplama amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Bu nedenle soruları yanıtlarken içten olmanız, doğru bilgiler vermeniz, size en uygun seçeneği işaretlemeniz önemlidir. Kimliğiniz hakkındaki bilgileri yazmanız istenmemektedir ve sonuçlarınız kimseyle paylaşılmayacaktır.

Hepinize şimdiden teşekkür ederim.

**Psikolojik Danışman
Asiye CAN**

Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyetiniz : a. () Kadın b. () Erkek
2. Yaşınız : a. () 12 b. () 13 c. () 14 d. () 15 e. () 16
3. Sınıfınız : a. () 6. sınıf b. () 7. sınıf c. () 8. sınıf
4. Okulunuz :
5. Seçmeyi düşündüğünüz lise türü: a. () Fen Lisesi b. () Anadolu Lisesi
- c. () Sosyal Bilimler Lisesi d. () Düz Lise e. () Meslek Lisesi
- f. () Anadolu Öğretmen Lisesi g. () Diğer.....

6. Seçmeyi düşündüğünüz meslek:

Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorsunuz?.....
.....

Aileyle İlgili Bilgiler:

1. Annenizin eğitim durumu: a. () okuryazar b. () okuryazar değil c. () ilkokul
d. () ortaokul e. () lise f. () üniversite
g. () lisansüstü
2. Babanızın eğitim durumu: a. () okuryazar b. () okuryazar değil c. () ilkokul
d. () ortaokul e. () lise f. () üniversite
g. () lisansüstü
3. Annenizin mesleği: a. () memur b. () işçi c. () esnaf-zanaatkar
d. () teknisyen-tekniker e. () serbest meslek f. () üst düzey görevli g. () ev hanımı
h. () emekli

4. Babanızın mesleği: a. () memur b. () işçi c. () esnaf-zanaatkar
d. () teknisyen-tekniker e. () serbest meslek f. () üst düzey görevli g. () işsiz
h. () emekli

5. Ailenizin ekonomik durumu: a. () çok düşük b. () düşük c. () orta
d. () yüksek e. () çok yüksek

6. Kardeş sayısı:

7. Kardeşlerin eğitim durumu:

Kardeş 1-

Kardeş 2-

Kardeş 3-

Çevreyle İlgili Bilgiler:

1. Yaşadığınız yer : a. () köy b. () kasaba c. () ilçe merkezi d. () il merkezi

2. Yaşadığınız yerde yaygın olan ticari faaliyet: a. () turizm b. () tarım c. () ticaret
d. () diğer

3. Yaşadığınız yerde üniversite var mı? a. () var b. () yok

Bilgi Edinmeyle İlgili Bilgiler:

1. Mesleklerle ilgili bilgiyi nereden alıyorsunuz? a. () ailemden b. () arkadaşlarımdan
c. () TV- gazeteden d. () rehber öğretmenden e. () sınıf öğretmenimden
g. () internetten h. () diğer.....

Akademik Not Ortalaması

EK II**ÇOCUKLAR İÇİN KARIYER GELİŞİM ÖLÇEĞİ**

Aşağıdaki ölçekte 52 soru bulunmaktadır. Her soruyu dikkatle okuduktan sonra sayfanın sağ tarafındaki üç ifadeden size en uygun olanın üzerine çarpma (X) işareti koyunuz. Lütfen soruları cevapsız bırakmayınız. Katıldığınız için teşekkür ederiz.			
1. Değişik meslekleri merak ediyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
2. Okulda neler öğreneceğimi merak ediyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
3. Okulda öğrendiğim bilgiler bende merak uyandırır.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
4. Ailem meraklı biri olduğumu söyler.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
5. Arkadaşlarım meraklı biri olduğumu söyler.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
6. İçinde yaşadığım dünyayı kütüphanelere giderek araştırmaktan hoşlanırım.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
7. Yeni bilgiler öğrenmek için kitap okuyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
8. Okulda öğrendiklerimden daha fazlasını öğrenmeye çalışıyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
9. Meslekler hakkında daha fazla bilgi toplamak istiyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
10. Meslekler hakkında bilgi toplamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
11. Bir kişinin bir meslek seçebilmesi için farklı meslekler hakkında bilgiye ihtiyacı vardır.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
12. En çok hoşlandığım mesleği seçebilmek için daha fazla bilgiye ihtiyaç duyuyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
13. Yaşadığım çevredeki meslek çeşitleri hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
14. Hangi oyunları oynamaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
15. Hangi derslerden hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
16. Ne çeşit kitapları okumaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
17. Hangi sporları yapmaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
18. Okuldaki faaliyetlerimi ne kadar başarabileceğime ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
19. Ne yapmak istediğime ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
20. Sınavlara ne kadar çalışacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
21. Arkadaşlarıma nasıl davranacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
22. İnsanlara ne söyleyeceğime ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
23. Derslerime ne kadar çok çalışacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
24. Yapacağım işe ne kadar çaba harcayacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil

25. Hayranlık duyduğum kişinin yaptığı mesleği seçmek istiyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
26. Benim için kimlerin önemli olduklarını biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
27. Kimlere benzemek istediğimi biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
28. En çok hoşlandığım meslekte kimlerin çalıştığını biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
29. Çok ilginç mesleklerde çalışan kişileri tanıyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
30. Çevremde örnek aldığım insanlar var.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
31. Okulu bitirdikten sonra, girebileceğim meslekleri şimdiden düşünüyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
32. Şimdiden bazı işleri yapmanın gelecekteki işleri daha iyi yapabileceğime yardımcı olacağını düşünüyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
33. Büyüdüğümde, hangi işi (mesleği) yapacağımı düşünüyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
34. Büyüdüğümde nerede çalışacağımı düşünüyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
35. Nasıl bir arkadaş olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
36. Hangi özelliklere sahip bir kişi olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
37. Davranışlarımın kime benzediğini biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
38. Çalışkanlık derecemi biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
39. Nasıl bir öğrenci olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
40. Nasıl bir insan olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
41. Hangi derslerde iyi olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
42. Geleceğimi planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
43. Bir işi yapmadan önce planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
44. Bana verilen bir işi yaparken plan yapmaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
45. Başkasına işlerimi nasıl yaptıracağımı önceden planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
46. Bir işe başlamadan önce ne yapacağımı planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
47. Okul faaliyetlerimi (dersler, eğitsel kol ve sosyal etkinlikler gibi) yaparken plan yapmaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
48. Plan yapmanın önemli olduğunu biliyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
49. Yapacağım işleri planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
50. Bir işi yaparken bir planımın olmasına önem veriyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
51. Gelecekteki mesleğim (işim) için şimdiden plan yapıyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil
52. Büyüdüğümde hangi mesleği yapacağımı şimdiden planlamanın önemli olduğunu düşünüyorum.	Bana uygun	Bana Biraz Uygun	Bana uygun değil

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Asiye CAN

Doğum Yeri : Kumluca

Doğum Yılı : 1987

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise (2001-2005) : Kumluca Anadolu Lisesi

Lisans (2005-2009): Marmara Üniversitesi-PDR

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2009-2010 : Tuzla Kaşif Kalkavan Lisesi, Tuzla/İSTANBUL

2010-2012 : Çavdır İlköğretim Okulu, Kaş/ANTALYA

2012- : Mustafa Kocakaya Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Kaş/ANTALYA